

ვატერ(პო)ლოო ანუ აღდგენითი სამუშაოები

(ფანტასტიკური მოთხრობა)

ქვემოთ მოყვანილი ამბის ავტორმა, აფრედერიკ მემ, გაითვალისწინა რა ეროვნულ ლიტერატურაში ფანტასტიკური ჟანრის გამოვლენათა რეალური ნაკლებობა, გადაწყვიტა, რადაც არ უნდა დაჯდომოდა, შეექმნა ძნელად მიმოსასვლელ გზებზე დაფუძნებული ამა მიმართულების ნაწარმოები (იგივე: ქმნილება, ნიმუში, შედეგრი, სისულელე) და აღაფრთოვანა იმ გარემოების გახსნებამ, ნებისმიერი ნაშრომის დასურათხატებას მხოლოდ სამი უბრალო რამ რომ სჭირდება – ქალაქი, მელანი და შვინდისფერი კალამ-კალმისტარი. ამ შემეცნებით გამხნეებულმა, გააპიპინა რა ლურჯი მელნით (შავი ვერ იშოვა) ზემორენახსენები ფერის კალამ-კალმისტარი, მაგიდას მიუჯდა, და იქავ აღმოაჩინა, რომამ უკანასკნელ ავეჯის სახეობასთან ერთად ამბის ხორცმესხმისათვის საჭიროა სკამიც და სინათლეცა და მხედველობაც, აგრეთვე მარჯვენა ხელი, და სხეულის სხვა ათასი წვრილმანიც, დაწყებული თავით და დამთავრებული იმით, რითაც სკამზე უნდა დაჯდე, მაგრამ აფრედერიკ მეს ამაზე დიდად არ უნაღვლია – ახლომხედველი გახლდათ.

1

მიუხედავად იმისა, რომ აქაურებს ინჩი-ბინჩი არ გაეგებოდათ ხარებთან ბრძოლისა, ესე ამბავი ძირითადად ესპანელების კუთვნილ ტერიტორიაზე და ესპანელებში მოხდა. ბესამე კარო ჯერ ფლეიტაზე, მერე კი სულ სხვა რამეზედ უკრავდა.

2

ბესამე კარო დაიბადა ანდალუზიაში, ღარიბი მწყემსის ოჯახში და ჩვილბავშვობისას, აბაჯბაჯებული, ფეხებში ედებოდა ხბოებსა და ცხვრებს. ეჰ, კარგი იყო ანდალუზია დღისით, დიდმანათობლით გაშუქებული, მწვანედ ელვარებდა მინდორი და ტყე, ვიწრო ბილიკზე მიიგრიხებოდა სოფლის პატარა, უსახელო მდინარე, და თან, გზადაგზა, ურჩი, ჯიუტი, სხივებს ისხლეტდა, თბებოდა მაინც; კარგივე იყო მცირე ჩანჩქერი – გალიპულ კლდეთა ჩამოშლილი თმა, აწოწილ ძნათა მწყალობელი სუნი, დილდილაობით, კამეჩის ძნელად საღეჭი მაწვნით დანაყრებული, გარე-გარე დატანტალებდა ფეხშიშველა ბესამე კარო, ხოლო იგი კი, ყვითლად შეფერილი გველი, განზე ხოხავდა. ჰეჰ, რა იცოდა მაშინ ბესამემ, რაღას არ ასცდა, და ზამთრობითაც, ცხვრის ტყაპუქში გამოხვეული, სულ ვერ ამჩნევდა შორეული ტყიდან გამონაკვერჩხლებულ, დამშეულ მზერას – საჭმლად უნდოდათ. მაგრამ ბესამეს ამაეების დარდი არ ჰქონდა, შემოდგომობით, მოუთმენელი სულიშებერვით აგრილებულა ლელვისა და ყურძნის შეზავებული სიტკბოთი გაწებილ მცირე ხელისგულებზე მოგორავე, ცეცხლისპირას შერუჯულ სიმინდს, თან – დიღინებდა, ხოლო დღის ბოლოს, გრძნეული შებინდებით ქოხში შედენილი, ხის დიდი კოვზით რომ შეხვრეპდა ხისავე ჯამში მოოროთქლე სქელ, მჟავე წვნიანს, ბუხრით შემოსულ, მოალერსე თხევად

სითბოში, თითქოსდა რული ეძალებოდა, და მამამისიც, გოროზად ჩაკირული მწყემსი, ბესამეს დედას – სოფლის მეორე ქალს სილამაზით, ერთ-ორს სულსწრაფად გამოხედავდა და დედის ნატიფად უხეში, თბილი ხელებით იშლებოდა ბესამეს მოკლე, მარტივი ლოგინი, და მოუთმენლად ელოდა მის დამძნებას ცალქობიანი მამამისი, ხოლო ბესამე დაჭყეტილი თვალებით იყურებოდა ჭერში. შვილს მკაცრად აიყვანდა ქმარზე დაბოლმილი დედა, ცხვრის ტყავის ლოგინს შემოახვევდა, მუხლებზე დაისვამდა, და მკვეთრად არწევდა, დაჰლილინებდა თან: `დაიძინე, ნანა, ნანაა, ცხენი წავიდა, ძაღლი მოვიდა...~ `რომელი ძაღლი...~ _ ეკითხებოდა მთლად გამოფხიზლებული ბესამე კარო. `არაა ეგ შენი საქმე! ნანაა, ნანააა...~ `რატომ არაა?...~ `იმიტომ! _ ისეთი რისხვით აქანავებდა დედა, ხაშხაშნაჭამსაც კი გააღვიძებდა, _ შენ ჩემი შვილი არა ხარ, არრა, დედაშენი ბოშაა, იმან ჩვენი სახლის კართან მოგაგდოო...~ `ჰა! _ შეკრთებოდა ხოლმე ბესამე, თავს წამოსწევდა, შეშინებული მიჩერებოდა, _ ჰა...~ მაგრამ ისეთი სიყვარულით დააცქერდებოდა სწორედ მაშინ, შემფოთებულს, დამფრთხალი და დამნაშავე, გაქვავებული დედა... ბესამე საწყლად ამოჰყურებდა, მონანიებად ქცეული დედა კი გრძნობდა ქობის სიდუხჭირეს, სოხანეს მარადიულ ნესტს, ყოველ იმ ნაპრალს, დაბზარულ ხის ჭურჭელს რომ ჰქონდა, გახევებული დაჰყურებდა და მერე გულზე უცებ იკრავდა ბესამეს ნედლ საფეთქელს, ალერსითა და ცრემლით ხმაში, აჰ, მოფერებით, თანაუგრძნობდა: `შენ ღარიბი ხარ, როგორც იესო...~ `მე... ღარიბი ვარ როგორც ვინ, დედა?...~ _ ცალი თვალითა ამოჰყურებდა ბესამე, მეორე თვალი დედის მკერდზე ჰქონდა, `შენ ღარიბი ხარ, როგორც იესო...~ _ ნაზად არწევდა, უმღერდა დედა, ხოლო თვით მამა, შრომით ხელებგადაყვლეფილი, სად არ წანწალით ბირკებმოდეებული, უნებური დამნაშავე, გორგალგაჩრილი ყელში, ზურგს შეაქცევდა, ერთადერთ ცოლს და ერთადერთ შვილს და, ტირილი რადგან ვერ შეეძლო, ნელინელ, დინჯად, სივდებოდა გულზე.

ღარიბები იყვნენ.

აქ აფრედერიკ მეს ცოტათი მოგვშივდა და გაახსენდა, ფანტასტიკურ ნაწარმოებში ფანტასტიკური მოვლენებიც საჭირო როა, ხოლო დანიშნულება ესე დააკისრა ისეთ მარტივ და ამ შემთხვევაში უწყინარ საგანს, როგორიცაა სიგარეტი და, მაშინვე თამბაქოს ნაწარმი `კარმენ~ (ნამდვილი კარმენიც აკი თამბაქოს ქარხანაში მუშაობდა ერთხანს, სანამ მოლიპულ გზას საბოლოოდ დაადგებოდა) გახსნა, ამოიღო ორი ღერი სიგარეტი, სამკუთხა ტაფაზე დადო, კარაქით შესწვა და მიირთვა კიდეც, რადგან ზემორემოტანილი ამბავი ცოტათი მწარე, ღვარჭნილი გახლდათ.

3

აჰ, მაინც კარგი რამ იყო ანდალუზია, მაგრამ განგებამ, ყველაზე დიდმა, უხენაესმა ფანტასტმა, რომელსაც, ამხდარს, უბრალოდ წარსულს ეძახიან, ისე ინება, რომ თორმეტიოდე წლის შემდეგ, მეცხრამეტე საუკუნის პირველ ნახევარში, ბესამე კარო პროვინცია მურსიის ქალაქ ალკარასში თეთრი კონსერვატორიის სტუდენტი გახდა. ახლა როგორია აფრედერიკ მემ ამისა არა უწყის რა, მაშინ კი ალკარასი პატარა, მშვენიერი ქალაქი გახლდათ, აგურით ნაგებ კოხტა, დამრეცსახურავებიან შენობებზე კრამიტი იყო დაფენილი, და კასერესას ბორცვიდან თუ დავხედავდით, მთელი

ალკარასი რბილად, თიხურად ბზინავდა მაშინ. ამის დანახვას მოზრდილ შეღმართზე ასვლა უნდოდა, თორემ ქვემოდან მთელი ქალაქი სავსებით არა სჩანდა. პატარა იყო აქ ყოველივე: რუხი მარმარილოს აუზები, მცირეჭავლიანნი, ზანტად მოციმციმე პაწია ოქროს თევზებით, ფაქიზად მოკირწყლულ ქუჩებში ახტუნავებული კოხტა ურიკით დააგორებდნენ სევილირ ფორთოხლებს ცქვიტი ბიჭები, კოპწია სახლის ვიწრო სარკმელში იდუმალეებით მოსილი რომელიმე დონნას პირბადიანი სახება აბჟუტდებოდა წამით, უჩინარდებოდა მერე, მომცრო ლანდოებს კაკუკ-კაკუნით დაარონინებდნენ შუახნის სახედრები, გრილ სარდაფებში პაწა თაგვები თავისას ღრღნიდნენ; პატარა იყო პატარა კომპი, მოკლე და ვიწრო – რიკარდოს ქუჩა, რომლის ბოლოშიც, ქალაქის განაპირას, იდგა პატარა საროსკიპო, პატარა მოწყენილი ტანმორჩილი როსკიპებით; აქეთ, ქალაქში, ციცქნა ფანჯრებიდან შემწვარ წაბლსა და ზეთისხილს პეშვობით ჰყიდდენ; უქმეებს გარდა, ისე-დღეებშიც, შებინდებისას, საკუთარ სულში ჩაღრმავებულნი, ერთმანეთს აინუნშიც არ აგდებდნენ და ისე, შუა ქუჩაში კოცონის ირგვლივ ჩაფიქრებულნი აცეკვდებოდნენ რიგითი ალკარასელები, ყველგან ისმოდა მაშინ ბოლერო, ბნელი ქუჩის კუთხეში კი, მოსასხამში ჩვილივით გახვეული, მიჯნურ-წაგვრილი ავაზაკი იდგა, ამა ქალაქის გამონაკლისი და ყოველ ჩქამზე დანიანი ხელი უთრთოდა.

აქ, ამ ქალაქში მოიყვანეს დაობლებული ბესამე კარო, ხოლო აფრედერიკ მემ სიგარეტი `კარმენ~ მოგვიმარჯვა, იქიდან ჩვენც დაგვისხა და თავისთვისაც, აილო და შესვა (ალბათ ნამდვილი კარმენიც წრუპავდა ცოტ-ცოტას, რაკილა პოლიპულ გზაზე შედგა ლამაზი ფეხი), ოღონდ აფრედერიკ მეს ჩვენდა გასახარად უბრალო `გაგვიმარჯოს--აც კი არ უთქვამს, ფიჰიჰ, უზრდელი...

4

იმ ცვალებად დღეს ბესამე კარო, როგორც ყოველთვის, სხვის ფარას მწყემსავდა. თხუთმეტისა იყო, ობოლი გახლდათ – დედა მოუკვდა, მერე იმის დარდს წყნარად გადაჰყვა უთქნელი მამა. ნათესავთაგან, არავინ შერჩა; დაბადებამდე დიდი ხნით ადრე, საწყალ ბესმეს, უბრალო პაპა ხიშტით მოუკლეს ცნობილი პირუტყვის, ნაპოლეონის ესპანეთში შემოჭრილმა ჯარისკაცებმა თურმე, მთლად ახალგაზრდა დიდედამისს კი, ქმრის ნედლ საფლავზე ჯერ დამხობილსა და ცისკენ ხელეზაპყრობილს მერე, იმ ბონაპარტეს ხმამაღლად მაწყევარს, გრილ. ლამაზ ყელზე ჩამოაცვეს უგრძნობი ყულფი, თურმე.

ჩვენი ბესამეც, მამამისივით, სამისა იყო, როცა დაობლდა. ჩვენს ბესამესაც, მამამისივით, სამადლოდ ცხვრის რძეს ასმევდნენ სოფლად და, რძით მადლიერებს, ცხვარი უყვარდათ. ეჰ, ჩვენი კარო, ჰეჰ... ადრე გაიგო დაუმსახურებელი როზგის ბევრმაგი სუსხი, და ხელ-კეთილით გამოწვდილი ხმიადის სითბო... ბესამე კაროს ორადორი მეგობარი – ტბა და სალამური _ ჰყავდა. ცოცხლები იყვნენ – ციმციმა ტბაში თავფეხიანა გადაშვებული, უცხოდ ნაზ ალერსს გრძნობდა ბესამე, დიდად ობოლი; ვრცელი იყო ტბა, მიმტევებელი – აფართქალებულ ბესამესგან წამით მრავალგან დამსხვრეული, აჰ, რა ლამაზად, უმტკივნეულოდ, როგორ ადვილად კოწიწდებოდა მერე... სალამურზე კი, ჰოიი, იცოცხლეთ, ბესამე კარომ იცოდა დაკვრა. გალუმპულისთვის ცეცხლიც კი იყო იმისი შემწე, მაგრამ ძალიან ახლოს, მეგობრებამდე თავკერძა ცეცხლი არ მიუშვებდა.

სულ სხვა იყო ტბა... და მაგრამ, მაინც, ბესამე კაროს ის უწყინარი სალამური ქვეყანას ერჩია – არ არსებობდა მთელს ცისქვეშეთში ისეთი ცხენი, ამ უბოროტო საკრავივით მნელად გასახედნი რომ ყოფილიყო, მაგრამ ბესამეს თხელ თითებსა და მოთბო ჩაბერვას დაყოლილი, სუყოველივეს უსრულებდა ძალიან ობოლს, აღაზევებდა.

ვითომ, კმაროდა?..

თანაც, ზამთრობით, აჰ, ისე ცივად ებუტებოდა ბესამე კაროს გაყინული ტბა, უცეცხლო ქოხში ტლანქ მეპატრონედ ჩამოწოლილიყო სრულიად ღამე, ბუხრიდან სუსხი შემოდრიოდა, კუთხეში მიჟუჟულ, დაგლეჯილ ფარდაგში გამოხვეულ ბესამეს თხელი ნესტოებიდან ორთქლი სდიოდა, ციციქნა პურიც არ მოემევებოდა და, მისი სიდუხჭირით განაწყენებულნი, მთლად გადაიკარგნენ ბესამეზე ხელჩაქნეული თაგვები, დამზრალ თითებით სალამურზეც ველარ უკრავდა, უბეში უქმად, ყინულოვან ლოლუად ედო, და სწორედ პატრონივით კანკალებდა ისიც, მაინც მეგობარი, ეჰე, ბესამევ, მეტისმეტად ობოლო, მობუზულ მხრებით აგიტანია მერამდენე ასეთი ღამე, საბრალოს, ბეჩავს, როგორ გიჭირდა, მაგრამ განგება, უზენაესი ფანტასტი, ვისთანაც შედარებით ზემორენახსენები აფრედერიკ მე ზღვაში წვეთია, თანაც, უთავბოლოდ აორთქლებული, ობლის კვერს ნელა აცხოვდა თურმე.

იმ ცვალებად დღეს ბესამე კარო, როგორც ყოველთვის, სხვის ფარას მწყემსავდა, ზაფხული იყო და ტბაში... _ მაგრამ აქ აფრედერიკ მემ შეკრთომამდე იგრძნო, რომ მთლად გადაავიწყდა ჟანრი და, გვარიანა შემფოთებულმა, გამოსავალი იმაში ჰპოვა, მხსნელად მოვლენილ სიგარეტ კარმენ~ს ხელზედ აკოცა, რადგან ნამდვილ კარმენს, რომელიც კარგად ხმარობდა ბებუთის ტიპის დანას, ხელი რომ არ ჰქონოდა, დაუშვებელია. აქ აფრედერიკ მე დაგვიმშვიდდა და კვლავ შეგვიძლია, ბესამე კაროს მივუბრუნდეთ, რომელიც ტბაში იმყოფებოდა, ხოლო განგებამ, უზენაესმა ფანტასტმა, ისე ინება, რომ შორიახლო მიმავალ ეტლს სულერთია რომელი, მაგრამ მაინც, სიზუსტისათვის, მარცხენა წინა თვალი დაუზიანა.

_ რა მოხდა, სოტო? _ მშვიდად იკითხა ეტლში მჯდარმა პირქუში გარეგნობის მოხუცმა; არ შეეფერებოდა რბილი, დაბალი, ლამაზად ხავსმოდებული ხმა.

_ ოციოდ წუთში ყოველივე წესრიგში იქნება, სენიორ.

მოხუცი შეფიქრიანდა, ტყეს გახედა, შეჭოჭმანდა, თქვა:

_ მაშინ, ცოტას გავივლი.

_ თქვენი ნებაა, სენიორ, _ უთხრა მეეტლემ, ჩაქუჩი და პატარა ხერხი უკვე მოემარჯვებინა.

მეეტლემ მოკლე ტოტი შეარჩია, დიდი ხნის უსაქმობით მოწყენილი, კბილებდაკრეჭილი ხერხი აამოქმედა და პატარა ხანში ჩაქუჩის ყრუდ წერტილოვანი ხმაც მისწვდა ტყედ მიმავალ მოხუცს, ვისი გრძელი მოსასხამიც შარშანდელ და შარშანწინდელ ფოთლებს ზურგს უკან აშარიშურებდა. პირქუში მოხუცი მიდიოდა ტყედ და მაღალყელიანი ჩექმის რბილი ძირები ნედლ მიწას გრძნობდნენ, მოხუცი ისუნთქავდა ტყის დალოცვილად ნოტიო ჰაერს, თვალს ეჭრელებდა სად და სად არ გამომსხლტარი მზე, ჩიტები თავთავიანთ უწყინრად მარადიულ ენაზე სტვენდნენ, გრძლად დაშვებული ხელები მღელვარების არტახებით სხეულზე მიჰკრობოდა მოხუცს – აჰ, ტყე უყვარდა, სულში ბავშვობა ემძაფრებოდა, ეჰ, საკუთარი; მისი ფეხდადგმის წყალობით წამით გაცოცხლებული ფოთლები კვლავ უილაჯოდ ებლაუჭებოდნენ მოსასხამზე, და

საიდანღაც სახეზე მოდებული ბაცი აბლაბუდაც უღონოდ ცდილობდა მის შეჩერებას თითქოს, მაგრამ მოხუცი ჯიუტი იყო როგორც განგება, მიაბიჯებდა.
და უცებ, შედგა: ველი რამ იყო ტყით გარემოსილი, შუა ველზე კი ტბა ბრჭყვიალებდა, ტყის პირას ფარა ბალახობდა, ტბაში კი ბიჭი ხვანჩალაობდა, ჩვენი ბესამე, და მისი ანცობით ყელში გორგლად ბავშვობამოწოლილი მოხუცი შედგა, ამეოფარა ხეს, ბესამემ კი იჭყუმპალავა, მერე მშვენივრად იცურავა, ლაღად მიაპობდა წყალს; შემდგომ, ნაპირზე ამომხტარი, შემცივნებული მიმორბოდა და გათბობაზე დრო რომ გაეყვანა, სიტყვების ფასი არც იცოდა და ისე, ვიღაცისაგან გაგონილ სიმღერას ისე რა, ყასიდად ახმიანებდა:

ფარაში დამიდიოდა
ერთი ციკანი,
მოფერებამ გადამიქცია
გარეულ მხეცად.

ავაზაკივით სუნთქვაშეკრული, ავაზაკივითვე ამოფარებოდა სისასტიკეგამხლვარი მოხუცი ხეს, და ქვის სახეზე რაღაცა რბილად ნატიფი ნაპრალები ებზარებოდა თითქოს, რადგან ბესამემ ობლის დაუმკესავი, ტანსაცმელი ეთქმოდა თუ რა, მხრებზე მოირგო, თავი შემართა, თვალდახუჭულმა უბეში მოიძია სალამური და, და რომ ჩაბერა, აჰ, ისევ კუმტად ჩამოეძერწა იმ მოხუცს სახე, რადგან ვინ ვინ და, მოხუცმა იცოდა დაკვრის ფასი, ხოლო ესოდენ პირქუში სახე მხოლოდ ჭეშმარიტ, მრავალტანჯულ მუსიკოსებსა აქვთ.
ჯერ კიდევ გრილი ბესამე კი, ახლად შემშრალი, ნამდვილს, თავისას, ობლურს უკრავდა; სიფრიფანა ხმით იმსჭვალეობდა მახლობელი ტყე, იმ ტყის ერთ-ერთი ხის უკან კი ავაზაკივით ამომდგარიყო დიდი ბებერი მუსიკოსი, და, მრავლისმნახველს, თვალები მაინც გაოცებოდა – თავად ბესამე წააგავდა ახლა მცენარეს, ერთი პატარა, გრძნეული ტოტით, რომლიდანაც რომ უცხო ფოთლებად ამოდიოდა თვით ის: – უფსკერო, განუზომელი, თვით ის – მაღალი, უხვი, მდიდარი, თვით ის – უზომოდ მწყალობელი, – ლალი, ფარფატა ღონიერება, სიბედნიერე თვალთუხილველი, ყოვლისმომცველი ჩვენი მეუფის, თავად ჰაერის, ჰაერის მეფე უზენაესი, დიდაღზევების მასუნთქებელი თვით ის – მუსიკა!

რისხვამდექცეულ სიყვარულით, ღონივრად, მკაცრად მიაბიჯებდა დიდი მოხუცი ბესამესაკენ. დაკვრა შეწყვიტა პატარა მწყემსმა, გაოგნებული მიჩერებოდა მრისხანე ბებერს, ყვრიმალებდაბერილი რომ უახლოვდებოდა, ბესამეს მიეტმასნენ იმა ბებერთ დამფრთხალი ცხვრები, სალამურიანი ხელი ზურგს უკან დაემალა ბესამეს, დანაშაულის მიხვედრას ამაოდ ცდილობდა, მოხუცებული მუსიკოსი კი მუხლამდე ფარას მიაარღვევდა, ურჩმა, თავნებამ, მოურიდებლად გაარღვია ეს თოვლისფერი, ცოცხალი გზა და, შემკრთალს, დაბნეულს, აიასე ჰკითხა:

– მწყემსო, რა გქვია?

– მე... ბესამე ვარ.

– მშობლები თუ გყავს...

და რადგან პასუხით სხვისა გული უნდა ეტკინა, უნებურად სხვაც უნდა შეეწუხებინა, ბესამემ თავი ჩაღუნა და თქვა:

– არა, სენიორ.

_ ძალიან კარგი, _ უთხრა მოხუცმა, _ ფარა შენია?

გაოცებული ამოჰყურებდა ბესამე კარო.

_ შენია-მეთქი? აი ეს ფარა.

_ არა, სულ სხვისი...

_ ჩემთან წამოხვალ?

_ როგორ სენიორ?

_ წამოხვალ ჩემთან?

ვინ კაცი იყო...

_ რატომ, სენიორ...

_ მუსიკოსობა გინდა, ბესამე?

_ ძალიან დიახ.

_ მაშინ, წამოდი.

გაოგნებული შესცქეროდა ყოფილი მწყემსი.

_ ფარას რა ვუყო...

_ პატრონს მიჰგვარე.

ფარას დახედა ბესამე კარომ. ენანებოდა...

_ შინაც შევივლი.

_ ჰო. ტანსაცმელი წამოიდე.

_ არაფერი მაქვს წამოსაღები, _ ისევ ჩაღუნა თავი ბესამემ, და, გაახსენდა და, მცირე სიამაყით ხმაში, მაგრამ თავდახრილმა, უთხრა: _ მე ღარიბი ვარ, როგორც იესო.

მოხუცი ერთხანს დაჰყურებდა და ბზარშეპარულმა რბილ, დაბალ ხმაში, წყნარად ჩაჰკითხა:

_ შინ რაღა გინდა?

_ კარ-ფანჯარა უნდა ავაჭედო, სენიორ, წესია ასეთი.

მოხუცი წყნარად დასცქეროდა. მერე კი, უთხრა:

_ გზაზე ეტლი დგას, ეტლში დაგიცდი.

5

ნაწილობრივ ზემორემოყვანილი და ძირითადად ქვემორემოსახსენებელი ამბის ავტორი, აფრედერიკ მე, ყოვლად ფანტასტი, შეუმჩნევლად აახტა უკანიდან ეტლს და ზურგითა სარკმელს სუნთქვაშეკრული მიეწება, თუმცა არა, არა, აჰჰ, ეს რა წამომცდა მაინცდამაინც ეს, `შეუმჩნევლად~მეთქი _ აფრედერიკ მეს ძალიანაც რომ ეღრიალა და ევიშვიშა, მაინც ვერავინ შეამჩნევდა – ავტორი გახლდათ.

მაააჰ, ასე – მივსეირნაობთ – ეტლის ზურგს მიკრული აფრედერიკ მე გაფაციცებით იჭვრიტებოდა სარკმელში, რომელი სარკმლის იქითურა აბრეშუმის ფარდაც დორდადრო ნიავისა და გზადშემხვედრი პაწია ორმოების წყალობით მსუბუქად აფრიალდებოდა, ან შეხტებოდა დასწორედ მაშინ ჩვენს აფრედერიკს თვალსაწიერი ემატებოდა. რას ჰხედავდა მე? შეჭმუხვნისა და ღმად დაფიქრებულ, თეთრად გრძელთმიან მუსიკოსს, _ მოხუცს, რომელიც მისკნე სახით-პირქუმით, იჯდა, და პატარა მწყემსის მომრგვალო კეფას, მთელი სახიდან მხოლოდ ფანჯრისკენ მიქცეული ცხვირის ნამიანი ბოლო რომ უჩანდა, ეგებ, ტიროდა ბესამე კარო? რიგით მაწანწალასავით ეტლზე ამხტარი აფრედერიკ მე შეჰყურებდა თოვლოვნად სპეტაკ თეთრი ხავერდით შემოსილ

მოხუცს და ჩვენს ბესამეს, რომლის ჩამოკონკილ ძონძებს რაგინდარა აღარ აჩნდა: ნაძვის დიდ ხეზე ჩამოღვენილი ფისი, უბეში ჩაყრილი და იქიდან გარეთ გამოჟონილი მწიფე შვინდისნატყვიარით ლაქა, ძველ ნახანძრალზე წამოწოლის კვალი, გულზე მიხუტებული კრავის ბეწვები, თმაში გაბლანდული თივის ნამცეცები, აოქროვილნი სხივზე, ხელებსა და ტუჩებზე აბეზარა წენგო, მთელს ძონძეულზე – ბალახის წვენი, ალაგ-ალაგ კი – ჯიუტი ბირკა, ყოველივე ეს – მზითა და წვიმით გახუნებული, მტვერდადებული, ტალახაკრული, მაგრამ ბესამე, ძალიან ობოლი, როგორღაც უცოდველად ჭუჭყიანი იყო.

აფრედერიკ მე სარკმელს მოსცილდა, რაღაც შვერილზე ჩამოჯდა და, ეტლის ზურგს ზურგით რომ მიეყრდნო, შაგვიფიქრდა და შემდეგნაირი შესახედავები იყვნენ: სულ წინ – სამი ცხენი, სამივე კისერმოღერებული, ფაფარაშლილნი, მდინარე ხენილზე გადებული ხიდის ფიცრების ამადგრიალებელნი, მემრე – ნაცნობი ჩვენი მეეტლე, მოყოჩაღო-მოშტერო სოტო, შემადლებულ კოფოზე არხეინად მჯდარი, ხელშოლტიანი, იმდა და ეტლის რბილ სავარძელში ჩაფლულ თეთრ მოხუცს ზურგი შეეშვირათ ერთმანეთისთვის, ჩავლილ, ბუნდოვან, მტვერადენილ გზას გასცქეროდა კუმტი მუსიკოსი, იმის პირდაპირ კი ჩამოძენძილი მწყემსი ბიჭუნა, _ ბესამე კარო სავარძლის კიდეზე ფრთხილად იჯდა და მდინარე ხენილისპირა რბილ, დილით დანაწვიმარ ფაფუკ ჭალას იმედით უმზერდა, და ზუგი შეექცია თავის მხრივაც ზურგშემოქცეულ, ზემორენახსენებ აფრედერიკ მესთვის, ვინაც რომ დიდად დაფიქრებული, ღრმად მოჭოჭმანე, სიგარეტ `კარმენ~-ს ერთობ აზრწამოშლილი დასცქეროდა – კი, კი, შორიახლოდან სწორედ ასეთი სანახავეები იყვნენ, ეტლით არწეულ-დარწეულნი, აფრედერიკ მეს კი უცნაური რამ არჩევანი თითის წვერებზელა ეკიდა – დანიშნულებისამებრ გამოეყენებინა თუ არა, ამჟამად, ბოლოს და ბოლოს, სიგარეტი `კარმენ~.

ეტლი ბაენას ცნობილ დაბლობზე მიდიოდა რბილად, ნარნარად, ექვნების თანაბარი წკარუნით, სილაღეს გრძნობდნენ თვალმიშვებული ეტლშიგა მგზავრები, ბესამე კაროს ამ სიშორეზე პირველად წაუვიდა გამოუცდელი მზერა; წანწალში გამობრძმედილ სოტოს ლანდშაპტ-რელიეფების დარდი არა ჰქონდა რა, ხანდახან ჩათვლემდა კიდეც, ოღონდ შედარებით ფრთხილად, აფრედერიკ მე კი დრო და დრო ასანთიანი ჯიბისკენ აპარებდა მოუთმენელ ხელს, მაგრამ ციციქა ალის დანთებაც ძლიერ უჭირდა, ნამდვილ კარმენს კი, აკი ცნობილი, ძლიერ უყვარდა ცეცხლთან თამაში როგორცვე სოფლად, ასევე – ქალაქში, რაკიდა მოლიპულ გზაზე შედგა ისედაც მალაქუსლიან შემდგარი ტერფი და თოფ-დანებიან უარყოფით ადამიანებს, როგორც იტყვიან, აედევნა იგი, ისედაც კონტრაბანდაკიდებულებს, აეკიდა იგი, და თავისი წვლილიც ბლომად შეიტანა იმათ შავბნელ საქმეში, როგორც იტყვიან, იგი. ასე ჰფიქრობდა. აფრედერიკ მე, ეტლმა კი აიარა ესიხას ბორცვი და თავდადმართში ნელა დაეშვა, ფრთხილობდა სოტო; შებინდებისას, ბესამე კაროს ფარეხში შესადენ ცხვრებთან ისე მოუნდა, აეწვა კიდეც პატარა გული, ბნელში მალულად შეიმშრალა ორიოდ ცრემლი, აიასეთ ეტლში, აიასე მშვიერს, თვლემდა და რული ეძლეოდა, მერე, ჩაყვინთა და ვერც გაიგო, გვადალკვივირზე გადებული ოთხბურჯა ხიდი გადაიარეს როგორ, ბოლოს კი შეკრთა, რადგან მოხუცმა თავზე დაადო უხეში ხელი, გაიხედა და ვრცელი სიშავე დაინახა, აუარება ლბილი ციაგით მრავალგან მცირედ გაბზარული, `ესეეთს, კორდოვააა~, აღნიშნტა სოტომ; ბესამე კარო,

თვალდაჭყეტილი, პირველად ხედავდა ქალაქს, თანაც დიდს ასე, სადაც მღეროდნენ მშობლიურ კანტეს, ცეკვავდნენ იქვე, ხელმაშხალიანთა იდუმალ წრეში. ბესამე კარო თავბრუ დაეხვა და, მერე იყო და, გაბრუებული, რაღაც დიდ ლამაზ აგურის სახლში შეიყვანეს და, სოტო კანაფით უზომავდა ხელს, ფეხს, თავს, სხეულს, თველამოგვრილი, იდგა და იდგა, მერე კი ვიღაცა ორად მოხრილმა დედაბერმა ჩასჭიდა ხელი, სადღაც გვირაბით წაიყვანა, მერე, მოკაკვულს, ხვეულ კიბეზე ჩაჰყავდა ბიჭი, და გაოგნებულს მორჩილად ჩამყოლს, დროდადრო ცერად გამოხედავდა, და შავი სახით ამოსცინებდა!, ძალიან დაბალ კართან შედგნენ, სწორედ დედაბრის სიმაღლისა თუ იქნებოდა, გამოუდეს და, იქიდან ორთქლი მოტივტივებდა. ახლა ბესამეც ორად მოხრილი, დაბალი გვირაბით, ზურგმორკალული მიბარბაცებდა სადღაც, სახეზე რასმეს წებოვანს გრძნობდა, რომ გაიმართა გვირაბის ბოლოს, შედგა, გახევედა – მრგვალი ოთახი იყო აორთქლებული, ჩახუთული, თითქმისდა ბნელი, ბევრს ვერაფერს შევლოდა სანთლებჩამდგარი ფარნები წრიატა შუქი... ბურუსი მრუმედ დატრიალებდა, მძიმედ შეოფლილ მუქ, რუხ კედლებს ღვარჭნილი, მქისე ღვარი სდიოდა... უცხო, ტლანქ ბურუსს თვალს აჩვევდა ბესამე კარო, და ისე შეკრთა! _ შედედებულ ნისლს მოჩვენებად გამოეყო და მისკენ დაიძრა მაღალი, შავი, აღზევებულად მუქი სახეება, არ მოდიოდა – მოცურავდა, სულაც არ ჩანდა ფეხს თუ ადგამდა, ისეთი გრძელი სამოსი ეცვა, ნატიფ რხევაზე მხოლოდდა ისე ეტყობოდა, ქალი რომ იყო, უახლოვდებოდა თავდახრილს, ბეჩავს, და რომ შეჩერდა, ორთქლოვან სიჩუმეში მის ამოხედვას კი, რომ უცდიდნენ, მიხვდა ბესამე, და თანაც, ზურგზე, შავი დედაბრის მოუთმენელ მუჯლოგუნს გრძნობდა და, როგორც იქნა და, გაბედა და ნელა, შიშით, ძლივს ალაპყრო და მიაბჯინა ორთავე თვალი.

მაღალ სახეებას ძალიან გრძელი სამოსი ეცვა, უბრალო, თალხი, სახეშებურვილს, ორთქლში ზმანებასავით ასვეტილს, თითი რა არის, გრძელ სახელოდან ისიც არ უჩანდა; პირაკრულს, შავადს, შუბლზე ქათქათა თეთრი ნაჭერი გადატკეცოდა, თავსაბურიდან ძლივს გამომძვრალი, _ და მხოლოდ თვალები უჭკიოდა, მაგრა ისე ირიბად ახლეჩილი, ისე მეტყველი, ისეთი მწვანე!

მომნუსხველ მზერას მიწებებული, თავაპყრობილი იდგა ბესამე, და რაღაც უხმო ბრძანებას, უცხო თავლებში აკიაფებულს, გრძნობდა. რა იყო მაინც ამდენი ორთქლი... მაგრამ იმ არეულ ბინდში გამონაშუქ, წყვილად მბრძანებულ ციაგს დაყოლილი, მორჩილად იდგა, შეჰყურებდა და, მცირედ შეჩვეულს, ემატებოდა მუხლებში ძალა, მოღონოვრებულს, ეზიდებოდა მომწვანო ხიბლის, თითქოს ნაბიჯიც კი გადადგა და ისე შეკრა!.. თვალები იყო? – იმათ მიხედვით თავით ფეხამდე შიშველი ჩანდა თითქოს ზმანება, ქალისა და ამისთანაების ბესამემ, უბრალომ, აბა რა იცოდა, მაგრამ დამხვდურის უხეში ტანსაცმლის მიღმა უცხო ბორცვები ამოეგულა, მაღალი ყელი, ლავიწის ძვალი, დრეკადი წელი, სიზმრისმიერი თეძო, იმისი რბილად ამოხაზული მუცელის კი წარმოიდგინა და, ყოველივე ეს, სასტიკი იყო! _ სალუქად საშიშ ქალის ცხელ სხეულს შეძრწუნებული აღიქვამდა მთელი ბესამე, თავრეტდასხმული, ძლივას შებრუნდა – იმა თვალები ნაყოფილს ხილვას, ისევ დედაბრის ყურება სჯობდა, მგარმა გამქარლიყო ის... ბურუსის ქალმა კი ნელა გამოაძვრინა სახელოდან ნატიფი ხელი, მხარზე დაადო, ზურგშექცეული შემოაბრუნა, აუჩქარებლად გახადა ტანთ, იქვე კუთხეში მიჰყარა დაკონკილი ტანსაცმელი, მერე ყელამდე აუზში ჩაიყვანა, თავადაც

ჩაჰყვა, კვლავაც მხოლოდ თვალეზშიშველი ბესამე კი, ტიტლიკანა ობოლი, სირცხვილითა და ორთქლით სახეალანძული, მწარედ ითმენდა სუყოველივეს, იმან კი, უცნაურმა მონაზონმა, დაი ტერეზა ერქვა, იმ წყალშიაც კი ძალიან მშრალი ხელის გულით, ყველგან დაბანა, ოღონდ ისე რომ, მთელ ამ საქმეში ბიწიერების ნამცეცის კი სულ არ ერია, მხოლოდ და მხოლოდ სისუფთავისა იყო. სხვა, გრილ ოთახში გაიყვანა შიშველი მერე, ნათელში უფრო, დიდი ზეწარი შემოახვია, ძალიან უცებ გაშრა ბესამე, რადგან – შველოდნენ, მერე კი ქალმა უფთა, ახალი შესამოსი, მოხუცებულის მიერ სოტოს ხელით ნაყიდი მოარგო, ჩააცვა, უყურა ერთხანს, თან ტანსაცმლიდან სულ თბილი წყალი ჩამოსდიოდა, მერე თვალეზი ოდნავ სხვაგვარად, წვრილი ციმციმით აუბჟუტდა, ჩაელიმა თუ არა, და ბესამესკენ, ხელები წელს უკან წაიღო და ისე, გადაიხარა, პირბადე წამით მოიცილა, სავსე ტუჩებით შუბლზე აკოცა, და გაკვირვებულმა ბესამემ იქვე აღმოაჩინა, რომ სისუფთავესაც ქონია თავისი სუნი, ვრცელი და სიფრიფანა, შემდგომ გაიგო, ესე სუნი ქალადისასაც ძალიან ჰგავდა – რაღაც სიმძიმე მაინც ერია, ახლა კი მარტივად მოჩუქურთმებულ კარზე მიუთითეს, და იმ ოთახში გავიდა, სადაც მაგიდას მოხუცებული მუსიკოსი და სოტო უსხდნენ; რაღაც ცხელი და გემრიელი დაალევიანეს, სულ სხვა ქვეყნების კერძებით ავახშმეს კარგად, და მერე, მაგიდაზე ლოყადადებულს, მადლიერად მიძინებულს, მხარში შეუდგნენ, ერთელში ჩასვევს; მთელ ღამეს მიჭენაობდნენ, – ჯერ უბედაში, მერე ესტეში და კიდევ სადღაც, აქაფებული ცხენები ახლებით შესცვალეს, გამოცდილი ხელებით საქმიანობდა სოტო, მოკუნტულ ბესამეს სავარძელზე ეძინა, მოხუცი თვლებმდა, აფერედიკ მეც სადღაც იქვე დაყიალობდა და, გათენების პირს ზემოაღწერილ ქალქა ალკარასს, შესაძლოა დაგამახსოვრდათ კიდევ, კასერესას ბორცვის ჩავლით მიადგნენ, და ეგებ ისიც გახსოვთ, იმა ქალაქში ყოველივე რომ პატარა იყო, ერთი რამ მკვიდრი შენობის გარდა, რომელიც ქალქის აღწერისას აფრედერიკ მემ ახირებულობისა გამო შეგნებულად გამოტოვა – თეთრი, ნათელი, გათენებისას მძიმედ მოტივტივე, მრავალხმიერი კონსერვატორიის გარდა.

6

ჯერ ეგონა რომ, მზე დაადგა თავთ, რადგან ლოყაზე სითბოსა გრძნობდა, და ძილ-ბურანში დუნედ გაკვირდა, რადგან მზეს მუდამ ასწრებდა ხოლმე, მაგრამ თვალი რომ გაახილა, ძალიან შეკრთა – დიდი მოხუცი ჩამოსცქეროდა. ახლად ნამწყემსარი იყო და, მცირე რამ ძილი ჰკმაროდა ხოლმე, მაგრამ ახლა კი, უხვად სათუთ ლოგინში გამოძინებულს, მოხუცზე მეტად ჯერ წამოზრდილი დილა ეიცხოვა, მერე დილაზე მეტად – წელანდელი მოხუცი, შემფოთებულმა წამოიწია, მაგრამ აქ მკრთალად გაუღიმეს და, სუყოველივე გაახსენდა, გულზე მოეშვა.

– საუზმე აქ გაქვს, მაგიდაზე, – უთხრა მოხუცმა, – მერე კი, ქუჩაში გახვალ, მიმოიხედავ და ყველაზე მაღალ სახლს მიაშურე.

– დიახ, – თავი დაუქნია ბესამე კარომ, და იმ ქათქათა თეთრეულში ყოფნისა შერცხვა, მაგრამ, არა, არა, აჰ – თავდაც სუფთა იყო.

– ხელ-პირი აგერ, იქ დაიბანე.

– იმ მაღალ სახლში... რომ არ შემიშვან?

– შეგიშვებენ.

- _ იმ მაღალ სახლში, სენიორ, რაა...
- _ იმ მაღალ სახლში მუსიკოსი უნდა დადგე, ბესამე. გინდა?
- _ ძალიან დიახ.
- მოხუცი კუშტად ჩამოაცქერდა, ჰკითხა:
- _ მერედა, შესძლებ?
- _ ცდას არ დავაკლებ, სენიორ.
- _ ბევრნი იქნებით, _ შელხვა მოხუცი, _ უნდა გამოირჩე.
- _ ბევრი ვინ?
- _ შენისთანები, დამწყებები, _ უცხო ალერსი შეერია იდუმალ ხმაში, _ ჯერ ბატკნევიით მუსიკოსები.
- _ იმ სახლს ბევრებს... _ აირია ცოტა ბესამე, _ მთავარი მწყემსი თუ გააჩნიათ...
- _ კი.
- _ რა და რა ჰქვია...
- მოხუცს აქ განზე ჩაელიმა, მიიხედა, თქვა:
- _ ქრისტობალდ როხასი. დაიმახსოვრებ?
- _ დიახ. ადვილი გვარი და სახელია.
- _ ის იკითხე და, გაგატარებენ.
- _ მერე, რა ვუთხრა?
- _ იქ გამოჩნდება. წავალ.

ხელ-პირი ნასაუზმევს დაიბანა და, მერედა, მცირედ შეეჭვებულმა, თეფშის ამოხუტულ ფსკერზე ოდნავ გასვარა დანა-ჩანგალი.

გუმბათისებური ოთახი გახლდათ, ოთხგან სარკმელდატანებული, და აივანზე გამავალი კარიცა ჰქონდა. მაგრამ ბესამეს, საერთოდ უმყოფს არანაირ აივანზე, იქით გასვლისა ,პეროდა და სხვა კარს ჩასჭიდა ჯერაც წენგოიანი თითები, გამოაღო. ხვეული კიბით ჩადიოდა და, ქვემო სართულზე, ქოთნის ლიმონთან, თეთრი მოხუცის შვილიშვილი იდგა – ოთახის რამონა.

ცამეტი წლის გოგო და, თხუთმეტი წლის ბიჭი.

გაწითლებულები, გაწითლებულები რომ, მეტი აღარ იქნება... რა დააშავეს, თორემ კი, ამოდ დაშვრალი აფრედერიკ მეც, ყოვლად ფანტასტი, ვერაფერს მიხვდა, ბესამემ თავი უშნოდ ჩაკინკლა, გოგონამ მოკლედ ჩაიმუხლა, ბესამემ ჯიბეში უმიზეზოდ ჩაიყო ხელი, გოგონამ განზე დაიხედა და გრძელი კაბიდან წინ გამოაჩოჩა ლამაზი ფეხსაცმლის წვერი, ბესამეს წენგოიანი თითები გაახსენდა და მეორე ხელიც ჯიბეში იტაცა, მაგრამ ამასობაში თურმე ეზოში იყო.

სულგანაბულმა გამოაღო რომელიღაც ფერის ჭიშკარი.

ჩვენი პატარა, მომცრო ალკარასი, აფრედერიკ მეს სატახტო ქალაქი.

პატარა იყო პატარა კომპი... მოკლე და ვიწრო – რიკარდოს ქუჩა... მაგრამ ბესამე, ჩვენი ჩვენი კარო, ვერას ამჩნევდა, თეთრი შენობისკენ მონუსხული მიადგამდა ფეხს, იგი კი, იის, თეთრად ნაგები, ადგილზე მძიმედ, თეთრულად იდგა, მერე შემჩატდა თითქოსდა ოდნავ, რადგან ბესამეს სწორედ იქიდან რაღაც გამჭოლი ხმა შემოესმა, კლარნეტისა იყო, მერე სულ სხვა ხმა, ვიოლინოსი, მოთბოდ დამზრუნენი, და შემსუბუქდა შენობა უფრო, ხმები კი ბესამეს მცირე ნაბიჯთა წყალობით, ძალას იკრეფდნენ. დიადდებოდნენ,

ხავერდოვანი რაღაც საკრავიც გამოერიათ, საკუთარ თავთან გულჩახვეულად მობაასე, მერე – კიდევ სხვა, აღმა და დაღმა მოარულ ხმებით, გასიფრიფინდა შენობა უფრო, სადღაც აიჭრა მაღალი ბგერა, სულ სხვებიც აპყვენენ, და გუნდი და გუნდი საკრავთა, გამჟღავნებული და ნებამიშვებული, ამა თეთრ სკაში აპ, ზუზუნებდა, და ყოველგვარი ჰარმონიის წინააღმდეგ ამხედრებული, უზენაესი თავყრილობა – სრულიად ორკესტრი, მოვარჯიშე და ათქვეფილი, აჭრილ-დაჭრილი, და შეშლილივით ოკრო-ბოკროდ აღზევებული, დიდ შენობაში უთავ-უბოლოდ ხმიანებდა და, თავად სახლი კი, ატორტმანებული, ზევით აწევას ლამობდა, თითქოს – ამა თეთრ სკაში, ყოვლისმომცველში, თუმც არეული და აწეწილი, მაინც მუსიკა, თავად მუსიკა, ჯანყოვანი მუსიკა ენთო!

თავაწეული იდგა ბესამე, ობოლი ბიჭი, უცხო საკრავთა უცნაურ ჯირითს ყურს მიუგდებდა კი არა, გაჟღენთილიყო, ოღონდაც შიშით, და ხელი უბეში ჩაეყო, სალამური იმდენად ჩაებლუჯა, მცირე საკრავი, და გაუდიდდა – დუმდა შენობა. დამუნჯებულიყო ყოვლად, მერე მოჩუქურთმებული კარის მიღმიდან ნაჯირითევი მუსიკოსები ისე უწყინრად გამოდიოდნენ, ვითომც – არაფერი, აპ, თვალთმაქცები თუ იყვნენ ნეტავ, ქუდიც სხვადასხვანაირი ეხურათ: ფრთაგარჭობილი ზოგს, მრგვალად მაღალი და ძაან ლაპლაპა – მეორეთ, მესამეთ – ჩაჩი, ზოგსაც წოწოლა... ვიღაც კაცმა კი ზემო ფანჯრიდან გადმოიხედა, ჰკითხა: `შენ ბესამე ხარ?~, მოისმინა: `კი~, და ჰაერი ხელით მოიხვეტა: `მოდით, დიდი მაესტრო ქრისტობალდ დე როხასი გიცდით~.

გადააბიჯა ზღურბლს!

ვერას ამჩნევდა, დაადო თავი და მიდიოდა, და ის-ის იყო, მარმარილოს კიბეზე უნდა შეედგა უცოდველი ფეხი, მკაცრად, მრისხანედ ჩამოესმა:

– მანდ დაიცადე!

მყისვე შედგა და, შეშფოთებული, მაინც მორჩილად იცდიდა.

– შემოტრიალდი.

დიდად საკვირველ დარბაზში ყოფილა თურმე, ზურგმაღალ სკამებზე, ჰოი, რაღარანაირი, სულ მთლად უცნობი საკრავები იდო... გაკვირვებული, იდგა და იდგა, ვიდრემდე ისევ არ ჩამოესმა:

– მიმოიარე და ყოველ მათგანს დაადე ხელი.

ბოლოსდაბოლოს, რაა ამდენი, ბოლოს და ბოლოს, აქ აფრედერიკ მემ მეტის დათმენა ვეღარ შესძლო და, ფანტასტიკაა ეს თუ ფიჭ, რაა, სუყოველივე ჩვეულებრივ მიმდინარეობს, არა, ბატონო, ახლა თავისა მასაც უსმინეთ – ეპ, სიგარეტი, აპ, კარმენტისავ, კონტრაბანდული მინდვრის ღიღილოო, როგორ და როგორ სულ სხვადასხვაფრივ უყვარდი ყველას, მაინც რა ნახეს შენში ისეთი, გზასაცდენილი, უკაცრაოდ კი პასუხია, ქალი იყავი, და შენ-შენი მშობლების და დედმამიშვილების შემარცხვენელი, არც ვიცი, გყავდა?იქ, ფაბრიკაში დროებითად გზაზე დამდგარმა, იმის ნაცვლად რომ შრომითი მაჩვენებლებით გესახელა თავი, სისხლის სამართლის დანაშაული ცივი იარაღით ჩაიდინე, შრომითი გზიდან სადღაც ჯაგნარში გადაუხვიე რად, რა გინდოდა იქ, სხვა რომ არაფერი, ეგ აბრეშუმის ძალიან გრძელი შენი შენი თავსაფარი ეკლებს წამდაუწუმ კი ედებოდა, ხომ ედებოდა, აკი ედებოდა, დიახაც რომ ედებოდა მაგრამ შეგაჩერებდა რა, მოლიპულ გზაზე დაგორებულს, თუმცა მოლიპულ ჯანგარს რა უნდა, მოკლედ, გზას ასცდი და, უარყოფითად დაგორებულს, შეგაჩერებდა-

მეთქი რა, ხოლო კარგად აღზრდილი სანაქებო მანდილოსნები, რომელთაც გრძელ კაბაში ფეხსაცმელიც არ მოუჩანდათ, შენ კი წვივებშიშველი მდინარის პირას დატანტალობდი, არც კი გესალმებოდნენ, დიახ. აუგი იყო შენთან ცნობანა, თუ არა გჯერა, აფრედერიკ მეს, აგერ არაა? _ პირში მთქმელს, ვკითხოთ. აი, რას ამბობს იგი: მე რომ გულის რჩეული სატრფო მყოლოდა, შენთან მუსაიფს ავუკრძალავდი, თუ არ მოიშლიდა, მუფუთითებდი, მაინც თუ არ მოიშლიდა, დავტუქსავდი და მაინც თუკი აღარ მოიშლიდა, გავროზგავდი და კიდევ თუ მაინც არ მოიშლიდა, სამმაგ ბოქლომზე ჩავკეტავდი და მერე კი პირდაპირ შენთან გამოვიქცეოდი, რადგან მიყვარხარ. ეიფ, ეს რა თქვა, რა გქონდა მაინც საყვარელი, აჰ, კარმენსიტა, ბოდიშით _ კარმენ, რა გქონდა მაინც შესაყვარელი, ვერ გამიგია, აჟუჟუნებდი თუმცა მაგ თვალებს, შავ თვალებს, დიდრონ თვალეებში ცეცხლი გიხტუნავდა, სიგარეტათვის ალის მომდეები, ხოლო სიგარეტად ახლა პირიქით, აფრედერიკ მეც კი გამოდის, ჩვენი, სიფრთხილე ჰმართებს, არ აგედევნოს შენ, დიდად საშიშს, ვისთვისაც რომ იმისობისას სულერთი იყო თავსასთუმლად ბუმბულოვანი მუთაქა თუ შემთხვევითი ბალახი, რომელი ცხენი შენა გვყავდი, აღვირახსნილი რომ დაქენაობდი მოლიპულ გზებზე, ვის რად უყვარდი, ვერ გამიგია, თუმცა ერთი რამ მაინცა გქონდა, მცირედი რაღაც მაინც გაგაჩნდა ძლივს ღირებული – თუმც უწესრიგოდ, მაგრამაც, მგონი, სადღაც მაინც ცოტათი ოდნავ თითქოს და იქნებ თავისუფალი იყავი, არა? ამით გვხიბლავდი?, რა ვიცი, ეგებ; თუკი ასეა, თქვენ ბრძანდებოდით თავად საკრავი, თანაც საკრავი უზენაესი, რადგან თუმცაღა მხოლოდ ორი, მაგრამ უნეტარესი ყოვლად სიმები შიშვეულ სხეულზე, ტან-ტატანზე გადაგჭიმვოდათ – თავისუფლება და სიყვარული, და რადგან ყოველ საკრავში ეს ორი მცნება, აკი ვიძახი: უზენაესი, _ ტანჯვით საწვდომი თავისუფლება და სიყვარული, ეს ორად ორი უუმალესი ამალზევება, საიდუმლოდ ძევს, ჩვენი ბესამე, პატარა კარო, საკრავთა შორის მიმოდოდა და ყოველს ადებდა წენგოიან ხელს, იქითიდან კი გამაბრულებად ამოესმოდა ხის, ლითონისა და ცხენის ძუის ეს უმთავრესი დანიშნულება, საკრავთმიერი, რაღაცა უგრძნო ობლურმა გულმა, რაღაც უნამუსოდ ძლიერი, და რომ გახევდა, თავრეტდასხმული, რბილად ჩამოესმა:

_ ახლა, ამოდი.

ატორტმანებულ, მარმარილოს საფეხურებზე თან გასუსული ადიოდა და, რომ აიარა, გაოცდა როგორ!:

შემადლებულზე, სქლად ჩამომშვარი ლურჯი ფარდის წინ, დიდ სავარძელში მძიმედ ჩაფლული, სახელურებზე ჯაფით დაოსებულ დიდრონ ხელებდალაგებული, თვით ის მოხუცი, სოფლიდან მისი წამომყვანი, დიდი მაესტრო ქრისტობალდ დე როხასი ბრძანდებოდა, იჯდა. კვლავაც ეს ჰკითხა:

_ მუსიკოსობა გინდა, ბესამე?

კვლავაც მიუგეს:

_ ძალიან დიახ.

_ ძალიან კარგი, _ უთხრა მოხუცმა, _ მომიახლოვდი.

რაღაც დამდგარი წყლისა ფერი, უილაჯოდ მონაცისფრო და ფესვგადგმულად მწვანე, თვალეები ჰქონდა.

_ ორთავე მუხლზე დაიჩოქე, _ უთხრა მოხუცმა, და აღუსრულეს ნება.

გამხდარ ღაწვებზე შემოაჭდო ნამძვის ხისა თუ ფიჭვის ხელისგულები, ლითონის

თითებს საფეთქლამდე გრძობდა ბესამე, და ცხენის ძუიანი ხემით დაძაბულ სულში ჩამოუსვს; ისე ახლოდან ჩაჰყურებდა მოხუცი, რომ მის თვალებზე ვერ შეაზუსტა ბესამემ მზერა, და ბუნდოვნად გაშლილ ფერადოვან რასმე, სივრცეს ხედავდა აჭრელებულს, რადგანაც მოხუცს ასე ახლოდან მრავალი ფერის ნამცეცი ერია თვალში, თურმე, ათასფერნაირი, რის ცისარტყელა, და გაშეშებულად აწრიალებულმა ბესამემ, როგორც იქნა და ამოიციო ის სხვადასხვა ერთმანეთში ათქვეფილი და მაინც ზეუცნაური წესრიგით განზავებული ესე ფერები – წედანნანახი ორკესტრისა გახლდათ.

– ახლა წადი და კუთხეში დადექ, – უთხრა მოხუცმა, – შებრუნდი კიდევ.

ნეტავი რატომ, დასჯილივით იდგა. თანაც, ესმოდა:

– მუსიკოსობა თუ გსურს, ბესამე, დიდ უღელში უნდა გაჰყო მორჩილი თავი, და მაგ სიფრიფანა მხრებზე უზარმაზარი ტვირთი დაიდო. შესძლებ?

– არ ვიცი, დიახ.

– კარგად იცოდე, ბევრნაირ სიამოვნებაზე უნდა აიღო ხელი, რადგან ადამიანს მხოლოდ გარკვეული სიამის მოპოვება შეუძლია, ხოლო მუსიკოსისთვის მუსიკის ხარჯზე სხვა არაფერი არ უნდა მოხდეს, ბესამე – ერთადერთი შენი შვება, მხოლოდ და მხოლოდ შენი საკრავიდან უნდა გამოისმოდეს.

– მე სიამოვნება არ მქონია, სენიორ, – თქვა უცებ ბესამემ, – არც ბევრნაირი და არც ცოტა. შეპასუხებით მოკუნტული, შიშინანად იდგა, იცდიდა. დუმდა მოხუცი.

– მე სულ ძალიან ვმიმშილობდი, სენიორ, – კვლავაც გაბედა ბესამე კარომ, პირმიქვეული კუთხეში იდგა, – და ყინვებისას ძლიერ მციოდა. და აქვე უნდა გამოგიტყდეთ, ჩემი ახალი ტანსაცმელი რომ მსიამოვნებს და, გთხოვთ ისევ ძველი დამიბრუნოთ.

– მოდი, ბესამე, – მოესმა უცებ მთლად გამხლვარი ხმა, მიახლოებულს, მხარზე დაადო მოხუცმა ხელი, – არა გქონია სიამოვნება, მაგრამ მერე და მერე, რაღაცებს რომ მიაღწევ, გამოგიჩნდება და მუდამ პირქუში უნდა იყო, ყოველნაირი ლხენის მიმართ, ახალ ტანსაცმელს კი რაც შეეხება, გქონდეს – ჯერ ერთი რომ, შეჩვევა იცის, და მეორეც ის, გარეგნულადაც სხვებისგან არ უნდა გამოირჩე – არც სიმდიდრით და არც სიდუხჭირით. უნდა ეცადო, რომ ყურადღება არაფრით მიიქციო. მერე მიხვდები, რატომ.

და აქ მოხუცმა რაღაზა შავად მოგრძო და თხელი ყუთი გაუწოდა.

– რაა, სენიორ... – შეკრთა ბესამე.

– აქ ფლეიტა დევს, სალამურთაგან უპირველესი, და ეს ერთადერთი საკრავია, რომლის ახმიანებაც ამბორით იწყება.

– რაა ასეთი...

– გაიგებ მალე. შენ ჩემს ოჯახში დაბინავდები, ბესამე, და საჭმელ-სასმელზე აღარ იზრუნებ. ამიერიდან, ერთადერთ სადარდებლადლა მხოლოდ მუსიკა გექნება, შვილო. ყოველ ორშაბათს თორმეტ პესოსაც მიიღებ.

– გმადლობთ, არ მინდა.

– როგორ არ გინდა, შემწარი წაბლისა და სანთლების ფული. ჰა, გამომართვი.

მაგრამ ბესამემ ვერ გამოართვა. სირცხვილისაგან, თვალებიც დახუჭა და და მოხუცმა თავად ჩაუჩხრიალა ჯიბეში ფული.

– და მე რომ... თქვენთვის... არც ერთი ცხვარი არ მომიმწყემსავს...

– აეს იქნება ჩემი ცხვარი, – უთხრა მოხუცმა, – შენი ფლეიტა. ხოლო მუსიკა ის ჰაერია,

რომლითაც უნდა ასაზრდოო.

_ სად ვასაზრდოო...

_ იმ შენს ოთახში.

_ და... ცუდად რომ დავუკრა, ხომ შეგაწუხებთ...

_ ჰაერი მაინც საჭიროა. ცალ მუხლზე დადექ.

შავი ხავერდის გრილი ნაჭერი შუბლზე, კეფაზე შემოახვია, საფეთქელთან გაუკვანძა და მხრამდე გვერდულად დაქანებული, მორჩილი ბაბთა შეუსწორა, უთხრა:

_ ჩვენთან ბესამე, ყოველნაირი საკრავის პატრონს განსხვავებული ქუდი ახურავს, ფლეიტაზე დამკვრელებს კი ასეთნაირი თავსამკაული გაქვთ, მოგწონს?

ბესამე უცებ დიდებულად ჩამოტორილ მის მრავალტანჯულ ხელს მოკუმული ტუჩებით დასწვდა და ისე ფრთხილიად ეამბორა, ფლეიტაზე დაკვრას იწყებდა თითქოს, და სინაზით მწარედ სულმოზღვნილი ყელში დიდი მაესტრო ქრისტობალდ დე როხასი მთელ ხელის ზურგზე გრძნობდა მის ძალიან ცხელ, ძალიან ობლურ ცრემლებს და, თავზე დეადო შეგირდისთვის მეორე ხელი. ამ ხელს, ამ დიდ ხელს, გამსრეს მუსიკას გრძნობდა კვლავაც, ქუჩაში ეულად მიმავალი, თვალეშვებისეული ჩვენი ბესამე, პატარა კარო, მაგრამ ფლეიტა ფრთხილ ილლიაში იმედად ჰქონდა, მის ოდნავდა თამამ ფეხისხმაზე იდუმალეებით მოსილი რომელიღაც დონნას სახეზე გამოჩნდა ვიწრო სარკმელში წამით, და მიიმალა – რადგანაც სულ სხვა, ოქრო-ვერცხლ-დაშნით მოჩუქურთმებულ მუსიკის უვიც კაბალიეროს სულ ტუჩმოკვნიტით ელოდებოდა დაკოცნილი ქალი, ხოლო ბესამემ იგი კი არა, ვერც ნაცნობ სახლთან შეამჩნია დიდი მოხუცის შვილიშვილი, ეზოგადმოვლილი და მის დანახვაზე ღობესთან მკვეთრად შეჩერებული, ჭიშკრის რამონა, რომელსაც ახლა, მის დანახვაზე, რაღაც ძლიერად პატარქალური უკვე ჩაედო ნაზ, წელად გულში, ეს ბესამე კი, ჩვენი, აქეთურა, მიაბიჯებდა სამართლიანად მკაცრი სახლისკენ, რომლის შიგნითაც რბილი სურნელი და მოწიწება თანაბრად იდგა, მრავალფერთაგან აქ ის სილურჯე უფრო, კი სუფევდა, და ჩვენმა მწირმა ფეხსაცმელები გაიხადა, მეორე, უფლეიტო ილლიაში ამოიჩარა და, ასე, გამხდარ ფერდებზე იდაყვებშიწებებულმა ძლივს ამოიღო ორიოდ ფული, სანთელი მისცეს... ბესამე კარო, ორთავ მუხლზე დაჩოქილი, ციციქნად აალებული სანთლით ისედაც გამჭვირვალე თითებში, ცალ ილლიაში ჯერაც უნახავ ფლეიტითა და ფეხსაცმელებით – მეორეში, იმ გამჭოლსა და გამამუღავნებელ ბინდში უცნაურ ფერებს თვალეზადქმნილი შესცქეროდა, იქ კი, კედელზე, თან ნაგვემი და თანაც ჯვარცმული, თანაც ღარიბი, ისეო ეხატა, ცოტა იქით კი მკრთალად მოჩანდა იმის დედა, ძან ნატიფად მგლოვიარე, ვისაც ბესამე, მუხლოყრილი და სანთლით ხელში, ჩურჩულით ასე ეუბნებოდა:

_ ძალიან დიდო ქალბატონო მარიამ, ყველაზედ მოწყალეო სენიორა, აქ, ამ ქალაქში რომ ჩამომიყვანეთ, ძლიერად გმადლობთ.

როგორც ბევრგან ვთქვით, თავად განგებასთან შედარებით, აფრედერიკ მე ზღვაში წვეთი იყო.

აქ არ გეგონოთ, თითქოს ამბავი სრულიად მორჩა – აჰ, ნახევრამდეც არა ვართ, მგონი. არადა, ისე, თითქოს მორჩაო, არა? – სხვა რაღა გვინდა, ობოლი ბიჭი კარმენსიტასაგან განსხვავებით, სწორ გზაზე დადგა, დაფასებასაც მიაღწია, რაკილა ქვეყნიერების ყოველ კუთხეში ყოველ რაგინდარანაირ გარეწარსად უყვარს მუსიკა, ოღონდაც – სხვისი, თავისი არ აქვს, რა ადვილია აქ დამთავრება, მოკლედ რომ მოვჭრათ: `ბესამე კარომ მუყაითი მეცადინეობით თავი გამოიჩინა, გახდა ცნობილი მუსიკოსი, წამოზრდილ რამონაზე ჯვარი დაიწერა, მოხუცმა სიკვდილის წინ მას გადააბარა დიდი თეთრი კონსერვატორია და დირიჟორის სპილოს ძვლისა პატარა ჯოხი, ბესამეს მუსიკალური გამოსვლებისას დარბაზი ტაშით ინგრეოდა, შინ ჰყავდა შესანიშნავი შვილები ორი ბიჭი და ერთი გოგო, ხოლო ჩიტები სტვენდნენ~. მაგრა არ იყო, ძვირფასო, ასე და აფრედერიკ მემ რომ მოგატყუოთ, სირცხვილისაგან სარკეში ველარ ჩაიხედება, და თუ ეს ვერ ჰქმნა, აღარაფერი გამოუვა – სხვის ხელყოფამდე, ჯერ ხომ კარგად და წამდაუწუმ უნდა ვიცოდეთ ჩვენივე თავი, ხოლო ბესამეს პატარა ქალაქ ალკარასში დიდი ამბები გარდევლინა თავს, როგორც იტყვიან.

დიდი მოხუცის ვრცელ, ნათელ სახლში, გრძელ მაგიდასთან შორიშორ მსხდარნი, წყნარად, მსუბუქად საუზმობდნენ დიდი მოხუცი, სუნთქვაშეკრული ბესამე და დილის რამონა, მერე ბესამე ხავერდის ნაჭერს საფეთქელთან გაიკვანძავდა და მორიდებით მიაბიჯებდა დიადი თეთრი შენობისაკენ, სადაც ბესამეს მკაცრად იღებდა გამოჩენილი მიმოფლექტე, თავისი საქმის კეთილად მცოდნე მაესტრო კარლოს სეგოვია, ირიბად სახენაიარევი. ბესამეს მოწიწებულ ბაგეებთან მიჰქოდნა ჯერაც ღრმად მიძინებულჯადოქრიანი საკრავი და თავის სუნთქვას ამბორიდან გადასცემდა მას, მაესტრო კარლოს სეგოვიას რჩევებითა და მითითებით იმა ჯადოქრის გაღვიძებას შეძლებისდაგვარად მონდომებით თუმცა ძალიან კი ცდილობდა, მაგრამ ეჰ, ვერა, ერთხელეც ვერ უნაცვლა გვერდი – მისი ფლეიტა ჩახრინწულსა და ხეშეშ, მთლად ხიწვებიან ხმას გამოსცემდა, და დაფარულად მგრძნობიარე მაესტრო კარლოსს მთელი შიგანი თითქოს შუშისა უხდებოდა, მაგრამ ალესილ დანას მოურიდებლად უსვამდნენ ზედ და თვით სეგოვიას თუმცა კანი ებურძგლებოდა, კუმტად ითმენდა ყველაფერს მაინც, და, ასწავლიდა. რას და მუსიკას...

სადამოობით ჩაფიქრებული შეექცეოდა ბესამე ვახშამს, იქვე ციცქნიდა ლამაზ ნამცხვარს ბინდის რამონა, მეხუთე დღეს კი, დიდი ქრისტობალდ დე როხასი სასადილო ოთახიდან ვიღაც სტუმარს ნაჩქარევად რომ გაეგება, გოგონამ ჩანგლით პურს უკირკიტა, გაბედა მერე:

– შენა... რა გქვია?

– ბესამე... და თქვენ?

– მე კიდევ რამონა.

აჩქროლება, აჰ... მაესტროთაგან, თითქმის ყველანი კარგები იყვნენ: თეორიისა – წვერმოშვებული თამამი კაცი, სოლფეჯიოსი – მზე რანათელი, კანონებივით მკაცრი თითებით კლავესინზე დაბჯენილი, მწყობრ, ფაქიზ ხმათა მეშვეობით მთლად გამქვირვალე, თითქოს, ბერიკაცი; ღრმად იდუმალი მეჰარმონიე – უცნაურმზერადაბინდული, ამალღებულად ღვარჭნილი და რაღაცნაირი მიუწვდომლობით სწორი მაესტრო; მუსიკალური ლიტერატურის ტკბილმოუბარი მასწავლებელი, ვისი წყალობით ბესამემ მცირედ შეისწავლა დიდთა და დიდთა

მუსიკოსთა ძნელი სიცოცხლე... გუნდურად მღერის ოცდარვაყურა მასწავლებელი – სხვადასხვანაირ ქუდიანნი, გუნდში ოცდარვა შეგირდი იყო... ერთადერთს, ვისაც ვერ შეეჩვია, მეჰისტორიეს კარტუზო ბაბილონია გახლდათ, მშობლიური ესპანეთის დამაქცევლის – ნაპოლეონ ბონაპარტეს ფარული თაყვანისმცემელი. იმას სამილე ოთახში, ყოვლად მიღებული საერთო წინაპრის – ჰერცოგ ალბას დიდი პორტრეტის უკანა მხარეს ნაპოლეონის სურათი ეგულეობდა და ძილის წინ მეჰისტორიე იგი სწორუპოვრად მზირად ჰერცოგს პირს კედლისაკენ აქცევინებდა და ბლანტედ ამხედრებული ნაპოლეონის ცქერით სტკებობდა, თუმც ბონაპარტე, უნდა აღინიშნოს, სულ არა ჰგავდა ჯიგიტს. დილაადრიან კი, ყოველნაირ საქმიანობამდე, ფარულ-კარტუზო საჩქაროდ გადმოაბრუნებდა სურათს, ხოლო უკამყოფილოდ გამომზირალ ჰერცოგს ტუჩებზე ყვითლად შეღებილი კედლის ნაფშხვენები ეცხო.

ასე მშფოთვარედ იღვიძებდა ბაბილონია, ბესამე კაროს კი, დიდი მაესტროს მადლიან ოთახში, სიხარულით ეღვიძებოდა, რადგან აის საკარავი, სამბორალი, ტახტზე უცდიდა – გრძელი და მშრალი მისი ფლეიტა, რომელშიაც რომ ერთხელ, თითქოსდა, ძლივს შეიშმუშნა ყოვლად მძინარე ჯადოქარი, და თუმც ბესამეს თავის ოთახში ყოველთვის ჰქონდა ნაწყალობევი დაკვრის უფლება, გარიჟრაჟისას, ფლეიტას ფრთხილად დაავლებდა ხელს და ჯერ ალკარასისი გარეუბნისკენ სასუნთქ ჰაერში მიაბიჯებდა, და ამა ქალაქში ცისკრის მადლით გულმოცემულნი, აქ, ამ ქალაქში გადმოხვეწილი, მაინც სოფლელი ჩიტები სტვენდნენ – თამამად ისეე, მერე კი მოზრდილ, დაკლავნილ შეღმართს აუყვებოდა, ჩანჩქეროვანი ღელე დიოდა, მიადგებოდა რიჟრაჟით მთროლოავ, ცოცხალ, კი, ჭალას, აქ ყოველივე ეზიდებოდა, დარჩენას სთხოვდა ხეებში გაზრდილს, მაგრამ ბესამე თავისი მყუდრო და უჩვეულო სამყოფლისაკენ მიიჩქაროდა; იქ, ჭალის მიღმა, კასერესას სევდიან ბორცვზე, საიდანაც რომ კარგად მოჩანდა მისი მიმღები, შემკედლებელი ალკარასი, ისედაც მომცრო, ახლა კი, ზემოდან, სულმთლად პატარა, ციცქნა ქალაქი, კლდე იყო ერთი, ოდნაც კენწეროჩაღრმავებული, და იქ ჯდებოდა. უფსკრულისაკენ ჩამოჰკიდნოდა ჩვენს ბესამეს აქ ორთავე ფეხი, და ის სიფრთხილე, აის სიმაღლე, აიძულებდა რაც შეიძლება ფრთხილი, ნაზი ამბორით დაეწყო დაკვრა, და მადლცხებული, სულარაფრისა არადამკარგავი ჯადოქარი, ვინც დიახაც რომ კარგად უწყოდა მისადმი შედგომილთა სინაზისა და ერთგულების ფასი, ახლა აშკარად იშმუშნებოდა – კასერესას კლდეზე... ხოლო ბესამეს, ტუჩფლეიტაიანს, ქალაქისადმი მადლობის თქმა საკრავით სურდა, ქალქისადმი, სადაც დიდი ნათელი კონსერვატორია იმედად ედგა, აქედანაც კი, ზემოდანაც, პირველ შეცთომილთ ვარსკვლავამდე თეთრად მაღალი... ფლეიტაიანიმ ფრთხილად სუნთქავდა ბესამე კარო, მცირე ქალაქი კი იღვიძებდა და აფრედერიკ მეს ვერ გაეგო, გათენებისას რატომაა მომხიარულო იდუმალება ყველგან, ყველაზე, ვერც ის გაეგო, მდინარის ხმა რატომ იკლებდა, რაც ის იცოდა, თუ ვინ იყო ესპანელთათვის უფრორე მტერი – ტომით უცხო ბონაპარტე თუ გულბოყვიანად ღვიძლი ალბა, ძლიერ აზნევდა მეჰისტორიის თმცა ფარული, მაგრამ ცნობილი მაინც ყველასთვის მიდრეკილება და სიყვარული იმ განსვენებულ კაცისადმი, ვინაც სამშობლო გადაუბუგა და ჭრილობები ყოვლად უწყინარ თვით ამ ქალაქსაც, პაწა ალკარასს, ახლაც კი აჩნდა, მაგრამ აფრედერიკ მემ ის კი იცოდა, თეთრი შენობის მთლად ნაცრისფერებში გამოწყობილ მეჰისტორიეს ამა სიყვარულს იმიტომ პატიობდნენ, რამეთუ კარტუზო ბაბილონია და პროვინცია მურსიის

მთავარმმართველი. ჰერცოგი ლოპეს დე მორალესი, მეგობრები იყვნენ, რადგან კარტუზოს ცოლი, სახელგავარდნილი მერგრეტ ბოსკანა, ჩინმედლებიანი ლოპეს მორალესის ნახევრადარაოფიციალური საყვარელი გახლდათ. მერგრეტ ბოსკანას მისახმობად ამ რჩეულ სამთა უსმენო ტრიოს უცნაური რამ, და ყოვლად უცხო, ხერხი გააჩნდა – ალკარასში დროდადრო დავანებული ლოპეს მორალესის ჭრელსა მიმინოს რომ აუშვებდნენ და ის ჩიტი კი მეჰისტორიეს სახლის შეჩვეულ ბანზე საგანგებოდ დაბმულ კაკაბს რომ დააცხრებოდა და ტავს ამოჰკორტნიდა, მყისვე აცნობებდა ამა ამბავს მსახური პატრონს და თავად კარტუზო საკუთარი ხელით, რძეზომიერადნარევი წყლით შეუდგებოდა სახელგავარდნილი მეუღლის ტანის ბანას და, არიგებდა თან: `ასე უთხარი, რომ მთლად დაბერდა ქრისტობალდ დე როხასი და ანტრაქტისის მთავარ მაესტროდ მუსიკოდი იყოს~.

აიამ კარტუზო ბაბილონიამ, აფრედერიკ მეს მსგავსად, ძალიან ამოიჩემა ბესამე კარო, ოღონდ სხვაგვარად – სიძულვილით, რადგან ბესამე იმ ბონაპარტეს სულაც არ სცემდა პატივს კი არა, მის ხსენებაზე – აჟრიალებდა. ყველაფერი კი ასე დაიწყო:

– ნაპოლეონზე ვის რა გსმენიათ, ახალგაზრდებო, მართალია, მას ჰქონდა დიდი შეცდომა რომ ჩვენს ტკბილად მშობლიურ ესპანეთს გაუფრთხილებლად თავს დაესხა, მაგრამ თავის ძალიან ცუდ საქმეში გენიოსი იყო იგი ჭეშმარიტი, დიახ, თანაც შეცდომა ვის არ მოგვსვლია, დიახ... ვის რა გსმენიათ?

ბესამეს მკაცრად მიაბჯინა მექისის თითი.

– პაპაჩემის ახალგაზრდობის დროს, – ფეხზე წამოდგა ბესამე კარო, – თურმე ჩვენს სოფლად დამპყრობლების მთვრალმა გუშაგმა უნებურად ცეცხლი წაუკიდა მინდობილ საწყობს და ეს ამბავი სოფლის კაცებს გადააბრალა...

– რა შუაშია აქ ბონაპარტე? – შეაწყვეტინა ბაბილონიამ.

– ნაპოლეონმა გზად ჩაიარა, გუშაგის ახსნა-განმარტება მოისმინა და მთელი სოფლის მამაკაცები ჩამწკრივებინა და ყოველი მესამეს ხიშტზე აგება ბრძანა, სენიორ კარტუზო.

– კი მაგრამ, შენ რა?

– პაპაჩემი ოცდამეოთხე კაცად იდგა, ჰერ კარტუზო.

– კი მაგრამ, აკი ყოველი მესამეო?

– ყოველი მესამე – ოცდამეოთხეზედაც მოდის, სერ.

– არა. – მკაცრად თქვა მეჰისტორიემ, – ოცდაოთხი – ეს რვაზე იყოფა.

– სამზედაც იყოფა, სენსეი.

– რვა არ შეიძლება გაიყოს სამზე.

– მაგრამ სამი შეიძლება გამრავლდეს რვაზე, კარტუზო ფედოტიჩ.

მეჰისტორიე რაღაცას სწონიდა გონებაში; მერე იკითხა:

– ეგ მათემატიკა სადღა ისწავლე?

– მწყემსად ვიდექი, მილორდ.

– ასეა თუ ისე, – აღელდა კარტუზო ბაბილონია, – ჩვენ აქ მათემატიკის გამოცდა არ გვაქვს, ხოლო ჰისტორიაში – არადამაკმაყოფილებელს გიწერთ.

– რატომ, ბატონო?

– მაგი არაა შენი საქმე. აბა, შემდეგი...

კარმენსიტავ, აჰ! ნეტა რამდენჯერ გამოგაგდებდნენ გიმნაზიიდან, სასწავლებლად რომ მიეზარებინეთ... ხელს ჩაგჭიდებდნენ დედა და მამა, დახვეწილი ცოდნის მისაღებად

წაგიყვანდნენ, საუზმედ პურს, ყველს, ფორთოხალსა და ატამს კობტად დაწნულ კალათაში ჩაგილაგებდნენ შენი მშობლები, არც ვიცი, გყავდა? პეპლებდაქარგულ წინსაფრისა ორთავ ჯიბეში ორთავე ცელქ ხელს ჩაიწყობდი, დასვენებისას ფილაქანზე აუტეხავდი კაკუნს ფეხსაცმლებს, რა ვიცი, გქონდა? აჰ, მეფანტასტე აფრედერიკი – ფილაქნის ნაცვლად ფეხსაცმელი ააკაკუნა, ეგ კიდევ რაა, ჩვენ სიგარეტი ხემის ნაცვლადაც კი შეგვიძლია დავუსვათ სიმებს, თუმცა რა გამოვა, არავინ იცის, გესწავლათ, კარმენ, რა იქნებოდა რა? გამოხვიდოდით პატივსაცემი ყველასთვის ქალი, საწერ მაგიდაზე დიდრონ თვალეზღაბრილს, სულ მეცნიერნი გეყოლებოდით თაყვანისმცემელნი, სასიქადულოდ გამართული წინადადებებით მოისმენდით სიყვარულის ახსნას, სადაც სიყვარულზე მეტად გრამატიკა იჭარბებდა, თუმცა გრამატიკას რა სჯობს, ფიზიკ-ქიმია-მათემატიკის გარდა, ვიცი კია რომ, იყვნენ?.. ცოტათი ავცდი მგონია ჩემს დარგს, თუმც არა, არა, მიმოფანტასტეს სუყველაფერი ეპატიება, რაღა თქმა უნდა, უცენზურო სიტყვების გარდა, იმ სიტყვებისა, შენ რომ მრავლად მოგისმენია, გრამატიკულად გაუმართავი – თანაც, რომ მეცნიერი გამოსულიყავ, მანდილოსანი იქნებოდი ბოშებისათვის საამაყო. თუმც, იქნებოდი? და მაინც, კარმენ, რა ძალიან კარგი რამე იქნებოდა, სასახელო ცოდნით რომ გესახელა თავი, მაგრამ შენ სულ რსხვა რამით ისახელე თავი, ანდაა, სულაც, გამრჯე დიასახლისი გამოსულიყავ, მაშინ ხომ ქუჩურ შეხლა-შემოხლაში ნაუცბათევად არვინ გიბწკენდა, დამდგარიყავი დიასახლისი, ვინ დაგიშლიდა ბულიონის კარგად მოხარშვას, და მხოლოდ ხახვის დაჭრა თულა აგიტირებდა მაგ ლამაზ თვალეზს, დაამატებდი თუხთუხა კერძს საგულდაგულოდ გარეცხილ ქინძსა და რეჰანს, მერე, სულ ბოლოს – აღზევნის მარილს პირის გემოთი, თეფშებს ვერცხლისა დანა-ჩანგალს აქეთ-იქით შემოუწყობდი, მაგრამ სხვაგვარი დანა დაგქონდა კაბის საიდუმლო ჯიბით შენ, რეციდივისტს, მაგრამ მიყვარხარ.

მე რავი, რატომ.

ხის ძირას კიდევ – გოგო იდგა, შეკრთა ბესამე...

8

დიდი ფიჭვის ქვეშ გოგონა იდგა, ქალის რამონა, ცისფერ კაბაზე თეთრად მაქმანებგაწყობილი, შეკრთა ბესამე:

– აი ეს... თქვენვე?

– კი.

ცამეტი წლის გოგონა, თხუთმეტი წლის ბიჭი.

– ნახვამდის, _ თქვა აქ ბესამე კარომ.

– დიახ.

– როგორ ბრძანდებით...

– გიყვართ მუსიკა?

– კი! _ ცოტა ხმამაღლა მოუვიდა ჩვენს ბესამეს, და, და, დაიმორცხვა უფრო...

თვალმოჭუტული იდგა რამონა, რადგან სახეში ჩამავლი მზის ნათელი სცემდა, ეჰ, საიდან სად მოსულა შუქი...

– აქ უკრავთ ხოლმე?

– რას ვშვრები? _ შეკრთა ბესამე კარო.

– თურმე აქ უკრავთ, – უთხრა გოგონამ და გაინაბა აქ ჩვენი ბიჭი.

ძილშივე წყნარად ჩაეღიმა აიმ ჯადოქარს.

– დიდი მაესტრო როგორ ბრძანდება...

– თქვენს მოსაძებნად სწორედ ბაბუამ გამომავაზვნა.

– ვინ?... ჰო. ჩემთან? თუ რატომ... – დაიბნა ბესამე.

– კონცერტია დღეს. სარაგოსელი მუსიკოსები ჩამოგვივიდნენ. იქით მოდიხართ? დაღმართი ფრთხილად ჩაათავეს და ბესამე კარომ მერეღა იკითხა:

– თუ იცით, სენიორიტა, რას ასრულებენ?

– მხოლოდ ბეთჰოვენს...

მხოლოდ ბეთჰოვენს! ნაკონცერტალზე, უჩუმარ ღამით, გასრესილი და გადათელილი, თავის ლოგინზე ეგდო ბესამე, რა, ის რა იყო – დაგორებული მთებიდან ძალა?

ამბოხებული გამოქვაბული? მიწისძვრა, ეგებ... ოკეანიდან ამოზრდილი დიდი ლურჯი მთა, ოკეანისა შესაფერი, გრძნობიერებით აღმომავალი... მაინც რა იყო – უდიადეს ხელს

ვულკანიდან ამოჰქონდა გრძნეული ფიჭა, რა იყო ეს და – ბეთჰოვენის მუსიკა იყო, ჰერ კარტუზო კი – `ძალიან ცუდი ყველაზე კარგი ადამიანის მძაფრი პატივისცემით და

თანდათანობით ხაზგასასმელი წერტილებია აუსტერლიცი და ვატერლოო – მონზლანი და ჭა...~, კარტუზო, თავზე დაგასხი ლაფი, შე... – ყოველნაირად შეიგიძლიათ

დაამთავროთ მიმართვა ესე, აფრედერიკი ნებართვას გაძლევთ, ვინ ეკითხება თორემ კი, თავის დროზე ხომ სერ ბაბილონია აკი დაფასებული გახლდათ კი, კაცი, რადგან თვით

დიდად გამოჩენილ ლოპეს მორალესს და კარტუზოს იმასთან უშუალო ცოლს ხანდახან, ასე, თვეში ერთ-ორხელ, ერთმანეთში რაღაცა ჰქონდათ, რაღაც კი არა, ყველამ იცოდა იგი

ამბავი, ბესამეს გარდა; იმან, ბესამემ, შეურყვნელმა ბითურმა, ბევრი რამისა საერთოდ არა უწყოდა რა, ასე მაგალითად, ერთხელ, წოწოლაქუდიანმა მეკლარნეტემ, ძალიან

ნაადრევი წვერ-ულვაშით შემკულმა ტახომ მხელი ამბავი რომ მოიტანა

კონსერვატორიაში: `თურმე ჩვენმა კამუჩომ, აი, იმან, რა, თერძმა, თურმე ლორთქო

ბალახივით ცოლი ითხოვა და ის კი, ჰაჰა, თურმე ქალიშვილი არ აღმოჩნდა, ჰაჰა~,

ჩვენმა ბესამემ ასე იკითხა: `ბებერი ყოფილა?~, ახლა კი, ახლა, ნაკონცერტალზე,

უმოწყალოდ გადაექლილი და გასაცოდავებული, მომცრო ქვეყანას მაინც იმა მუსიკის რბილად აჩაჩხულ მწვერვალებიდან დასცქეროდა და, აჰ, კაცთ ხედავდა მიმომავალთ,

ვით ჯინჯველთ, ისე, ყველაზე მეტად მირად დასრესილს კი – თავის თავს, ბეჩავს – სული ეწვოდა!, რა იყო მაინც.. რა და ეს იმავე ბეთჰოვენის აგოროზებულად სპეტაკი

დანაორთქლი იყო, ბიჭუნავ, ესე ტკივილი – ბეთჰოვენი, ბეთჰოვენი, პატარა მუსიკოსო, რამ მიგალურსმა აიმაგ საწოლზე, ბგერებზე მცირე მონადირევ, რა იცოდი რომ, თუ რა

გელოდა, რაო, გაგსრისა? დაგქმუჭნა, კარო? დაგწვა ხომ, ბიჭი?... ძლიერ, ძალიან, ფრიად აჰ, დასწვა, ბამბას პენტავდნენ, და გრილი კეტის ყოველი დარტყმა ცხელ ტვინს უწეწდა,

განრისხებული მზე ჩასდგომოდა დანისნულ თვალებში, ულმობლად დამარცხებული, გულადმა იწვა, ციმციმა ოფლი ამოჟღენთოდა შუბლზე ყურებში ცუდი წივილი ედგა,

ხელ-ფეხ ჯიუტად, უნამუსო სიფრთხილით ტეხდნენ, განუკითხავი ტკივილი ღრღნიდა, და უილაჯოდ კვნესოდა ბიჭი, ჩვენი ობოლი ბესამე კარო სხვისა ქალქში, სხვისავ

ოთახში, სულ სხვის ლოგინზე, სრულიად უცხო, სხვაფრივ ეგდო და აღმოდებული სულიდან ბეჩავ სხეულზეც ცეცხლგადადებული ავარვარებული,

ხელისგულემატკიებული, იხვეწებოდა, `რას მერჩით, ნეტა... მე ღარიბი ვარ, როგორც

იესო~, ხოლო სასთუმლით დიდი მოხუცი – ქრისტობალდ დე როხასი ეჯდა, და ქაფითრებით ატუზულიყო იქვე, კედელთან, შიშის რამონა.

ალკარასელმა მკურნალებმა სულ რომ ვერ გაუგეს ვერაფერი, ცნობილ ტერუელელ აქიმთან აფრინეს სოტო, მაგრამ იამანც ნამგზავრი მხრები აიჩეჩა... ორ ძალიან გრძელ დღეს სადღაცას, სადღაც ცხელიანში ეგდო ბესამე კარო; ალმურიანი, სუსტად გმინავდა, გაჩახჩახებულ უდაბნოვან წყვიდადებში უგვზოდაუკვლოდ დაეხეტებოდა და, კუმტი კლდე აწვა, და არ ესმოდა მკურნალთა მშრალი: `ბიჭიკო, ბიჭი... გამოიხედე, რაა?!~ დახეთქილ ტუჩებზე ყინულს ადებდნენ, გალმხვარი სითხე დანაყრებული ხვლიკივით ნელა და გრილად უცოცდებოდა ლავიწთან, დაბლა, ალი რაც უფრო ედებოდა, უფრო ქრებოდა საბრალო კარო და ბეთჰოვენიტ აიასე მწარედ, ასე სასტიკად ინათლებოდა, მესამე დღეს კი დიდმა მოხუცმა იმ ოთახიდან ყველა დაითხოვა, თანაგრძნობის რამონაც, და ბესამეს შუბლზე მიმედ დაადო მრავალნაცადი ხელი. სწორედ ის ხელი, რომლიდანაც რომ ხშირი აღზევების ჟამს ბახი, მოცარტი, ბეთჰოვენი, და ჰენდელი გამოდიოდა, და იმა ტორით სულში მუსიკაჩაწვეთებული, შეკრა, გაფხიზლდა ბესამე კარო.

სიჩუმედ იდგა საღამოს პირი, სასტიკ თვლემებთან ნაომარი, და ზმანებებით მრავალჭრილობაგამოყოლილი, უარაქათოდ იწვა ლოგინზე ბესამე კარო, გულგრილ ჭერს დუნედ ასცქეროდა, ესლა იკითხა:

– იმას... რა ერქვა...

– მესამე სიმფონია.

ბესამემ თვალი მოარიდა, თქვა:

– სოფელში მინდა... დამიბრუნეთ, გთხოვთ.

მოხუცი კუმტად დასცქეროდა ერთხანს, მიმედ წამოდგა მერე:

– დილამდე მოიცდი?

– დიახ. რა თქმა უნდა...

ღია ფანჯრიდან მთვარე მოჩანდა, სავსე და მქრქალი... ყოველივეს თუ შავად ნაფერი იდუმალება ემატებოდა, ის – ერთადერთი, სრულაიდ ღამის ცალი გუშაგი, ბნელით კვებული, მთვარე, მსუყდებოდა და, შორეული სევდით სახეზე რაღაცას კრძალვით ელოდებოდა მოკეცილ იდაყვებზე წამოწეული ბესამე კარო, ქვედა სართულზე კი მოხუცი აფრად სახურავახდელ როილას მიუჯდა, მანაც გახედა იგივე მთვარეს და აის სონატა, სონატა მთვარის, სამად და სამად დაბზარული, მოედო მთელს სახლს, გაუჯდა კედლებს, მთვარის ნატიფად უილაჯო, და მშრალად ლბილი თითები დაპოტინებდნენ ღამეულ სხვენში, და მიგდებული ნივთების უღონოდ მაწანწალა, დამტვერილი სულელები ბესამეს ირგვლივ დაფათურობდნენ, და იდუმალი ნეტარებისგან რაღაც მთავარი ძლიერ ტკიოდა წელან მორჩენილ ბესამე კაროს, ხოლო როდესაც დაკვრა მოწყვეტით, უდროოდ მოსპეს, და ჰაერში რომ მკვეთრად გაიყინა მიმოციაგე თრთოლვით ბგერები, რაღაცა სურდა ლოგინიდან წამომდგარს, მომცრო აივანს მოშიებული გადაეყუდა და, ეზოდ გამოსული, თეთრი ლივლივით გახევებული დიდი მოხუცის დანახვაზე, ღამეულ ბნელსა და სიჩუმეში, კვლავაც ჩურჩულით, ისევ, იკითხა:

– რა... ეს რა იყო... ეს ვიღა იყო?

– ესეც ბეთჰოვენი იყო, ბესამე, – ჩურჩულითვე ზეამოესმა, – ის, ვინც გენიალობამდე აიყვანა თვით სიმარტივეც.

გაბრუებული ბესამე კარო ოთახისაკენ დუნედ შებრუნდა, და უცებ – მიხვდა!
... ის მიდიოდა დიდი ტახტისკენ; ბესამე კარო, სუნთქვაშეკრული, მიაბიჯებდა დიდი ტახტისკენ, რომელზედაც რომ მისი კუთვნილი, ჯერაც გემო და გულვერჩატანებული, მოგრძო საკრავი, ხავერდი ნაჭრით შემოხვეული, იდო, და ეს ბესამეც გზადაგზა, იმ მცირე, მაგრამ ისე საოცრად აღმომჩენად ექვსნაბიჯოვან გზაში, ბევრს რასმე უფიქრელად და უგანსჯოდ მიხვდა, იმ ნაჭერს სასოებით დასწვდა, გამოათავისუფლა საკრავი, და ხავერდი შუბლზე შემოიხვია, ირიბად გაინასკვა საფეთქელთან, ფრთხილად ასწია ახლადშობილი თითქოს ფლეიტა, უყურა ერთხანს, აევსო სული, მერე ტუჩებთან მიიტანა და, მაშინვე მიხვდა, რომ აქ პირველად, სულ პირველად, კი, კი, პირველად, რომ ეამბორა, და ავსებული სულიც შთაბერა... და ყოველივე – ლტოლვაც, სინაზეც, იდუმალება, მაშინვე, მყისვე, გადაუხადეს, ამოუბოძეს: იმა გრძნეულმა ჯადოქარმა თავისი უცხო, სევდის ლაშქარი ბგერებად დასძრა, გამჭოლ სირბილედ მოედო ჰაერს ყველაზე მეტად კეთილშობილი ლითონი – ვერცხლი, მართლა უკრავდა ახლა ბესამე, სუყოველივე გაეჟღინთა იდუმალ წუხილს, უცხო ხილვები ჩაედვარა სიზმრის რამონას, ხოლო ეზოში დიდი მოხუცი გრილ ხესთან იდგა, ხისათვის მძლავრად მოეხვია ნაცადი ხელი, ხოლო სათუთად მიმომსუნთქველი, თვალმილულული ბესამე კარო სალუქ ღამესთან მთლიანობას და ერთობას გრძნობდა, რადგან ფლეიტას მთვარის მჭვირვალად ჩამომწვდომადი სული ედგა, მთვარე კი – ფლეიტის ბაცი კუნძული იყო.

_ სოფელში, მაინც წახვალ? _ მცირე ალერსით დაეკითხა დილით, დაქანცულს, სავსეს, ტანჯულს, ბედნიერს, ქრისტობალდ დე როხასი.

_ არა, აჰ, არა... გთხოვთ, მაპატიოთ.

ხომ გესმის, კარმენ?! იმას შენსავით რომ დაეწყო აღმა და დაღმა უთავბოლო ტანტალი, ვერ მიაღწევდა ვერაფერს, კარგო, რა იქნებოდა, მოხვედრილიყავ ალკარასში და თეთრ შენობასთან ჯადოსნური ხმები გესმინა, თუმც, რად გინდოდა, თავად იყავი ჯადოქარი, ოღონდ სხვა რამის, ცეკვისას სხეულს როგორ იგრებდი?! აფრედერიკმა რომ იშოვა ბოლოს და ბოლოს შავი მელანი, შენი თვალები ახსენდებოდა, და შენივე ცეცხლს სტრიქონებში ისე ნატრობდა? აჰ... აფრედერიკის ბესამემ, კარმენ, წერა-კითხვაც კი შეისწავლა, გამოჩენილ კომპოზიტორ ბეთჰოვენის ამბები რომ წიგნად ეკითხა, თუ არ უკრავდა; შენსავით კი არ აბდრღვიალებდა მაძებარ თვალებს – თავაუღებლივ კითხულობდა, შენ კი, გენაცვა, ხეირიანად წერა, ან კითხვა, ანდა ციფრები მაინც გესწავალ, თუმც, რა ჯანდაბად გინდოდა, თორემ კი, ისეც მშვენივრად მოგეხსენებოდა შენ-შენი უარუოფითი, მზაკვრული საქმე, და ძლიერ მიკვირს, ბნელით მოსილი, ისე ძალიან როგორ ჩახჩახებდი, დიადმა ხელმა ვრცელი მოთხრობა დაწერა შენზე, მაშინ როდესაც რამდენ უბიწო ქალთა სქესისი წარმომადგენელს შეცდომითი დეპეშაც კი არ ღირსებია, ის კი არა და, გადასარევი ოპერაც კი შეგვითხზეს შენზე, მაშინ, როდესაც რამდენ დადებით კარგ ოჯახიშვილს აბღავლებული გლახა სიმღერაც კი არ სმენია, რა ნახეს მაინც შენში ისეთი, მაგრამ მიყვარხარ. მტკივიხარ, კარმენ, იმაზედაც კი შევკრთები ხოლმე, ფეხშიშველა რომ თავისუფლად დაშტრიგინებდი, არ შეგსობოდა ბოროტი ხიწვი.

ის ბოლო დანა, ძაან გეტკინა?..

ხოლო კარტუზო ბაბილონია:

_ აბა ვინ იყო ძალიან ცუდი, მაგრამ ყველაზე დიდი ადამიანი? თქვენ მიპასუხეთ...

_ ნაპოლეონი, სერ.

_ სწორია. აბა ახლა თქვენ მიპასუხეთ!

_ ნაპოლეონი, მილორდ.

_ სავსებით სწორია. ოღონდ სრული პასუხი მინდა.

_ ძალიან ცუდი, მაგრამ ყველაზე დიდი ადამიანი იყო მისი კეთილშობილება იმპერატორი ნაპოლეონ ბონაპარტე, მონსენიორ.

_ კარგია, ყოჩაღ, ფრიადოვანს გიწერთ. აბა ახლა თქვენ!

_ ყველაზე კარგი ყველაზე დიდი ადამიანი, _ ფეხზე წამოდგა ბესამე კარო, უკვე თექვსმეტისა იყო, _ დიდი ბეთჰოვენი გახლდათ, ჰერ.

გაბრაზებისას კარტუზო ბაბილონიას მარჯვენა მხარე რაღაცნაირად უფრო მეტად ეჭმუჭნებოდა, განრისხებისას კი – მარცხენა. ახლა ჯერ მხოლოდ მარჯვენა

ნახევარკვადრატზე იყო მიმდგარი საქმე:

_ მე სახელმწიფოებრივ მოღვაწეებზე გეკითხებით, და არა თქვენებრ მუსიკოსებზე, ყმაწვილო.

(თქვენებრ მუსიკოსებზეო, ე!~ _ გადანცვიფრდა აქ აფრედერიკი, მაგრამ ბესამე წამოროშილს ვერ ჩახვდა).

_ მე ადამიანი მომესმა თქვენს პირველ შეკითხვაში, სენსეი.

_ და მე რე განა ნაპოლეონი ადამიანი არ იყო?

_ ვინ იცის, ბვანა.

ის ერთადერთი ალკარასელი, რომელსაც რომ ჩვენი ბესამე – წყნარი, მორჩილი, წესიერი, ნაადრევად ობოლი, გამომწვევად ესიტყვებოდა, მეჰისტორიე კარტუზო გახლდათ, ხოლო ამჟამად იმ უკანასკნელის დაჭმუჭვნილობამ მარცხენა მხარეს გადაინაცვლა:

_ შენ, ლლაპო, დამიგდე ყური! _ შენ და შენნაირმა ტუტუცოვანმა მუსიკოსებმა ვთქვათ

და ცხოვრებაში რაგინდ ბევრ ტაშს მიაღწიონ, კარგად იცოდე, მაინც სახელმწიფო მოღვაწის მძლავრ მარწუხებში ხართ გამომწყვდეული და როცა მოუხდება, მაშინ

დაგლეწავთ, ხოლო ამჟამად ადგილობრივ ეს დიადი პიროვნება დიადი დე ლოპეს დე-

დე მორალესია, ჭეშმარიტი მამაკაცი, და მუჭში აიი, ასე, სწორედ ასე ჰყავხართ, იგი კი

ჩვენი კეთილდღეობისათვის ზრუნვაში დღეს და ღამეს ასწორებს, უძლიერესია იგი, მოუხდება და? _ აღგვის, გაგაქრობს... შენი ბენტერა ბეთხოვენიც სწორედ ასეთი

იქნებოდა, ფიჰ, უსუსრი.

_ თქვენ შესაძლოა ერთის მხრივ სწორს ბრძანებდეთ, მაგრამ მეორე მხრივ, ქუჩაში რომმ

გავაჩეროთ ვინმე გამვლელი, დ ვკითხოთ, თუ ვინ იყო ბეთჰოვენის დროს ყველაზე

მძლავრი კურფიურსტი, ასე მგონაი ვერ გიპასუხებთ, ხოლო თუ ვინ იყო ბეთჰოვენი, ძლიერ ნაკლებად მოსალოდნელია რომ არ იცოდეს, კარტუზო ფედოტის-ძევ.

_ რაებსა ჩმახავ?

_ მე ჩემი აზრი მოგახსენეთ, კარტუზო-სან.

_ შენ შენი აზრი, _ მთლად მობრეცოდა გადაწყვეტილი მარცხენა მხარე ბაბილონიას, _ ვირებისათვის შეინახე, ხოლო ჰისტორიაში – არადაამაკმაყოფილებელს გიწერთ.

_ რა შუაშია აქ ჰისტორია, პან კარტუზო?

_ იმ შუაშია, რომ!, სწორედ ისტორიაში არადაამაკმაყოფილებელს რომ გიწერთ!, იმ შუაშია!

_ რატომ, ბატონო?

_ არაა მაგი შენი საქმე! დატოვე ახლავე აუდიტორიის კუთვნილი ტერიტორია! _ მზერა მრისხანედ გაადევნა, _ ლაწირაკი ეს...

ხოლო როდესაც ბესამემ კარი არცთუ ძალიან ფრთხილად მიიხურა, ცალფლანგ მოშლილმა მექისტორიემ დაქადნებით ასე წარმოთქვა:

_ შენ თუ აღდგენით სამუშაოებს არ მიგამაგრო, კაცი არ ვიყო...

* * *

ოკეანეში მიმობნეულ კუნძულებთაგან ყოველზე იჯდა თითო მფლობელი, თავის მიწაზე – მარტოკანი იყვნენ, წვითა და დაგვით, და აღმაფრენით, და ნეტარებით, და ვრცელი ტანჯვით თავის კუნძულზე უცნაური და ფერადოვანი, ჰაერშივე გამოკიდებულად მთრთოლავფესვება, მცენარეები გამოეზარდათ უნდა. იყვნენ კონსერვატორიაში ისეთები, თავთავიანთ კუნძულს ბრძნულად მოქნილი თითებით რომ განაგებდნენ, ანდა, ჩაბერვით გადაცემდნენ უკვე მიმხვდარ სულს, და მხენარეებს ძალა და ხიბლი ემატებოდათ, ხოლო შორეულ და უხილავ ფესვთა ბრჭყალები გადასაკარგავ იმ მარადიულ მატერიკებში ჩაზრდომოდათ, რომელთაც ბახი, ჰენდელი, მოცარტი, ან როგორც ახლა, ბეთჰოვენი დიადად ერქვათ.

ჩვენი ბესამე ჯერ მხოლოდ მცირე მეჩქრზე იჯდა, თუ ეძინა და _ მაინც, რადგანაც ყოველ დღე-ცისმარეს სიზმარშიაც კი შიშნეული გახარებით უცდიდა, რამეთუ თავით ძნელი საკრავი, ფლეიტა, ედო. საკრავი ყველა ძნელი იყო, მაგრამ ბესამე შედარებით იოლად შესცქეროდა კლარნეტსა თუ ალტს, დილდილაობით თვალახელილი კი, მუდამდღე ისე იღვიძებდა, როგორც პირველად – სასთუმალთანვე მოგრძო და მშრალი, აწ გაფაციცებულ ჯადოქრიანი, მოთბო ჩაბერვით გასაცოცხლებელი მთელი ერთი ქვეყანა, გესმით, ქვეყანა ედო, და ყოველ წამიწამს ახსენდებოდა მიმოფლექტე კეთილმესტროს – კარლოს სეგოვიას სიტყვა: `შენი კუნძული ფლეიტაა, ჩემო ბესამე, ხოლო ფლეიტა ჩაფიქრებული ანგელოსის სუნთქვას წააგავს-.

ბესამე კიდევ – მხოლოდ მცირე მეჩქრზე იჯდა, მაგრამ დაკვრისას შორი ქვეყნიდან სულ მუჭა-მუჭად ჩამოჰქონდა მშობლიურად ღორღიანი მიწა, ქვებიც ერია – რადგან ბესამე დაკვრისას ხშირად ბორძიკობდა და, ეკაწრებოდა რაღაც-რულაცას უკვე ჩამხვდარი სმენა და სული. ოთახად იყო, ამოღრმავებულ კლდეზე მოკალათებულიყო თუ რა, გულგრილად ველარ ჩერდებოდა ფლეიტის ურჩი ჯადოქარი, ხან გაურბოდა, ხანაც ნელა მზარდ მეჩქრზე ფეხს გაჭირვებით იკიდებდა, და სულ სხვადასხვა იერს იღებდა, ოღონდ – მოწყენილს, იმას ვერავინ გააცინებდა, ეჰ, დარდიანი, იდუმალი საკრავია იგი ფლეიტა, გაყურებული, ამბორს ითხოვდა, და ბესამე რომ ძლიერ ფაქიზად დაადებდა დარცხვენილ ბაგეს, სულო ცოდვილო – ჭალის რამონა ხანდისხანობით ახსენდებოდა კიდევაც, აჟ...

შენ კიდევ, კარმენ, გიტარა და კასტანტები და იმისი ჯანი... აჰ, რა ხმამაღლა გაიცინებდი, იმათი სისულელემდე მოგულუბრყვილო საუბრები რომ მოგესმინა. ასეთი, თუნდაც:

_ მე არასოდეს ფეხ არ შევდგამ რიკარდოს ქუჩის დასაწყისშიაც კი, _ უეცრივ ასე წამოიწყო ბინდის რამონამ, ყვითელკოპლებს თეთრი კაბა გვირილებივით ტანს მოსდებოდა, ბორცვიდან ფრთხილად ჩამოდიოდნენ და პასუხისმგებლობით სუნთქვაშეკრულ ბესამეს ხელზე მსუბუქად დაყრდნობოდა ნდობის რამონა, _ რადგან რიკარდოს ქუჩის ბოლოში ცუდი სახლი დგას. შენ ეს იცოდი?

– კი.

თექვსმეტი წლის ბესამე, თოთხმეტი წლის გოგო...

– საიდან იცი? – შეჩერდა კიდევ წყრომის რამონა, და მოაცილა საკრავით ფაქიზი და ძნელი ერთდროულად, ხელი.

– ტახომ თქვა ასე, ერთი ბიჭია... – შეკრთა ბესამე.

– სად თქვა.

– კონსერვატორიაში, შესვენებაზე.

– მუსიკის თეთრად ამაღლებულ სახლში, ღვთაებრივი ბგერების ტაძარში, – ძლიერად გამკაცრდა მაღაფარდოვნების რამონა, – ამისთანაებს გეუბნებიან?

– არა, მე კი არ მითხრა, სხვას უთხრა და მე გავიგონე.

მართალს ამბობდა.

– ეს შეიძლება, – მყის აპატია დიდსულოვნების რამონამ, დამაბულს, ისევ დააყრდნო ხელი და მაშინვე რომ მოაცილა, შემფოთდა ბესამე, მაგრამ რამონამ ასე მიმართა:

– იმ ყვავილს ხედავ?, მომიტანე, მინდა.

კარტუზო-აღა ბაბილონია კი დიდი ჰერცოგის მისაღებში ატუზულიყო. ძლიერ ღელავდა, მნიშვნელოვანი რამ სათქმელი აგერ უკვე ექვსი დღე იყო, პირის ღრუში ედო. ნოხებიანი კედლის იქით კი დიადი ჰერცოგი ლოპეს დე მორალესიც გვარიანა ღელავდა; დიდად თუ გლახად გამოჩენილ ბონაპარტესი არ იყოს, ორი საქმე ერთდროულად ეკეთებინა, მასაც შეეძლო – აწრიალებული ბოლთას რომ სცემდა, ეს ჯერ ერთი და, ფიქრობდა თანაც: `ნეტა რა უნდა... კანონიერი ქმარია, რაც არ უნდა იყოს, მაინც... ეგებ აღევსო მოთმინება... და შურისგება გადასწყვიტა...~ და საეჭვო სტუმრის გრძელ სახელოში შემალული უუბასრესი დანის შიშით, ჯანლონით სავსე მოდღლევილ კაც-მდივანს კარტუზოსათვის აი ასეთი რამ ათქმევინა: `დიად ლოპესთან შესვლა თუ გნებავთ, ჯერ მექისემ ყოვლად უფასოდ საგულდაგულოდ გაგხეხოთ უნდა...~ `რატომ?~ `იმიტომ. ქვემოთ წამოდი, იქ აბანოა~. აქ შეიმშუმნა ბაბილონია, რადგან ცოლს თვისას, სახელგავარდნილ მერგრეტ ბოსკანას, ასეთივე წესით – საგულდაგულოდ გახეხილ-დაბანილს უშვებდა იგივე ჰერცოგთან, და პატარა ხანში მარმარილოს გულგრილ ტახტზე ბრტყლად გამოტილი, ზურგზე დასმული მექისეთი, უსიამოვნო ეჭვით ფიქრობდა: `ამ უშვერებმა... რამე არ მიყონ...~, მაგრამ ცდებოდა – გვერდით ოთახში მის საგარეოდ ძვირფას ტანსაცმელსა და საბუთებს საგულაგულოდ ჩითავდნენ სამნი, ეს იყო და ეს.

– უდიადესად დიდო ჰერცოგო, სახელოვანი ვრცელ-პროვინცია თქვენის წყალობით

განათებული მურსიის ჟანგბადოვანად მანათობელო მზევ, ხომ ძალიანი კარგად ლამაზად ბრძანდებით, ჰაა? – ასე იკითხა ნაბანოვარმა მეჭისტორიემ, აკრიალებულ პირისახეზე ჯერ კიდევ არ გამოყოვნოდა სხეულისმიერი ზეთი.

– გისმენთ, კარტუზო.

– ძალიან ფრიად მახარებს მე, კარგად და ჯანმრთელად რომ ბრძანდებით, ორასი ბულის ჯანი მოგსცეთ...

– მე გისმენთ-მეთქი.

– საიდუმლოა, თქვენო საბედნიეროდ კეთილადნაშობობილება, – მიმოიხედა საუკუნეთა წიაღის მჩხრეკმა, – და ხოლო თუკი აეს მხლებლები ორიოდ წუთით დასტოვებენ თქვენს ღრმასამუშაოიან ნათელ დარბაზს, მსწრაფლ მოგახსენებთ.

– ეგ არაფერი, სამთავე ყრუა, – თქვა ჰერცოგმა და შუბლზე მოსმული მყის გაქონილი

ცხვირსახოცი ბროლის ურნაში რომ მოისროლა, ახალ განსაწირ ცხვირსახოცს დასწვდა, – თქვი, რა გაწუხებს, ოღონდ დროულად ამოღერდე.

– დიდო ჰერცოგო, უმორჩილესად მინდა გთხოვოთ, რომ პროვინციის მთელ მუსიკოსებს ერთ სანაქებოდ გაშლილ სუფრაზე მოუყაროთ თავი და...

– ხელფასი ხომ აქვთ? – წყნარად იკითხვა ლოპეს მორალესმა და ოდნავ განზე იქცია ყური.

– კი, როგორ არა, – ყოჩაღად უპასუხა მესამე მხლებელმა.

– აბა ჩემგან რა ჭამა-ყლაპა უნდათ, – კარტუზოს მკაცრად შეხედა იმისი ცოლის თვეში ერთ-ორხელ ამხანაგმა.

– ხელფასი კი აქვთ თქვენის შეწევნით, დიდო ჰერცოგო, მაგრამ იმათი კვება-გაძღომა კი არ მინდა მე...

– აბა რა გინდა, არ ამოშაქრავ?

– მე მინდა, რომ ყველა დაგწამლოთ.

– რაო?

– მოვწამლოთ კარგად. რომ დაიხოცნონ.

მცირეოდენი გასაკვირვალი პროვინციათა მთავარმმართველებს როგორ არ ხვდებოდათ, კი, კი, მაგრამ ლოპესი თანამდებობისას მხოლოდღა სამჯერ გადანიშნულა ძლიერად – ერთხელ, როდესაც ვალენსია-ალდაბადაკრა-მადრიდის გზაზე უმშვენიერეს, არაბეთიდან ახლად ჩამოყვანილ ბედაურზე იჯდა, ცხენი რატომღაც უხალისოდ მიადგამდა ფეხს, ხოლო ჰერცოგმა მზინავ კისერზე ხელი რომ მოითათუნა და ესპანურად ჰკითხა: `რა იყო, რატომ მოგიწყენია?~, პირუტყვმა ოდნავ იბრუნა თავი, აღმაცერად გამოხედა და ესპანურადვე რომ უპასუხა: `აბა, შე ვირიშვილო, ჩემნაირ ცხენზე უნდა იჯდე შენ?~ – აი, პირველად მაშინ გადაგვინცვიფრდა ლოპესი – იმ არაბულ ცხენს ესპანური აბა საიდან უნდა სცოდნოდა? მეორედ მაშინ, ჰერცოგ ალბას დაბადებიდან ოთხმოცდამეთოთხმეტე წლისთავის აღსანიშნავ, ხეხილის მსხმოიარე ბაღში სიმბოლურად გამართულ მეჯლისზე ეროვნული გმირის ნათელ ხსოვნასა და სადიდებელს ორთავ ფეხზე მდგარი რომ ამბობდა და მის შინაარსიან ლაპარაკისას ხიდან ორი ალუბალი სწორეს მის სავარძელზე მხლებელთათვის შეუმჩნეველად რომ დავარდა და სააღლუმოდ თეთრშარვლიანი ლოპესი ტაშისცემის გრიალში იმ ალუბლებზე რომ დაჯდა, შემდეგ კი გაჭიმულ-გასუსლ გარნიზორს ამაყად რომ ჩამოუარა და თანმხლებნი ვერც ამჟღავნებდნენ მარცხს, ზოგსაც კიდევ აის მრგვლად მყვირალა ლაქები რაღაც ახალი ჯილდო თუ წოდება ეგონა, და აი მეპრეს სწორედ იმ საღამოს გაშრა, პირშიმთქმელმა ცოლმა შინ მიბრუნებულს ეს ყოველივე ზედ შიგ პირში რომ უთხრა და სარკეებიან დარბაზში კარგად დაინახა ზურგითა ტანი. ეეს – მეორედ, მესამედ კი ახლა განცვიფრდა:

– კი მაგრამ, რატომ?

– საჭირო არის.

– კი მაგრამ და, რატომ?

– საჭიროა და რა ვქნა, თქვენო კეთილშობილადშობილებავ.

– ჰა, აღარ იტყვი, შე შობელმადლო? სამთავე გადით..... გისმენთ, სენიორ.

– შთამომავლობაში თქვენი კეთილდღეობისათვის, დიდად მოწყალეო ხელმწიფევ, სწორედ ასეა ზუსტად საჭირო.

_ მუსიკოსები რომ დაიხოცონ?

_ აუცილებლად, _ მკვირცხლად მიუგო ბაბილონიამ, ძალიან ცუდი ხარისხის ზეთი უკვე მოსდებოდა შუბლ-ცხვირ-ღაწვებზე, _ წრუწუნებივით გავჟლიტოთ უნდა. მაინც ისედაც აწრუწუნებენ შტერულ საკრავებს.

_ კი მაგრამ, რატომ? მუსიკოსები ძირითადად უწყინარი ხალხია.

_ თქვენ უწყინარი ეძახეთ და, _ ჰერცოგისაკენ გადაიხარა კარგა შორს მდგარი ბაბილონია, _ მაგრამ სამასი წლის შემდეგ მსოფლიოს ხალხებს შესაძლოა ზედმიწევნით არც ეცოდინოთ ღვაწლი თქვენი და არსი თქვენთა დიად საქმეთა, ეს იმიტომ რომ, ბახთხოვენიისებრ მუსიკალურ ვიგინდარებზე ექნებათ გადატანილი მთელი ძირითადი ფუჭი ყურადღება.

_ მურსიის ბრიყვი მუსიკოსები რაღა შუაშუა?

_ ვინმე ცნობილი არ გამოვიდეს!..

ფეხზე წამოდგა წოდებ-ლოპესი, ვრცელ კაბინეტში გაიარ-შედგა-გამოიარა.

ძლიერ ფიქრობდა პასუხ-არჩევანს, სხვადასხვანაირ აწონ-დაწონილობებში ისე ჩაეფლო, მძიმე სიჩუმის შესავსებად დროდადრო მეტისმეტად დაუდევარ შეკითხვებსა სვამდა:

_ თქვენ ცოლი თუ გყავთ?

აქ პან კარტუზო ძლიერ დაიბნა:

_ ოღონდაც, არც ისე...

_ რა ქვია?

_ ვის, ცოლს? _ მთლად აირია მილორდ კარტუზო.

_ არა, მუსიკოსს.

_ ბახთხოვენიო, მაგრამ მგონი ეს გავრი არ არის. დაგიზუსტოთ თუ?

_ არც საჭიროა... აი, სიერა-ნევადის მმართველს... მუსიკოსები ძალიან ბლომად... მცირე ნალექი... რაზე დავჯექი... გაქნილიცაა... _ ფიქრთა ნაწყვეტებს აქა-იქ მდორედ ამოთქვამდა ადგილობრივად აღიარებული მმართველი, _ სტუმრიანობა... მუსიკა უნდათ... სტუმრები დამიდიან... ის რომ თქვან?... ჭალი...

და ლოპეს მორალესმა ნაღდი პასუხი რომ მოიფიქრა, დაუდევრობა მყისვე უარჰყო და – კვლავ გაჰერცოგდა – სავარძელზე ამყადა დაჯდა, მუშტები მკაცრად დააყრდნო მოჩუქურთმებულ ძვირფას მაგიდას, ნიკაპი მძლავრად დააბჯინა დახუჭუჭებულ წრიულ საყელოს, თვალში ძალუმად შეაცქერდა და, სთქვა:

_ სამასი წლის შემდეგ, ბაბილონია, ესე იგი ჩემს მერე, ქვა ქვაზეც ნულარ დარჩენილა, მე კი – ახლანდელ, დღევანდელ ჰერცოგს, მოსამსახურე და სათავისგამომჩენო პერსონალი – ანუ მხლებელნი, მზარეულნი, მუსიკოსები, მექისეები, უნდა მყავდეს. _ და ცბიერებით ერთობ აღვსილმა, თავი დახარა, ძან ქვემოდან ამოხედა და, ჰკითხა: _ მე რა, რითი ვარ სხვა ჰერცოგებზე ბევრად ნაკლები?

_ ნაკლები კი არა, დიადო მეფე, სხვა თქვენისთანა არც მეგულის ქვეყნად თქვენებრი.

_ ახლა კი მიბრძანდი. ხოლოს ძილისას ნუ წკმუი ხოლმე, არაა კარგი.

ხოლო ფლეიტის მთვარის სალუქი, ვერცხლად თხიერი სული ედგა და მთვარის ხილულად იდუმალ შუქზე, ღამის ციაგა სასოებაში, მქრქალ წუხილისას უფრო ჟღერდა და, აიმ ფლეიტას შედგომილი ჩვენი ბესამე, უიმნატიფხმოდ ღამლამობითაც კი ვეღარ

სძლებდა, და იმ განაბულჯადოქრიანი საკრავით ხელში, მიძინებული ქალაქის ჭრელა-ჭრულა და ამოუცნობი, მომასწავებელი მრავლის – ტლანქად უწონო სიზმრები რომ არ შეეწუხებინა, სუნთქვაშეკრული ადიოდა კასერესას აღქმულ ბორცვზე და ღამის პეშვში ფრთხილად ჯდებოდა, რათა დაეკრა იქ.

ქვემოთ კი ცოტა მისი და ცოტათი ჩვენი მცირე ქალაქი რამ ალკარასი ჩაბუდებულიყო შავად, მხოლოდ ფარნებით წრიატებდა და, მისავათებულს, მიგდებულს თითქოს, სასოება რამ ეფინებოდა – ღრმად მოერთგულე სულის ჩაბერვით, მჭვირვალ თანხმოვნებას გამოსცემდა მჩატე საკრავი, მერე – ხმოვანებად იწელებოდა, მფშვინავი სუნთქვით იმ კუნაპტეში უჩუმარ ბზინვით იჩეკებოდა ვერცხლის ყლორტები, რადგან ფლეიტა – მთავარი შტო იყო.

ის სიფრიფანად ღონიერი ჯადოქარი კი რაებს აღარა სჩადიოდა – მელნისფერ ბნელში, მთვარით იისფრად მოვარაყებული, მიმოდინებულ მცირე ქალაქზე დიდ ხელისგულებს გამასწორებლად უსვამდა თითქოს, სინაზით ოღონდ, და ნათლისაკენ ფილაქნიანა აიყვანდა კიდევ, მაგრამ თითები არ ჰქონდა. ვინ იფიქრებდა, მინამ უწვრთნელი ბესამეს ხელში იმოდენა ხანს თუ ძილად ეგდო – ნაამბორალი, ფაქიზად სულშთაბერილი, შთაგონებული ახლა, კუმშვად სურვილად იწელებოდა, ღამეულ მფლობელს, რაღა არ ჰქონდა მოსაფერები – იქაური ტყე, იმსიდიდო ცა, ისეთი ბორცვი... ჯადოქრულ სუნთქვას აყოლილი ჩვენი ბესამეც, ღრმადამეული სიგრილით ჟრჟოლადავლილი, ღამის ლებანში კენტად იჯდა, და სათუთი ხმებით გარემოსილი, იმ ტკივილიან სიხარულს გრძნობდა, ხანდახან შვებას რომ ეძახიან, მაგრამ ერთ ისე-რა დღეს, ჩვეულებრივი ამინდი გახლდათ, პან კარტუზომ თქვა:

– ყველაზე დიდი ძალიან ცუდი ადამიანებიც კი მარცხდებიან ბედის სიმუხთლით ბოლოს ხოლმე და, აბა, მითხარით, თუ რომელია ყველაზე დიდი ძალიან ცუდი უდიადესი ადამიანის ყველაზე დიდი დამარცხება?

– ვატერლოო, სერ, – ფეხზედ წამოდგა თმახშირი ტახო.

– კარგია, ყოჩაღ, ფრიადოვანს გიწერთ.

– გმადლობთ, ეფენდი.

ჩვეულებრივი ტაროსი იდგა.

– ხოლო რას იტყვით აი-აი თქვენ?

– ყველაზე დიდი ადამიანის უდიადესი დამარცხება ის იქნებოდა, – წამოიმართა ბესამე კარო, – მესამე სიმფონიის თავფურცელზე წარწერილი მიძღვნა ნაკუწებად რო არ ექცია, ბვანა.

მილორდ კარტუზო შეიჭმუნა და:

– მაინც ისეთი რა დიდი უბედურება ეწერა შავით თეთრზე ზედ?

– გულუბრყვილობით, ჯერ ბონაპარტეს მიუძღვნა ესე ქმნილება, სენსეი.

კარტუზოს ფერმა გადაუარა, ცნობისწადილმა აცთუნა მაინც:

– რა ქმნილებაა?

– მესამე სიმფონია.

– რაის მესამე...

– ბეთჰოვენის, ჰერ.

ცოტა ხნის შემდეგ კარტუზო-აღამ თქვა:

– მე აქ მუსლიტერატურის სულელური გაკვეთილები არ მაქვს, ჯერ ეს ერთი და, დაა,

მეორეც, ცუდოვანის დაწერის გარდა, აღდგენით სამუშაოებზე გამწესებულათ შეგიძლიათ ჩათვალოთ თავი.

– ფედოტიჩ, რატომ?

– ეს იმიტომ რომ, – ყურიც კი ოდნავ უცახცახებდა თავშეკავებულ მეჰისტორიეს, – მე სხვას გეკითხებით და თქვენ სულ სხვა რამეს მპასუხობთ თვით მე.

– ეგ აღდგენითი სამუშაოები რაღა შუაშია, დონ.

– იმ შუაშია, რომ ჯანსაღ სხეულში ჯანსაღი სული წევს.

ბესამემ ერთხანს უყურა და მერე იკითხა:

– იმ გარდასული კაცთამკვლელისთვის ჭემმარიტ საქმეს რად უნდა მომაცდინოთ, ბეი?

– ვინ მოგახსენათ, ჯერ ეს ერთი რომ, კაცისმკვლელი იყო? ისტორიაში აკი ცნობილია, რომ უშუალოდ ნაპოლეონის დიად ხელიდან არც ერთი კაცი არ დახვრეტილა, ბიჭო.

– ეგ ხომ არაფერს ნიშნავს, ო, მაჰარაჯავ.

– რატომ არ ნიშნავს მაინც არაფერს, რატომ, ჰა!

– იმიტომ რომ, სენიორ, ნაპოლეონს ალბათ არც ადამიანის ხორცი უგემნია, მაგრამ მაინც კორსიკელ კაციჭამიას ემახდნენ, მონსენიორ.

აქ მისტერ კარტუზომ მუშტები აღმართა, თვალები დახუჭა, მაგრად შეისუნთქა, თავი გადასწია და აიძახა:

– ახლავე დატოვე აეს დარბაზი!!

აღდგენითი სამუშაოები აღკარასს გარეთ, დიდფანჯრებიან – რაღაც – მორუხფროდ შეღებილ დარბაზში რომ ტარდებოდა, ეს კი იცოდა ბესამე კარომ, მაგრამ შიგნი-შიგან თუ რა ხდებოდა, ამისა არა უწყოდა რა.

– ბაბუს არ უყვარს ეგ შენობა, – თქვა ბინდის რამონამ, ძლიერ ყვითელი სამოსი ეცვა, ლურჯი მაქმანით კოხტად გაწყობილი. და ბესამესაც აღარ უკითხავს – `რატომ~ – რიკარდოს ქუჩის ბოლოში მდგარ დაწესებულებასაც რომ არ გადასწვდენოდა სიტყვა. ნოემბერი იდგა, ზამთრისპირა თვე, აღარ იბანავებოდა მცირე მდინარეში, ქალაქის საპატივცემულოდ აღკარასულა რომ ერქვა. იმ მდინარიდან კი მცირე რამ არხი გამოიყოფოდა, რომელშიც, ასე, თვეში ორხელ, მცირე ხნით გადააგდებდნენ წყალს და არხის ბოლო კი იმა იდუმალ დარბაზში უჩინარდებოდა; მერე შენობის ქვეშ, მცირედ ჩაღრმავებულ ორმოებში, დიდ ცეცხლს აჩაღებდნენ ვიღაც ჯანმრთელი მამაკაცები, კვლავ დარბაზში შერბოდნენ და პატარა ხანში წყლის დგაფუნი და შეყვირებანი რამ ძლიერი და მოკლე, გაისმოდა. `საწამებელია, თუ რა...~ – გაიფიქრა ბესამემ, და ვერც გაიგო რამონას თქმული:

– განა შეიძლება, ერთ ადამიანს რომ მეორე არ უყვარდეს და მაინც აკოცოს?

– როგორ?..

– განა შეიძლება-მეთქი, ერთ ადამიანს რომ მეორე სულაც არ უყვარდეს და მაინც აკოცოს? და კიდევ უფრო უარესი...

– არა, ეს როგორ შეიძლება, – შორს დაიჭირა ბესამემ.

– მაგრამ რომ ხდება? თურმე.

ბესამემ ღონე მოიკრიფა და თქვა:

– ძალიან ცუდი.

ჩვიდმეტი წლის ბიჭი და, თხუთმეტი წლის, რაღაცნაირად უფრო უფროსი, გოგო. და აქ ბესამემ ნამეტანი თქვა:

_ მე მგონი, რამონა, ორ ადამიანს ერთმანეთი თუ უყვართ, მაინც არ უნდა აკოცონ ერთმანეთს, მგონი.

_ ბესამე, რატომ? _ იკითხა გაკვირვების რამონამ.

მაგრამ ის დარბაზი მთლად საწამებელი არ უნდა ყოფილიყო, რადგან იქიდან ღონივრად აროხროხებული, თმასველი, ჯანიანი ყმაწვილკაცები მხიარული ყაყანით გამოდიოდნენ, და რკინისმკვნიტელი დიდი კბილებით იღეჭებოდნენ ხორცს.

წაბლს – კანიანა ჭამდნენ ხოლმე.

ხოლო ფლეიტას გავსილი მთვარის ბაცად კამკამა, მიმოწყენილი რამ სული ეგდა და, თავად თუ სულმთლად მთვარისა გახლდათ, მთვარეც – ფლეიტის სათნოდ ერთგული, დუნეეჟვება კუნძული იყო. ჩვენი ბესამეც, შეეყვარებულ ბაგესთან მიტანილი ღამისღამინდელ შტოთი ხელში, შორეულ კვირტებს მჭვირვალ სუნთქვას აფენდა ხოლმე, ზრდიდა. კასერესაში ფესვჩამდგარ ნაძვნარს, იქოვან ჰაერს, მათრობლად მჩხვლეტავს, იქით ათრობდა და თავის ოთახშიც, ბრიალა შუქზე, გაფაციცებულ თვალს ადევნებდა მზის ირიბად შემოჭრილ სხივში მტვრის გაბრუებული ნამცეცების უთავბოლო, დაბნეულ ტივტივს – ფლეიტის ხმაზე.

_ ბესამე, თითქოს არა გიშავს რა, _ ხანდახან ასეც ეუბნებოდა კეთილ-მაესტრო კარლოს სეგოვია, ვარგოდა ბიჭი.

დიდი მოხუცი, ქრისტობალდ დე როხასი კი დროდადრო ზურგზე მიაპყრობდა თვალს. ჯადოქარს რაღა-რა არ შეეძლო – მაღალ ბეგრებზე, მოზევეითურო ნაყოფისაკენ ჩამოსაწყვეტად ხტებოდა თითქოს, დაბალ ხმაზე კი –სიომი თოვდა. ნისლი ეფინათ შორეულ ბაღებს, რაღაც ხატება ღრმა ჭაში ჩანდა, გუბეზე წვრილად, მეჩხრულად წვიმდა, და ზღვათა ფსკერზე გატრუნულიყო უცხო ბუჩქნარი, მისჯილად სველი; რაღაცა იყო ფლეიტის ხმაში, მძინარე ბავშვის ნიკაპზე მძიმედ ჩამოღვეთილი ნერწყვივით წმინდა, მაგრამ ფელიტა იმ დაბინდულ ჰაერს ჰმონებდა, შორეულ გზაზე სავალად რომ ციაგით ედო, რადგანაც მთვარე – ფლეიტის სათნო კუნძული იყო. კარმენ, ავოეე... რად მოენატრე აქ აფრედერიკს, შენ ხომ კუნძულად სისხლის სამართლის დანაშაულიო, როგორც იტყვიან, გედო. ჩემი ნება რომ ყოფილიყო, ცუდლუტო, კარმენ, იმ უკაცრეილ სად კუნძულზე დაგასახლებდი, მხოლოდ ცხვრები და ხარ-კამეჩი რომ... _ აჰ, საიდან სად გადაგვიხტნა აფრედერიკი, აფრედერიკ მე, რომელსაც სხვა რამ ჰქონდა მოსაყოლად ჩაფიქრებული, ეუუჰ, სულ სხვა რამ, გამიზნულ-მწარედ, და სუსულსხვა კი გამოუვიდა, ჰყვება: იმისი ნება რომ ყოფილიყო, გაგამწესებდა ვერაგო, კარმენ, ველურ კუნძულზე, ბესამესავით ფარას მომწყემსდი, ნახირს – ნებაზედ მიუშვებდი, რადგან არც მგელი და არც არაფერი აქ არ დამრწოდა იქნებოდა, სხვა პირმეტყველი შენს გარდა არა, არავინ მეყოლებოდა, დრო რომ გქონოდა საფიქრალი, და იქ რაღას-ღა ჩაიდენდი, ველარანაირ დანაშაულს – ვინმეს დასჭრიდი, მე შენ გეტყვი?!.. მესხვადასხვიევ! _ ემაგ თვალეებით წააბამდი ვინმე ქალისმნდომ პოლკოვნიკს თუ რა... აიმ კუნძულზე, შენ ტანსაცმელიც არ უნდა გცმოდა, და ისე უნდა ნელის ნაბიჯით ჭალებში გევილო, იქ ზამთარ-ზაფხულ იდგომებოდა შუა ივნისი, მძიმე ხეები ყოვლად უსასყიდლოდ ჩამოგაწვდიდნენ დალოცვილ ნაყოფს, ხანდისხანობით ტბას უბოდებდი დასაგვემ სხეულს, მზის გულზე მერე პირქვე შრებოდი, და ტიტლიკანა იფიქრებდი ქვეყნის ავ-კარგზე, და, რაღაც სითბოს მონატრებული, წამომართული, აიყვანდი კრავს, და მართლაც ნეტარ, ორნაყოფიან მკერდზე მაგრად მიიხუტებდი, და ცოტა მეტად

შეგითბებოდა იმ ნაყოფთაგან ეგ შენი ოდნავ უფრო სავსე მარჯვენა ძუძუ... ეჰ, ნეტავი თუ იმა უცნობ თავისუფლებასაც აქვს თავისი სევდა? მიმოწყენილი, ლედვიზისას ხარს გადაჰხვევდი მკლავს დამნაშავეს, კამეჩს თვალეზში შეუმჩნევედი კამეჩურ ნალველს; შიშვლად დაღვრემილს, ოქროს დიდი საყურეებიც კი ვერ დაგამახინჯებდა, და ღამღამობით ააცქერდებოდი ალბათ ხოლმე ვერცხლთა ღმერთს – მთვარეს, და მაშინ აღარ იქნებოდი სრულიად მარტო, რადგანაც მთვარეს სულ სხვანაირ კუნძულებიდანაც უმზერენ ხოლმე, თრთოლვენ, ბნდებიან, მაგრამ დონდლო კაპრალმა კი არ იკითხა, თქვა:

– რომელი – არის – თქვენში – ეე... ბესამე კარო.

– მე.

აქ იმ კაპრალმა კი არა ბრძანა, არამედ იკითხა:

– დღესვე საღამოს აღდგენით სამუშაოებზე თუ არ გამოცხადდებით, ოცდაოთხ საათში უნდ დატოვოთ ქალაქი?

11

– ჩემი ნამდვილი სახელწოდება რიხოებრტო დანიელ ჟუსტინიო რექსაჩი გახლავთ, მეგობრებო, მაგრამ ამ შენობაში უბრალოდ ჩიტუნელა უნდა დამიძახოთ, მერე გაიგებთ, რატომც. სალუტ!

– გაუ! – ყოჩაღად შესძახა ტახომ, იგი აღდგენით სამუშაოებზე სოლფეჯიოს უცოდინარობისა გამო მოხვდა, საერთოდ კი თეფშებზე უკრავდა.

– გაუს მოგცემ შენ, შე ვირიშვილო, – თქვა ჩიტუნელამ, ბაზალტოვან უშველებელ ნიკაპზე თითქოს ნაჯახით ამოჰკვეთნოდა დიდად შთამბეჭდავი ღარი, – რაც შეიძლება ნაზად უნდა ილაპარაკო, მერე გაიგებ, რატომც. აბა, თავიდან – გამარჯობა, გეთაყვანე. ა? – ჰამარ-ჩობათ... – ძლივს თქვა ტახომ, ფერწასულ ღაწვებზე ახლა უფრო მკაფიოდ გამოჰყოფოდა ნაადრევი წვერი.

– ასე. ჯანსაღ სხეულში ჯანსაღი სული წევს, – გამოთქვა ჩიტუნელამ, უცნობი კარი წამით გამოაღო, რაღაც დგაფუნში მძლავრად გასძახა: `ჩამირე, ჩაახრჩვე!~, და კვლავ ახალწვეულებს მიუბრუნდა, – ხოლო ის დარგი, რომელსაც მე უნდა გაზიაროთ თქვენ, ჩამორჩენილები, საუკეთესოა.

– ბოლთასა სცემდა, და უეცრივ კი – გახევდებოდა, და თითს დამბაჩად მიაშვერდა ვინმეს:

– არ გამოგკითხავთ, თუ ვინ რაში მოიკოჭლებდით, ჩემთან თუ რატომ გამოგაგზავნეს, – განაგრძობდა სვლას – ტაქტიანი და მგრძნობიარე ვარ. მაგრამ ვიცი რომ, აღდგენითი სამუშაოები გჭირდებათ და, ამისათვის, – ჩია მუსიკოსს მიაშვირა თითი, გახევდა, – ქვეტექსტოვანი ჩემი დარგი – გამკაჟებელი, დამკაცებელი, საუკეთესოა-მეთქი, აკი ვამბობ.

იატაკი ხისა იყო, ჭრაჭუნებდა.

– ვინმემ რომ გკითხოთ, თუ რაშია თქვენი ამბავი, უნდა მიუგოთ, რომ აღდგენით სამუშაოებშია, ახალი ხანა გეწყებათ, ბიჭნო. ხოლო ჩვენი მეცადინეობდა, ჩემი გვრიტებო, დიად დატვირთვას რადგან მოითხოვს, განტვირთვისათვის ერთმანეთს მოფერებითად უნდა მივმართოთ და თუნდაც აი შენ, ბრიყვო, რა სიტყვა გქვია?

– ტახო.

– ტახო... – ჩაფიქრდა ძვალმსხვილა კაცი, – არა უშავს რა, მოფერებითად ჟღერს, და მაგრამ, ეე, და მაინც, ეე, თაჰოს გიწოდებთ. ცურვა თუ იცი, თაჰო?

– დიახ, სენიორ.

– რააო, რაო?

– დიახ, ჩიტუნელა ბიძია.

– ძალიან კარგი, – და მეყვსეულად სტყორცნა შემდეგს: – შენი-ღ ამბავი?

– მე თანამედროვე ბიბლიაში ჩავიჭერი, ჰერ.

– ჰერს მოგცემ მე შენ მაგ ცხვირპირში, სულ ძმარ-მდოგვს გადენ! – ძლიერ განრისხდა რიხობერტო დანიელ ჟუსტინიო რექსაჩი, – ჯერ ეს ერთი რომ, აკი აღვნიშნე, ჩაჭრა-მაჭრაებს არ გეკითხებით და მეორეც ის, მეფორებითი სახელი მქვია.

– ჩემი ამბავი აღდგენით სამუშაოებშია და მეც ვიცი ცურვა, ჩიტუნელა ბიძია.

– ამას ზეგ ვნახავთ. დიახ, ზეგვე, დღეს კი მხოლოდ ჩემს მიერ თქვენი საგასაცნობო დათვალეერების გაკვეთილია. შენ რაღა გქვია?

– ბესამე მქვია.

– და... რა გვარის ხარ?

– ბესამე კარო.

– როგორო?

– კარო...

– რას ამბობ?! – გაცეცხისგან დაჯდა კიდევაც რ.დ.ჟ. რექსაჩი, – როგორ?

– გვარად ვარ, კარო.

– აჰ, ეს ხომ, ბიჭოვ, შესანიშნავია, შესანიშნავი, – მოკლე ფეხებზე წამოიძარტა აღმადგენელი, – რადგანაც კარო იტალიურად – ძვირფასსა ნიშნავს. შენ ყოჩაღ, ყოჩაღ... პატარა ხნის შემდეგ კი, თქვა:

– ზეგ ამ დროს მოხვალთ. ქვედა საცვალი ყველას უნდა ზედვე გქონდეთ. დიახ. ახლა კი ამ ბურთს მაღლა ავაგდებ და სანამ უკანვე დაეცემა, გარეთ გავარდნას თუ ვე მოასწრებთ, ხელ-ფეხ დაგამტვრევთ. აბაა, ჰაი!

* * *

მშვიდი საღამო ფართოვდებოდა ჩვენს ალკარასში, ვიღაც სულსწრაფმა ჭრაქიც აანთო, და მაწანწალა სულით ყოვლად, აფრედერიკი, მიმოფანტასტედ უხილავი აფრედერიკ მე, ერთი, ორი და, კირ-კირ-მოკირწყლულ აილო და ქუჩას გაუყვა, დიახ.

ის მიდიოდა ცოტათი მისი, ცოტათიც ჩვენი ბესამე კაროს მისასაგებლად, რაღა თქმა უნდა; – ბესამე ჰყავდა ამოჩემებული. ვიღაც ძალიან ფხიზელი ქალი თავისი თეთრი ჭიშკარის წინ მთლად მარტოკინა, ჩაფიქრებული ცეკვავდა ბოლეროს – ეჰ, ყველასა აქვს თავისი დარდი, თავისი დარდი, აჰ... ჩვენს ბესამეს ხომ, ჰქონდა და ჰქონდა...

გაბრუებული მოაბიჯებდა ჩიტუნელადან, და აფრედერიკი გინდაც ხილული რომ ყოფილიყო, ეს ჩვენი ბიჭი ვერასდიდებით ვერ შენიშნავდა გზაზე გადამდგარ მიმოფანტასტეს, სხეულში ისე გაუარა, ვერც შეამჩნია, რაღა თქმა უნდა, აფრედერიკი კი, ჰოპ – აედევნა ქუჩა-ქუჩად, რა ძალა ადგა, მაინც ვინ ჰყავდა გვარში ჯაშუში, გავრში ჯაშუში, ჰეჰ...

რა ცოტა გინდა ზოგ ადამიანს...

მაინც რა ცოტა გინდა ხოლმე ზოგ ადამიანს – ბესამემ როცა წაბლი იყიდა, სულ სამი პეშვი, თითქოს გაერთო, ესიამოვნდა, და რომ მოსწყურდა და იგემა ღამისწინობით

გამუქებული შადრევნის წყალი, სულ ორი ყლუპი, უგუნებობამ გადაურა თითქოსდა, ვითომ: წყალთან ჩამოჯდა... და იმ შხეფებში, რომ არა ჩანდნენ, ღამობით დიდად გულმოცემულ და მორიდებულ მაინც შივილში, ღრუბლების მიღმა, დაუნახავში, შორით სჭვიოდა რაღაც ვარსკვლავი, ბესამემ თავი ასწია მაღლა, ბნელ ცას ახედა, შავობდა როგორ, და უცებ მტრული, მოურიდეები, ვერგასაქცევი, ადრე თუ გვიან რომ ეწვევა და ეძგერება ადაამიანებს, მასაც ეტაკა: `რატომ ვარ...~

მთლად მოკუნტული იჯდა ბესამე, როგორი ობლად დადიოდა ამ დედამიწის ამ ტევად ზურგზე როგორ წვლობდა, როგორ შიოდა და სციოდა, ეწამა როგორ, და როგორც იქნა და ჯადოქარი ძლივს რომ ეწვია, ესლა უნდოდა? – და რ. და დ. და ჟ. რექსაჩით მთლად დათრგუნვილი, სიმწრით ფიქრობდა, რომ ამა ქვეყნად, აჰაჰ, რამდენი რამ სჭირდება ადაამიანს და თუნდაც მას, ობოლს, რაოდენი რამ – თავი და თავი ან მზე არის, ანდა ჰაერი, ალბათ... უჰ, წყალი და მიწა დაგვაგვიწყდა თავსა და თავში, წყალი და მიწა, სრულიად მიწა, ეჰ, რაოდენი რამის მომცემი, მრავალფეროვან და უხვ ნაყოფთა მარადიულად მეძუბური და დაუყვედრებელი, დაოკებულად უხმო ალერსით, ეს დიადი და მაღალი დედა-მიწა, გამლები. და ბესამე კი სიმწრით ფიქრობდა, ეს ყოველივე მისთვის, ობლისთვის რომ – არამი იყო; შეშინებული, ვერც სხმარტალებდა – მცირე ქალაქის უხვთითა ღამე ზედ საყელოში ჩაფრენოდა და შავი ხელებით, ჩაებლუჯნა და, ნახევრად მიმხრჩვალს, ბნელი ფოსოთი ჩაჩერებოდა, და შავი ხახა ჩამოჰყურებდა: `რისთვის ხარ, რატომ...~ ჰე, სადღა იყო დედამიწის სიკეთეები, და ბესამეც კი თავად იქცა სრულიად ღამედ – ყურებზე ხელი მიიჭირა, თვალი დახუჭა, მუქად გატვრინდა, მაგრამ სხვა ხელი იგრძნო დამზრალ კეფაზე, მსუბუქი, ამო, შემკრთალმა, თვალი გაახილა და ის დაინახა – გადარჩენის და შვების რამონა.

– დაგალევინეს? _ ჰკითხა იმან და ცოტათი ფრთხილად შეაცქერდა.

დაალევინეს, კი, როგორ არა – ზაფრა და შხამი. აჰ, ალკარასში, სულ მთლად პირველად გაელიმა ძალიან ობოლს.

ხოლო რამონამ რომ იკითხა: `დაგალევინეს?~ _ ბოლო ხმოვანზე, `ე--ზე ოდნავ ღიადლა დარჩა შემკრთალაი ბაგე, და მოხიბლული შესცქეროდა იმ სიბნელეში ბესამე, კარო. _ რამდენი ხანი იყო, უყვარდა.

* * *

ჩიტუნელამ კი სთქო:

_ არა უშავს რა, ფისუნებო, ცურვა გცოდნიათ, განსაკუთრებით შენ, ჩემო კარო, ხოლო ეს სიტყვა, ეს ტკბილი კარო, აჰ, ამ ნათელ კედლებში, შენი გვარი კი არა, ამიერიდან სახელწოდება იქნება. შენ რაღა გქვია?

_ აკიო თაჰო, ჩიტუნელა, ბიძიავ.

_ ძალიან კარგი. შენ, გენაცვალე?

_ მე კარლო მქვია.

_ ლ ზედმეტია. მაგრამ ისედაც, ორი კარო გუნდში არ გვინდა. ჯანკარლოს გარქმევ. შენ, ცავატანემ?

_ ხუანი.

_ აბა ხუანი რა სახელია, დუშენკა? ჰუანი იქნები. შენ, მაი დარლინგ?

გრძლად ოთკუთხედი აუზის პირას ისხდნენ გვრიტები, შორით მოსული ალკარასულას ამღვრეულსა და შემთბარ წყალში წვივები ჩაეყოთ; ჯერ კიდევ სველნი, ოდნავ

მიგმიგებდნენ, მისჯილი ჰქონდათ ასე ყოფნა – ამტანობისთვის, იმათ ზურგს უკან კი რიხობერტო დანიელ ჟუსტინიო რექსაჩი მიმოდააბიჯებდა; უზარმაზარი, შეყუჟულგუგულიანი საათი თავდაყირად და ოდნავ გვერდულად ჩამოეკიდებინა გულ-ბოყვ-ჯიგრამდე, გრძელი სასტვენნი შინაურულად, ყურს ზემოთ დაემაგრებინა, და ვისაც რაიმეს ჩაჰკითხავდა, ალერსიანად წაჰკრავდა ხოლმე ფეხს.

– მე შეგასწავლით ქვეყნად არსებულ მრავალ თამაშთა შორის უდიადესსა და უნეტარესს – აჰჰ! – ვატერპოლოს. ხომ გინდა, თაჰო?

– დიახ...

– შენ, მონ შერ ჰუან?

– დიახ...

– ვატერპოლო კი, ჯანკარლო ჩემო, თვით ცხოვრებაა, ხოლო თუ რატომ, მომდევნო შაბათს აგიხსნით ამას. რა არი. ბიჭო, არაფერს არ გაჰმევედნენ სახლში? – ჩია მუსიკოსს ამოჰკრა ფეხი, – შენ ვიოლინოს აწრუწმაწუნებ? ხომ?

– დიახ, – ისევ წამოჯდა ხრტილივით ბიჭი.

– რაღაცით გამოგიყენებ მაინც. რადგან დიადი ვატერპოლო – თვით ცხოვრებაა.

ცხოვრებაში კი, ხომ არა გცივათ, რამ გაგალურჯათ, მინდვრის იებო, ცხოვრებაში კი რაღა არ ხდება? მაგრამ მთავარი მაინც ისაა, ის, რომ... აბა, რა არის, ძვირფასო თაჰო?

– აბა მე რავი...

– ამ ცხოვრებაში, სულიკოებო, იცით რა არის ყველაზე ნაღდი?

სიჩუმე დადგა.

აქ ჩიტუნელამ თავი შემართა, სთქო:

– რა დ, – გამარჯვება.

სიჩუმე გლახა ჯორივით იდგა. სანამ რ. და დ. და ჟ. რექსაჩმა ბრძანა:

– აუზის პირას ორ-ორნი დადექ!.. სამ-სამ ნაბიჯზე-ე!.. პირის-პირობით!.. ჰათ, ბურთები და, სანამ გუგული ჩემს წუთმზომიდან სულ გუგუგუთი გამოხტნდებოდეს, ერთმანეთს სტყორცნეთ. ოღონდ ისე რომ, ძლიერ ატკინოთ. ხოლო თუ ვინმე თავის მეწყვილეს მძლავრი ტყორცნისგან აუზში ჩააგდებთ, ეს ხომ – თლათ კარგი.

12

ერთი ბესამე არ ეყოფოდა ჩვენს აფრედერიკს? – სამი გაუჩნდა: გასამდა ჩვენი საბრალო ბიჭი, აითქვიფა და, გზაარეული მიმოდიოდა ამ ტევადზურგა დედამიწის მცირე ნაკვეთზე, სხეული ისე – დამძიმებოდა, მაგრამაც მიწა – ამტანი იყო, ამტანობაში მხოლოდ ქალაღდი თუ შეედრებოდა, კაროსთანები უტარებია? – იმასაც, ობოლს, უყვედრებლივ დაატარებდა.

ერთი ბესამე, ეგებ, მთავარი, თან – იმ ჯადოქარს მონად ედგა და, ამასთანავე იმასაც, წელადს, დამყოლ მოციქულს, შეყვარებული ჩაბერვით მორჩილს, ფსკერთა ექვნებით აშიკრიკებდა; თან ვის, მერე-დ სად – თავად მთვარისკენ. იმა ჯადოქარის მიმოფანტული, მოტივტივე და, შემოხურვილი სულის მმართველი, კასერესაზე ბნელი ღამობით იჯდა და იჯდა, კასერესაზე ღამით ყოფილხართ? არც მე, გეთაყვათ, და მხოლოდ კიდევ აფრედერიკი ჩინდრიკობდა იქ, ჩვენში ის ერთი ყოფილა იქა...

ხოლო მეორე ბესამე კარო ბინდბუნდიანი რამონასი გახლავდათ ბიჭი...

საღამობით, მიყუჩებისას, შებინდების ჟამს, როცა სულდგმულეებს – მწერს,

პირუტყვსაცა და ადამიანს სხვანაირი რამ თავშესაფარი უნდებოდა ხოლმე, ოთახის კარო ტახტზე იწვა და ბაცი გოგონა ახსენებოდა – მინდვრის რამონა. უცნაურიაჰ – ქოლგისტოლა იებით ხელში... მაღალ ბალახში იდგა და იდგა, დაიდრებოდა ბესამესკენ ნელინელ მერე, მწვანე გზას წელით მიაპობდა და, საკვირველიაჰ – ღაწვზე ხალად გვირილა ედო, შუბლზე საამოდ შემოხლართოდა ტირიფის წნული, თითზე ბეჭედად ყაყაჩო ჰქონდა, ყოველივე ეს – ძალიან კარგი, მაგრამ სუსტ ყელზე ნაიარევს დაედო ბინა, საიდან, როგორ – გადასარევი!

იწვა, ზმანობდა... ზმანობდამ იწვა.

ხოლო მესამე ბესამე... _ აჰ, რითმა-ღ გვაკლდა – ხოლო შემდეგი, უკანასკნელი ბესამე კარო ჩიტუნელა ბიძიასი გახლდათ და მის შეგონებებს გულშეკუმშული უსმენდა ხოლმე. რ., და., ჟ. რექსჩს ჰკუის სწავლება აღსადგენლების ქანცვასაწყვეტი ცურვის შემდეგ სჩვეოდა ხოლმე: `ყური დამიგდეთ, ფისუნებო, ვატერპოლოსთვის ცურვაც აკი უნდა იცოდეთ, რაკი ვატერ ხომ წყალსა ნიშნავს სხვათა ენაზე და წყალში უცურველად კი – წარმოუდგენელია~.

ჩია მუსიკოსს თვალმოჭუტულმა უცქირა ერთხანს, მერე დაბინდულ მზერაში ჰავლმა გაჰკრა და თქვა:

_ მომდევნო სამუშაოებზე შენი საკრავით მოდი, გენაცვა.

_ ხომ არ გამიტეხავთ? _ შეშინდა ბიჭი, რაც ფერი ჰქონდა, ისიც დაჰკარგა.

_ არა, რას ამბობ, მონ შერ მაი დარლინგ, _ თქვა ჩიტუნელამ, _ ოთახს მიგიჩენ და მზადყოფნა რომ არ დაკარგო, ჯერჯერობით უშინაარსო სავარჯიშოები უკარი ხოლმე. ხოლო თუ რატომ, შემდგომ გაიგებ, რადგან დიადი ვატერპოლოსთვის შენისთანა მთხლეც კი უნდა გამოვიყენო, გენაცვალე.

რამონას კიდევ – ძალიან თეთრი კაბა ეცვა და ფეხისწვერებზე მიჰყვებოდა შემკრთალი ბიჭი. აეფ, რა ჰკითხეს:

_ შენ ცოლს მოიყვანე როდესმე, კარო?

ბესამემ თავი ჩაღუნა აქა, რატომღაც შედგნენ, ბესამე ჰკინტით მიწას ჩიჩქნიდა.

_ მოიყვან-მეთქი?

_ ვინ წამომყვება... _ თქვა ბესამემ და გაწითლდა, შერცხვა, _ მე ღარიბი ვარ.

_ როგორც იესო?

_ შენ ეს რა იცი.. _ დაფრთხა ბესამე, თავი ასწია.

_ აბოდებდი და...

_ აი ეს, მაშინ?

ჰო.

დაიდრნენ ნელა...

_ ბაბუმ მითხრა რომ, აღდგომისათვის ტერუელელი მუსიკოსები ჩამოვლენ ჩვენთან და თავად მოცარტს შეასრულებენ.

ბესამე იქვე გახევდა და სუნთქვა შეეკრა:

_ როგორ, თვით მოცარტს?..

_ ჰო. ვთქვათ, დიდობაში, მე რომ წამოგყვე, წამიყვან, კარო?

_ კი!

დღე – სასწაული.

იმა საკრავის ჯადოქარი კი – რა იყო მაინც, ეჭვიანობდა ეთქმოდა თუ რა, ისერიგ აღარ

მორჩილებდა, ზღაზღვნიტ ფშვიოდა და შიგადაშიგ ხრინწიან ბგერებს გამოსცემდა კიდევაც, ურჩი; ბურთის ტყორცნისგან შესიებული და დაკლანჭული თანაც თითები საკრავს ადრინდებურად ველარა ფლობდნენ, და ბაგეებსაც სხვა საზრუნავი გასჩენოდათ: – და თუ ოდესმე ჩემი ცოლი მართლა გახდები, რამონა, – ამბობდა კარო, ღილს იწვალეზდა, იყურებოდა განზე, – თუკი გახდები... აი, შენ თუკი ჩემი ცოლი გახდები, მაშინ?!

– რა მაშინ... – ბესამესფერი გადაედო, წითლად აღვივდა მინამდე თეთრი, თოვლის რამონა.

– აი იქ, მაშინ.. – მთლად აირია ბესამე, ღილი ჯიბეში ჩაიდო და თქვა: – იქ, სარეცელზე....

– რა, სარეცელზე... – ისევ გათოვლდა ღველფის რამონა.

– იქ, სარეცელზე, ხომ მაკოცნინებ ხელზე?

რამონამ შვეებით ამოისუნთქა, უთხრა:

– შენ შეგიძლია ახლაც მაკოცო, ოღონდაც ხელზე.

– მაშინ, რამონა, – აღფრთოვანდა ბესამე კარო, – მე აღდგომა-დღეს გაკოცებ ხელზე, კარგი?

– რატომ, ბესამე?

– ეს იმიტომ რომ... რამონა, აი, აღდგომა-დღემდე ბედნიერი ვიქნები, რადგან... რადგანაც იქამდე სულ მეხსომება, ხელზე რომ უნდა გაკოცო და, რამონა, თანაც...

– რა თანაც, ბესამევ... – გამკაცრდა გოგო.

– და თვით მცარტიც უნდა რომ მოვისმინო.

– ძალიან მოგწონს? – შემშვიდდა რამონა.

– ძალიან, დიახ.

რადაც ბედნიერ ქირწინებასავით იყო მოცარტი, ოღონდ – დიადი რამეების... რა რამეების – ჯერ არ იცოდა, ვერ ჩამხვდარიყო, ნატიფად კეთილ სიდიადეს კი – აჰ, ძლიერ გრძნობდა.

– კარგი ბიჭი ხარ, – ისე შეაქეს, გინდაც უმცროსი ყოფილიყო.

და, საკამოდ რომ ისწავლეს ცურვა, და ხმელეთზე კი – ბურთის ტყორცნანი, რდჟრექსაჩმა ქვედა საცვლისამარა აღსადგენლები ჯერაც არნახულ რკინის კართან მიიყვანა და აღნიშნა:

– პირველი მონაკვეთი, ჩემო ბარტყებო, ჩამოვიტოვეთ, რადგან ასე თუ ისე, წყალში არც ერთი არ იძირებით, ჰა-ჰა. ახლა კი, ჩემო შოშეიბო, აი ეს კარი გამოაღეთ და ყველანი შედით.

ტახომ რომ კარი გამოაღო, ცოტათი შეკრთა:

– იქ რაა, მიაგ? რამე სანთელი ხომ არ გექნებათ, ვერაფერს ვხედავ.

– კი, კი, ჭაღს მოგართმევ, დიახ... შეეთრიეთ-მეთქი!

ტახომ ზღურბლი რომ გადაიარა, ოთხნიც შეჰყვნენ და, მოისმა მერე:

– აქ ხუთზე მეტნი ვერ დავეტევით...

– ხმა, ლაპარაკი! – განრისხდა რ-დ-ჟ-რ-აჩი, – თოთხმეტივენი შეიჭუჭყნეთ! შენ არა,

ბიჭო, – მიუგდო ჩიას, – შენ სხვა საქმისთვის გამოგიყენებ, თქვენ კი, ახლავე შეიტმასნეთ თორემ, სანამ ხელ-ფეხი დამიმტვრევია! – აქ ორი თითიც კი წაიწვეტა: – თვალეზს ამოგთხრით!

და წვალეზით რომ მიხურა კარი, ჩაეღიმოლა, – თქვენისთანები დამიტევია?

შენ ვერ გაძლებდი იმ საკანში, აშარო, კარმენ. შენ რექსაჩს დიდრონ თვალებს მთელის სიმძლავრით აუწყუყუნებდი იქნებოდა დამ წააბამდი კიდევაც, ოხერს, გაგუჭირდებოდა ეს მე შენ გეტყვი თუ რა. აღსადგენლიდან სულ დაპირ-დაპირებებით და ჰაეროვანი კოცნების ტყორცნით რომ გამოშპებოდი, იმავე საღამოს დანიშნულ ადგილას არა, არასგზით, არაფრისდიდებით მიუვიდოდი დიდ აღმდგენელს, რადგან დაბლები, გრძელხელება და ქვისნიკაპიანი სულაც არ მოგწონდა. კარგად ხელ-პირ კი დაბანილი ჩვენ რდჷ შუალამემდე იმა ადგილის გარშემო დასცემდა ჯერ ძლიერ ამაყ და აჰ, მერე კი – წრიალა ბოლთას, შემდგომ კი, ბოლოს, ნამეტნავად გაცურებული, მოკლე ფეხს დიდის გაწბილებით დაჰკრავდა მიწას, და შენისთანა ქალის ტუჩ-არამცოდნეს მოიკვეთდა. შენ ამას – კი, ჰო, ძალიან, დიახ, დიახაც, ოღონდაც რომ შესძლებდი, კარმენ, თავისუფლად იქმოდი ამას, მაგრამ რა ელონა იმ თოთხმეთ აღსადგენელს, რომეთაც რთული თამაშის – ვატერპოლოს შემასწავლელი იგივე რექსაჩი ჭერის სარკმლიდან კბილებდაძრობილ ვირთხებს აყრიდა, ჩასძახოდათ თან: `გვრიტუნებო, ეს ვირთხებია, თქვენი სტუმრები, აი, ახლა კი გეტყვით უმწიკვლო ყოფა, რას იკლაკნებით, მაგოდენა ვირგლა ბიჭები ვირთხებმა როგორ დაგაშინათ, ჰაამ?!. თავზარდაცემულ აღსადგენლებს კი წამიწამ სადმე ედებოდათ ნაცრის სხმარტალა სისოვლე – ყურზე, ლავიწზე, ნემსჩაუგდებში, ტანი უთროოდათ, ერთმანეთს მძლავრად ებჯინებოდნენ, იატაკისკენ ძნელ გზას ეძებდნენ ჭროლა ვირთხები და აღსადგენლებს რაღაც მორუხოდ შეკრული ლორწო სხეულებშუა უსავსავებდათ. `გვრიტუნებო, ახლა გაიგებთ, თუ როგორ უნდა სხეულს დაძაბვა, მანდედან ღონიერები გამოხვალთ, გვრიტნო, ვატერპოლოსთვის გამოგადგებათ~, _ დასძახოდათ რიხობერტო დანიელ ჟუსტინიო რექსაჩი, _ ხომ კი გრძნობთ ძალას?... აი ვარჯიში, მესმის!~ კუნთებადქმნილი აღსადგენლები კი ერთმანეთს დაუნდლობლად აწვებოდნენ, სიცივე იდგა, სასოწარკვეთით ღრიალებდა ნორჩი ჯანკარლო, ვიღაც ერთი კი მთლად მოიმჩვარა, თავი ჩაჰკიდა, მაგრამ რექსაჩმა ზედ კეფაზე რომ დაახალა სლიპინა ტვირთი, კვლავ გონს მოეგო, გამწარებულმა, რკინის ფრჩხილებით ჩამოახოკა ვიღაცას ლოყა. `კარგნი ხართ, ყოჩაღ~, _ ჩასძახოდათ მძლავრად რექსაჩი.

... და მერე თუმცა ბესამემ აგურით დიდხანს იხეხა შერყვნილი ტანი, იარებამდე იწმინდებოდა, მაინცღა შერჩა საშინელი აის სისოვლე, შინ მიბრუნებულს კი რამონა სახლთან როცა დახვდა, ჭიშკრისა იყო, და რომ უთხრა: `ჩქარა, ბესამე, კონცერტზე არ დაგვაგვიანდეს~, ესღა იკითხა: `რა კონცერტია...~ `რა, აღარ გახსოვს? _ და საზეიმოდ გამოუცხადა: _ უკრავენ მოცარტს!~ ბესამემ კი თქვა: `ერთი მაგისი...~ რაღაც უცხო ხმა, ბოროტი, ჰქონდა.

13

რაც გინდა იყვე, თუნდაც _ ფანტასტი, ადამიანი მაინც გინდა და, კასერესაზე მიმოწყენილ აფრედერიკ მეს შუალამობით იქ აღარავინ ეგულებოდა, დაგვირჩა მარტო. ბორცვიდან ქვემოთ ქალაქი ჩანდა, ცოტათიც ჩვენი... სრულიად ღამე გადაჰფარვოდა, მხოლოდ აქა-იქ თუ მოსჩანდა წრიატა შუქი, ქუჩებში თვლემდნენ ბაცი ფარნები, მთელ ქალაქს გულის ძილით ეძინა, და ერთადერთიღა მიჯნურწავგვრილი ავაზაკი იდგა კუთხეში, გრძელ მოსასხამში ჩვილივი გახვეული, და ყოველ ჩქამზე დანიანი ხელი უთროოდა.

მაგრამ ჩქამიც რომ რაა, არრაა, აი ისიც კი არ გაისმოდა, თუმც უთვალავი სამომრავე რამ ძალიან ფრთხილად ეფრქვეოდა ყუჩად მდგარ ქალაქს – თოვდა კი, თოვდა... უხმო ზმუილით დასწოლოდნენ შედედებულად მქისე ღრუბლები ალკარასს თავზე, სუყოველივეს განურჩეველი სევდით ათოვდა, იმ ადრიანად ჩამოწოლილ სადამოთივე ფანჯრებთან გასუსულად მიმდგარიყვნენ რიგირთი ალკარასელები, თოვას უმზერდნენ, ხოლო ფარნების სუსტ, უსულოგულო სინათლეზეც კი ღონივრად ფეთქდებოდნენ სიბნელიდან ჩამოუშუქებელი ფიფქები და, იმ რუხად ცივი ღამის ბრალი თუ იყო ალბათ, გარეთ არავინ გამოდიოდა, მიმოფანტასტესი და ავაზაკის გარდა, ეჰ, დანაჩაბლუჯულმა იკითხოს, თორემ აფრედერიკს რა – უჩინარი გახლავდათ რაკი, ფიფქები სულაც არ ეყრებოდა, ჩასაფრებულს კი მხრებზე, თავზე, ბორცვებად ედო თოვლი – ქათქათა, შინიდან ამოდ და იისფერად საცქერალი, სინამდვილეში – თეთრზე უფრო თეთრი, ცივზე მეტად ცივი... გარეთ არავინ გამორბოდა – ბავშვებს ეძინათ, გუზგუზა ცეცხლთან კი გოგო იჯდა, ბუზრის რამონდა, და აუარება მუქარიანად ხტუნია ჩრდილი, მრავლად ტეხადი, დასთამაშებდა მას.

ასე განსაჯეთ, ვისზეც ფიქრობდა სითბოს რამონა თუმცა ყელამდე წყალში იყო, არა სციოდა – ძალუმი ცურვით გახურებული ალსადგენლები აუზის კიდეს ორთავ ხელით ჩასჭიდებოდნენ და ისვენებდნენ, მათი რექსაჩი კი იგავ აუზის იგავ კიდეზე მიმოდიოდა, და ტლანქლანჩება მძიმე ჩექმებით მუსიკოსების თითებზე მძლავრად დააბიჯებდა – თან ამტანობას უვარჯიშებდა ალსადგენლებს და, არიგებდა თან:

– თვით ცხოვრებაა ვატერპოლო, თვითონ ცხოვრება, დაყოველი მოქალაქის მთავარი მიზანი რადგან ისაა, ცხოვრებაში რომ გამარჯვებული გამოვიდეს, გამარჯვებული კი ისე ვერ გამოხვალ, სხვას თუ არ დაამარცხებ და სხვა რომ დაამარცხო, ათასნაირი ხერხი და ხრიკია საჭირო და ამეებს კი ვატერპოლოზე უკეთესად სხვა ვერაფერი შეგასწავლით, გვრიტნო.

მიმოდიოდა, ვისმე თითებზე შედგებოდა, შეჩერდებოდა; მიმოდიოდა.

დაუნდობლები უნდა იყვნეთ, ჩემო კარგებო სხვას თუ დაინდობ, ის არ დაგინდობს და ის არ სჯობია შენ არ დაინდო, შოშიებო, ჰა?!

ცეცხლისპირს ეჯდა გაღვივებული, მშრალი რამონა, მაგრამ რაღაცა ზედმეტად ავი უციებდა გულს – ცუდი რამ საქმე თუ ხდებოდა სადღაცას, სადმე...

– აიშენ, გენაცვა, და კიდევ შენ, შენ ჩემო თაჰო, შუაგულისკენ გაცურეთ... ასე, ახლა კი, ჩემო ტკბილო ჯანკარლო, შაქარყინულოვ, წყალში რამდენადაც კი ამას შესძლებ, განზე მძლავრად გაიქნიე ფეხი და სანუკვარ თაჰოს მუცელში წიხლი ჩააჭედე. ქუსლით აჯობებს.

– ჰა... ძიავე, რატომ?

– ქუსლით უფრო მტკივნეულია.

– არა, ბიძიავე, ქუსლი რატომ უნდა ჩავაჭედო-მეთქი?

– და რატომ არ უნდა ჩააჭდო, ვთქვათ? – წყნარად კი იკითხა აღმადგენელმა, მაგრამ ახლო-მახლონი მშვენივრად მიხვდნენ, შიგნი-შიგან რომ ფრიად დაძაბული გახლდათ, ხოლო ჯანკარლო ცოტათი შორს დატივტივებდა, თქვა:

– ამხანაგია.

– ამხანაგს მოგცემ შე უზრდელ-ბრიყვო, ისეთ ამხანაგს!, ვირიშვილო შენ! – აქ კი იფეთქა რდჟრ-აჩმა, – ვატერპოლოში ამხანაგობა ვის გაუგია! დაუნდობელი უნდა იყვნეთ,

ამდენს ტყუილად ვქადაგებდი? არ მოგეწონა, ხომ, ერთის თქმით ეს ჩემი მოწოდება, ჯანკარლო, ტკბილოვ?... მაშინ, ჩემო ერთგულო და სათნოვ, თაჰო, შენ ჩააჭედე მაგ ტუტუცს ქუსლი, თანაც ისე რომ, ტკივილისაგან გორგალად იქცეს. ხოლო თუ, თაჰო, ამას ვერ შესძლებ, _ ჭროლა მუქარა გამოერია ჩახლეჩილ ხმაში, _ აიმ ოთახში მარტო შეგაგდებ, ხელ-გებს შეგიკრავ, მთელ ტანზე ქონებს მოგისვ-მოგისვამ და იმ მოშიბეულ ცუგრუმელებს მრავლად დაგაყრი, ძალიან მრავლად, გამიგე, თაჰო?, ჩემო ძვირფასო, ო, ალმა მია?

ჯანკარლოს მოკლე გმინვა აღმოხდა, პირი დაელო, სუნთქვა უჭირდა, მერე კი წყალში სახე ჩარგო და გამწარებული იკრუნჩხებოდა, და როგორც იქნა და აღილო თავი, მოითქვა სული, ბესამეს თითებზე შემდგარმა რექსაჩმა ცბიერად ჰკითხა:

_ ხომ ამხანაგი ყოფილა? თუ – არა?

_ არა, _ თქვა ჯანკარლომ, თვალები ცუდად უელავდა.

_ არაო, თაჰო, ხომ გესმით, ბრიყვო? ერთიც მიათვი...

და მეორედაც სანახევროდ ცნობაწართმეულ ჯანკარლოს, შურისძიებით ავარვარებულსა და გამწარებულს ისე, მუცელს იხოკდა, კვლავ დაეკითხა:

_ ამხანაგიო, ამხანაგი... ჩიტო, ყოფილა?

_ არა.

_ სრული პასუხი და, დაგაჯილდოვებ.

_ არა ყოფილა, ჩიტუნელა ბიძიავ!

_ კარჰია, ყოჩაღ... ახლა, ძვირფასო, შენი რიგია – ამ ჩვენს ნაზ თაჰოს, ყოფილ ამხანაგს, ერთი ლამაზი კარგი წიხლი უნდა უბოძო. _ და ყურის უკან მიიღო პეშვი: _ რითი აჯობებს?

_ ქუსლით, სენიორ.

ჩასაცემელში კი, ვიდრე თაჰო საბოლოოდ მოვიდოდა გონს, საცვლისამარა

აღსადგენლებში ჩიტუნელა-ძიო დინჯის ნაბიჯით მიმოდიოდა, ირიგებოდა თან:

_ აჰ, ცხოვრებაში რაღა არ ხდება, მძლავრი ოჯახის მახინჯი შვილი ცოლად დამისვამს და – არ მყვარებია. ფულებს ვცინცლავდი, ამისთვის კი აი, იმისი გამხიარულება იყო საჭირო ალმა მიეზო და, მუხლებზე ნაზად დავისვამდი, ვულიტინებდი, აი ესეც კი ცხოვრებაა საგამრჯვებო, გაცრეცილ ტუჩებში თვალდახუჭული მაგრად ვკოცნიდი და იმასაც, სულელს, თვალები ვნებით დაეხუჭა, ფისუნიასებრ კრუტუნებდა და იმისი ფული კი იმის ჯიბიდან ჩემსაში კოხტად გადმოდიოდა, გავაგდე მერე.

ააი, ასე ირიგებოდა აღსადგენლებში რიხოხბერტო დანიელ ჟუსტინიო რექსაჩი, გარეთ კი – თოვდა... შენ მატყლის მსხვილი ხელთათმანებით გიტარზე თუ დაგიკრავს, კარმენ?

აჰ – ალბათ ვერა... შენ აგვისტოსი შვილი მგონიხარ, რაღაც ყავისფრად ჩახურებული და მესაწნეხლესავით ფეხშიშველი, მკერდმოღლეტილი – თან... ფლიდო, აშარო, ძვირფასო, კარმენ, რაღაცა გქონდა ისეთი რომ, ძლიერ უყვარდით. რაღაცა გქონდათ, აკი ვამბობ, ოლონდ – თვალებში... დაუდეგარო, მზაკვარო, ანცო, შენი გულისთვის ვინმე

პოლკოვნიკს დაბანილ ყელს რომ გამოსჭრიდნენ, აბა მითხარი, იმავე საღამოს კოცონთან რაღა გეცეკვებოდა, ჰა? ის, ესე იგი დაწინაურ-აწინარეულ-ჩინმენდლებიანი პოლკოვნიკი მავან რიგითი ჯარისკაცვით უბრალოდ ეგდო, შენ კი, ორპირო, ცრუვ, გაიძვერა, ისე ცეკვავდი, ვითომც და აქ არაფერი. მერე, რა კარგად... რაღაცა გქონდა ემაგ თვალებში, რაღაც კი არა, მოთ, ყურში გეტყვით: თა... მიხვდით?... თა-ვი... ვერა?... თავის... მანც ვერ

მიხვდით? თავისუფლება ედგა კარმენს დიდრონ თვალებში, ამხანაგებო! აი, ისეთი, ანდალუზელნო და საერთოდაც ყველანო, ძმებო, ცუდს და მიშვებულს რომ ეძახიან, ვთქვი მეც კი, რაღა, მიშვებული-თქო, თავისუფლება მიშვებული გახლავთყე ყველა, და აი ისეთიც, კარმენისებრი. მაინც კარგია... შეუზღუდველი იყავი, კარმენ. თავისუფლება თვალებში გედო, და არასოდეს წვეთწვეთობით არა გცვიოდა, შეუზღუდველი იყავ-მეთქი და განა შესძლებდი მატყლის მსხვილი ხელთათმანებით იმა ნატყვიარ გიტარაზე ნებაზედ დაკვრას? აჰ, არა, ვერა – ერთ სიმს რომ ნეკას ამოჰკრავდი, მეორეზედაც უნებურად წამოგდებოდა, შეგეჭმუხნებოდა ვერაგად თლილი სატყვიე შუბლი, აჰ, რა წამომცდა რახან მიყვარხარ, ისევ სცდიდი და გაბრაზებული გაიქნევიდი თავს, ცალი საყურე აგიხტებოდა, მერე კი, ბოლოს, განრისხებული წაიძრობდი რეგვენ ხელთათმანს და იმ ბუჩქებში მოისროდი, ხანდახან შენც რომ ემალებოდი ფხიზელ მესაზღვრეთ და არხეინად შესძლებდი დაკვრას, მაგრამ რა ექნა ერთ საბრალო ბიჭს, ბესამე კაროს, გაუხეშებული თითებითა და მძლავრი ფილტვებით მკრთალ ფლეიტაში მიძინებულ ვერცხლა-ჯადოქარს რომ ველარ სწვდებოდა? უროთი ჰაერს ვინ გამოსჭედდა? მთვარისმიერი ყმაწვილის მეტი... მაგრამ ბესამე მთვარის კი არა, ჩიტუნელა-ძიოსი და წყალქვეშა ფარულად შეხლა-შემოხლის მებრძოლი იყო – აჰ, ვატერპოლო, იმდროინდელი, ალკარასულას განუწმენდელ, მუქმღვრიე ბნელში... აღსადგენლებს აუზის მცირე მონაკვეთში განათავსებდა ლოდკაც რექსაჩი, ირიგებოდა, თან: – აბა, ჯანკარლო, ბესამესკენ ზურგით შებრუნდი, ძლიერ უწყინრად იტივტივე, ახლა კი უკან ღონივრად გაუქანე ფეხი, რომ არ შეგეტყოს, ისე, გაუქანე, ხომ? ბესამევე, ტკბილო, ფეხი დაუჭი და ისე სავსებით მაგრა უჩქმიტე, გულ-ბოყვი ჩასწყდეს, მერე კი, მაგის შეყვირებაზე ძალიან გაკვირვებით მიმოიხედე, დაბნეული ღიმილი აღიბეჭდე, ეგრე კი არა, შემხედე, კარო, აი, ასე... ცოტათი კიდევ გაიკვირვე... აიი, ასე. კარგია, ყოჩაღ. შეისვენევიტ.

გამოგონების დიდი ნიჭი და მარიფათი ქჰონდა ჩიტუნელა-ძიოს:

– გვრიტუკავ, თაჰო, ო მაი დარლინგ, აბა კარგად დამიგდე ეგ ვირის ყური. იცოდე, ფისოვ, სახეზე უმწიკვლოება გეხატოს უნდა, შენ კი, სისკო, დროებით დაუთმე კანჭი. ძვირფასო, თაჰო, აბა ახლავ შემოაჭდე ემაგის კანჭს ორთავე ფეხი და გულით ეცადე, გადაუმტვრიო... კარგია, კარგი, გეტყობა, რომ პატიოსნად ცდილობ, მაგრამ ეს არ უნდა გემჩნეოდეს, არადა, სხვაფრივ თითქოს შეუძლებელია და, ამისთვის თუ იცით, ო, აღმა მია, რაა საჭირო?

თუ არ ჩავთვლით ღრიალს `აიღე ფეხი!~, სიჩუმე იდგა.

– ვერ იცით, არა? შოშიებო, ვერ ხვდებით, არა? ვერც შენ, მონ ჰუან? რა ბრიყვებია... რა და, თაჰუნავ, ოთხგზის რეგვენო, ვითომცდა წყალი ჩაგეყლაპა და ხველა ასტეხე ისეთი რომ, მსაჯულებს ეგონათ, ვითომ მართლა იხრჩობი ხველებისგან და თან გამწარებულმა იყეფე და ჰამაც აკეთე ეგ შენი საქმე.

აჰ, ისე კობტად, ისე მშვენივრად იხველებოდა თმახშირი ტახო, მაგრამ სხვა კიდევ აღსადგენელი რადგან ყვიროდა: `ვაიმეეე, დედააა!~, მიშველეე, დედააა!~, აღმადგენელს ისე უკვირდა, სრულიად აუზს მოავლებდა თვალს: `ფრნცსკავ, ძვირფასო, სადაა აბა მე შენი დედა?~

`უჰჰჰჰჰ, კარტუზო...~ – გამწარებული გაიფიქრებდა ბესამე კარო, კარტუზო ეგებ თქვენც კი გახსოვთ, ბაბილონია, ჰისტორიისა მიმომასწავლე, ძველებურადვე მირიკრიკებდა

მისი ცხოვრება, მაგრამ ერთხელ კი უსიამოვნება რამ შეემთხვა, თანაც დამლაგებელი ქალის, წარმოგიდგენიათ? – გამო. აიასე მოხდა: კარტუზო შესვენებაზე გასულ მოწაფეთა ჯიბეებს ათვალაიერებდა, ამ დროს კი დამლაგებელი შემოვიდა და იკითხა: `შიდილება, აქაურობა დავხვეტო?~ მსუქანი, ჯანსაღი ქალი ჩანდა. მოხუცი არ იყო. მახინჯი არ იყო. კარგა გემრიელი ქალი იყო. თანაც გულისპირი შეკრული არა ჰქონდა, არამედ ძალიან გაღვლილი ჰქონდა. `კი, როგორ არა, _ ჰსთქვა კარტუზომ და ხელისგულით ჰაერი გულზე შეიფრქვია, _ რამდენიც გნებავთ~. `რამდენიც მნებავს, სენიორ?~ `დიახ, _ ყოჩაღად მიუგო კარტუზომ, ძალიან კარგად ეჭირა თავი, არც დაუსლოკინებია და არც არაფერი, _ და რამდენსაც უფორ მეტს დაგვით, მით უკეთესი~. `რატომ, სენიორ?~ _ იკითხა ქალმა, გაღვლილ საინტერესო ადგილას ოთხი თითი მიიღო, ცერი შემალული ჰქონდა, ცელქი აღმოჩნდა ისიც. `იმიტომ რომ... _ წამოიწყო დასაბუთება კარტუზომ, _ რაც დიდხანს დარჩებით, მით უკეთესი~. `ოჰ, სენიორ, თქვენ ეს რანაირი ყოფილხართ, ჰაა?!~ _ წამოიძახა ნასიამოვნებმა ქალმა. კარტუზოც ნასიამოვნები იყო ამ მომცრო-არშიყულ შეხლა-შემოხლით, საქმე საქმეზე რომ მიდგარიყო, დიდი იმდენი არაფრის თავი არა ჰქონდა, მაგრამ მაინც – კარგია, მსუქან ქალთან, ხანდახან, სამ-ოთხ-ხუთ სიტყვა... გაღიმებულა მიმოიხედა და აქ კი შეცბა: ზედ შუა ზღურბლზე აღმართულიყო მერგრეტ ბოსკანა, ჰერცოგიდან რატომღაც ნაადრევად გამოშვებული, ძლიერ მრისხანედ შეცქეროდა და კარტუზო დაფრთხა: `რა იყო, მერგრეტ, ხომ მშვიდობაა?~ `ეს ცოცხიანი ჯერ მსწრაფლ გავიდეს!~ `გათახსირებულო, _ პირში უთხრა მერგრეტმა შემდგომ, _ რომ დაგიყვლებია ეგ თვალები და ვიღაც უბორშჩიცას შესციცინებ და თანაც დნები, რომ არ დაგავიწყდა, ვისი რჩეულის ქმარიცა ხარ, ვიგინდარა შენ!~ `კარგი რა, მერგრეტ, ეს მაინც რამ გაფიქრებინა, აზა რას ამბობ? _ და აქ კარტუზომ გულზე მიიღო ხელი, _ მე და... ასეთი რამეები?~ `კაცები ერთი ოხრები ხართ ყველა! _ კვლავ მძვინვარებდა მ. ბოსკანა, _ თქვენ ოღონდ ქალი დაგანახათ და...~ აიი, ეს კი გულს მოეფონა ჩვენსა კარტუზოს, კაცად ჩასთვალეს, და გამხნეებულმა მიმართა მერგრეტს: `კარგი რა, ჩემო ყვავილო, ამ ტყუილ-უბრალო გაბრაზებას და ქიშპ-პაექრობას ის არა სჯობიან, _ დაითაფლა ხმა, _ ლოგინში დავწვეთ და ვითამაშოთ?~ `კი, როგორ არა, ამ ახალ დაბანილზე მეტი საქმე არა მაქვს, დიახ! _ ფრიად ფიქრობდა მერგრეტ ბოსკანა, _ საცა კი გინდა, იქ ჩაწევი და შენით მარტოკამ ითამაშე~.

_ კარგი რა, მერგრეტ...~ _ კვლავ წამოიწყო ბაბილონიამ, მაგრამ სათქმელს ვეღარ მოაბა თავი, ფანტაზიისა ნიჭი არ მოეძვეებოდა, იგი ხომ მკვეთრად განსხვავდებოდა რექსაჩისგან, ვისაც რომ, დიახაც რომ, როგორც ზემორეთ უკვე აღვნიშნეთ, ლაზათიანი გამოგონების შნო, უნარი და მოწოდება ისე-უბრალოდ კი არა და, არამედ ნიჭიერულად გააჩნდა, ჰქონდა:

მთელი დღის მშვივრებს, კვლავ წყალში ჰყრიდა, აუზის პირას მაყალს კოხტად ჩაახურებდა, ზედ გააწყობდა ცვრიანი ხორციით დამძიმებულ შამფურებს, ველურად ამო ქონნარევი კვამლი მზაკვრად ცურავდა სააღმადგენლოში და მევატერპოლნეთ შემპარავად სთავაზობდა მასწავლებელი: `შოშიებო, ჰეე, ვინც თუ რომელი სხვას ყოფას უტირებთ და სახეზე კი ეს არ შეგეტყობათ, მწვადისა ლუკმას მიიღებთ პირში, გვრიტუნებო, ხომ გაწყობთ, ჰაა?~

და იმა კვამლის გამოისობით წყალში სურვილით მთლად ბუსუსდაყრილ აღსადგენელებს, მზერაარეულთ, ნერწყვადენილთ, ერთმანეთისა ბრაზი აღრჩობდათ,

ავაზაკურად მიცურავდნენ ერთმანეთისკენ, `ავაიუ!~, ღრიალებდა სუსტი ფრანსისკო, ხუანი კი გაკვირვებით იხედებოდა ირგვლივ, და ჩიტუნელაც არ ახანებდა: `შენ ყოჩაღ, ჰუან, მომიცურდი აქ~, და მწვადი ნაჭერს მაგრად დაფჩენილ პიროში უგდებდა. ამასობაში ჯანკარლო სიმწრით აფართხალდებოდა, ტახო კიდეც – ძალიან მშვიდად ისწორებდა თმას, და იმასაც ხუთიოდ წამში ყოფილი ბურვაკის მხირე ნაწილი პირის მოშიებულ ღრუში ცხელ მაღამოდ ეგულებოდა, `შენ ყოჩაღ, თაჰო...~, და ასე შემდეგ. მისავათებულ, აუზის პირას მიმოყრილ აღსადგენლებში ლოდად ჩამდგარიყო ქვაკაც რექსაჩი, და შორეულსა არცთუ ისე, ყმაწვილკაცობას იხსენებდა: `მე ჩემი გუნდის კაპრალი ვიყავი მაშინ, ხოლო მოწინააღმდეგეთა ერთ-ერთი გუნდის კაპრალი იყო? _ აჰ, მტრისას, მტრისას... რაიმე უნდა მეღონა, თორემ ყველას თავფეხიანა ჩაგვაბრჩობდა გვადალკვივირის ნესტიან წყალში. შეხვედრისწინა მთელი ღამე რძისფრად ვათიე, მერე კი, გვრიტნო, გათენებისას, როდესაც ჩვენ, ადამიანებს, დიადი აზრები მოგვდის ხოლმე, ძვირფას რამეს მივხვდი, და იმავე დღესვე აღვასრულე: წესია ასეთი, ნიბლიეზო, პაექრობის წინ, სანამ წყალში გადახტებიან, კაპრალებმა მსაჯულთა წინაშე ერთმანეთს მეგობრულად უნდა ჩამოართვან ხელი დამ ძმური ღიმილით მივუახლოვდი იმ პირქუშ კაპრალს, და როგორც კი ხელში ჩავუდე ძვირფასი ხელი, უცებ შევპყვირე, ისე ძლიერ რომ, მაყურებლები ადგილზე შეხტნენ, იმ გაკვირვებულ ჯანსაღ კაპრალს მარწუხებივით ვუჭერდი თითებს, და თანაც, ვითომ, ჩემი ხელის გამოსაგლეჯად გამწარებულ რამ მოძრაობებს დამაჯერებლად ვასრულებდი, მთლად ვფართხალედი, მერე კი, ვითომც იმან შემიშვა ხელი, მსაჯულთა ფერხთით გულწასული განვერთხე ვითომ და გონმოსული, აღშფოთებული დამსწრე საზოგადოების მრისხანე შემახილები ატყდა: `სადამდე მივიდნენ წყალში ჩასვლამდეც კი ველარ ითმენენ!~ მე კი, თავი ვითომცდა ძლივას რომ წამოვწიე, სამარისებური სიჩუმე ჩამოვარდა და მთავარ მსაჯულს გულდაწყვეტილად, სუსტად, მაგრამ ყველას რომ მაინც გაეგო, ისე მივმართე: `რა ჩემი ბრალია, დონ მსაჯულო, ვილონჩელზე მაგაზე უკეთ რომ ვუკრავ, მია სენიორ?~ და კვლავ განრისხდა მთელი დამსწრე საზოგადოება, ხალხი, და მსაჯულებმა აის კაპრალი თამაშის დაწყებამდე მკაცრად გააძევეს, მე – სააქიმო დახმარება გამიწიეს, კოხტად ვკვნესოდი, ყოფილი ხარის ძარღვებით გადამიხვიეს ვითომგვემული, ძლიერი ხელი, და თამაში უკვე გახურებული იყო, როდესაც მე, როგორც რომ ტკივილთდამძლევი გმირი, ისე ჩავეშვი გვადალკვივირის ნესტიან წყალში და დამსწრე საზოგადოება, ნაღები მთელი ვალენსიისა, ხალხი, ამტანობისთვის ტაში გრიალით მაჯილდოებდა, მე კი, კვლავ დაჩაგრულის უმწეო ღიმილით კეთილ სახეზე, აჰ, ისე მკვეთრად გავიქნევი ფეხს, შიგ მუცელსა და უარესში! _ ერთი და ორი, მთელი იმათი გუნდი ბლაოდა, მე კი წყლის ზემოთ განცვიფრებით მეკავა ჩემი ერთი ვითომც მომწვარული ხელი მეორეთი, მთელი დარბაზი აღშფოთებისგან ჰქუხდა და ჰქუხდა: `რაა, მსაჯულნო, რას გადაეკიდნენ ყველანი ამ ბეჩავს, რეებს აღარა უგონებენ, მსაჯულნო, უუ! მსაჯულნოო, მეხაშე!~ _ და მოხსნეს კიდეც შეჯიბრებიდან იმათი გუნდი. მე, წყლიდან ვითომც ტანჯვით ამოსულს მთელი დარბაზი მამხნევებდა, სულ ჰაეროვან კოცნებს მტყორცნიდა და მეფერებოდა, ყველაზე უფრო ლამაზმა დონნამ უძვირფასესი თავსაბურით გადამხვია რკინისა ხელი, და კიდეც უფრო გამახარა იმავე ღამით, ასეა გვრიტნო, რომელი დიდი მოსაზრება დარჩენილა უჯილდოოდ და დაუფასებლად, უნდა ეცადოთ ათასწაირ ხრიკს, ხომ ხედავთ, როგორ კარგად მაცვია, რა ბეჭდები მაქვს, ის ნაკაპრალარი კი, ახლა

ალბათ სადმე თხრილში გდია, რადგან გალოთდა~.

ერთ-ორ-სამ-ოთხ – გადიოდა დრო.

14

უი ჰო, მართლა, აფრედერიკს სულ დაავიწყდა – აუზის ახლოს, მინდვრად გაშლილ მწვანე კარვებში ჭამდნენ, სვამდნენ და იძინებდნენ აღსადგენლები: ცხოვრობდნენ, რაღა. ქვაკაც რექსაჩმაც იქვე დასცა ლურჯი კარავი, შესამოწმებლად მოდიოდა ხანდისხანობით, ღამესაც იქვე ათევდა ხშირად, რადგანაც დიდად ქოფაკი სიმაძრი ჰყავდა, ხოლო მას, რექსაჩს, დაბალი და ჩასქელებული, წვივებმრგვალი ქალები უყვარდა და ჰყვანდა.

და გამორჩეულ ღამოღამობით, რომ მიწყდებოდა ლოდკაცის ოხვრა, ქშენა და წამოკვნესანი, თავზარდაცემულ, უფრო მეტიც – თავზე ხორცდასხმულ აღსადგენლებს, ჰოი, რაღა არ უტრიალებდათ ამღვრეულსა და აჭრილ რძისმაგვარ ფიქრებსა და მოძალებებში და, სულგაკმენდილნი ყურს უგდებდნენ შორეულ ტახოს, რომელსაც რომ ვიღაცა გოგო რაღაც-რაღაცებს აბედვინებდა:

_ მერე მე იმას... _ ჩურჩულებდა ბნელეთში ტახო, _ მერე მე იმას ზემო ფეხებში ვსტაცე ხელი...

სიჩუმე, იდგა!

და ბოლო-ბოლო, ძლივს ახერხებდა დაგუდულად შეკითხვას ჯანკარლო:

_ ხოლო იმან რა თქვა...

_ იმან არაფერიც არ თქვა, იმან მარტო თქვა _ `აჰ!~

_ და არ გაგარტყა? _ შეცბა ფრანსისკო.

_ არა. პირიქით.

კარვებთან შორიახლოს, ჩაქამებული გომური იდგა, მორუხო ხავსით გამოჭმული, მოქმედი იყო – იდუმალ ხმოვნად ედებოდა გასაბზარ ღამეს დათვდასიზმრული ძროხის ბღავილი, სიოს კი, ვითომც სუსტსა და ფაქიზს, მორცხვულად უკმეხს, იქითა მხრიდან დროდადრო ნაკელისა და შმორის წელადი, უხამსოდ მოტკბო სუნი მოჰქონდა.

სხვა რამ სურნელი ტრიალებდა კასერესას მადლიან ბორცვზე, მაგრამ ბესამე იქ აღარ იყო, აღსადგენლებს ნასამხრალზე თუ გაატარებდა აღკარასის გარეუბნებში რკინკაც რექსაჩი. პაწაპუწოებს, მორჩილ-დამყოლთ, წინ ამაყად გაირეკავდა, დინჯის ნაბიჯით მიჰყვებოდა მოწაფეთ ფარას, იმათ რცხვენოდათ, ხოლო რექსაჩი გზადაგზა ნაცნობთ თავს უკრავდა, ზოგს – ღირსეულად, ჩავლილ ქალებს კი ერთ ადგილას მიადევნ-მიაწებებდა თვალს – ჩამავალი მზის ირიბ სხივებში, სეირნობდემ, აჰ... მაგრამაც ერთხელ, წაბლის ყიდვისას, ფრიად უცნაური სანახაობის მოწმენი გახდნენ – ამაზრზენი რამ ღრენა მოესმათ, მიიხედეს და, ადამიანი იყო, ოღონდ ზედმეტად კუთოვანი, თუჯკაც რექსაჩიც მთლად აიწურა, საღი კბილები გამოაჩინა, მოიხარა და დაუნდობელი ნახტომისათვის განემზადა, ისიც, უცნობი ორფეხი, მორკალული და თმა-წარბ აშლილი, ძალიან ავად იღრინებოდა, და აი ასე შესცქეროდნენ ერთურთს, მაგრამ რექსაჩმა მაინც იმარჯვა, ძალუმი თვალით მაინც გატეხა იმისი მზერა, და შედარებით სუსტი ღრენით სულ უკან-უკან ნელა გაბობდდა აის უცნობი, ქუჩის კუთხეც და – მიეფარა თვალს, ბალღებმა შვებით ამოისუნთქეს, ხოლო ფრანსისკომ, მთლად წამხდარმა, როცა ხავილით

ძლივს იკითხა: `ვინ იყო, ძიოვ...~, რექსაჩმა დიდის თავმოწონებითა თქვა:

_ აი ეს ჩემი საუკეთესო მოწაფე იყო.

სეირნობა რა, _ თავი და თავი, ვარჯიში გახლდათ. ფიტულებიან ოთახებში ყოფნას უმატეს, თოკზე ჩამოკიდებული, მიმოქანავე აღასდგენლები ფიტულს როგორც კი გაუსწორდებოდნენ, სათუო მკერდში, ყელსა თუ მუცელში უნდა ეგლიჯათ მონდომებული ფეხი, `კარგია, ჰუან, ცხოვრებაში არ დაიკარგები... ასე განაგრძე, ჩემო თაჰო და, ცხოვრებაში კაცი გამოხვალ... ჯანკარლოვ, ტკბილო, დღეს არაფერი გიჭამია, ჩვენ შენი დედა?... ფრანცკავ, ძვირფასო, დღეს ვირთხებიან სენაკში შეხვალ... ასე, ჯანკარლო, ჰოო, სწორედ ასე... ახლა პირდაპირ აუზში ჩახტით~.

`აბა ჰე, თაჰო, ფრანცკავს მუცელში წიხლი ხეთქე, თანაც კი თავზე უწყინრად გადაისვი ორივე ხელი, ვითომ თმას ისწორებ, არა გაქვს თუ რა... კარგია, ასე. ჰუან, ძვირფასო, ფრანცკავს ერთი ისეთი ლეწე ყელში, ღრიალი წამსვე რომ შესწყვიტოს... ჰოო, ახლა კი, არხეინად მოიხოცე ეგ ღორის ცხვირი, ვითომც მსაჯულის გაფაციცებას სულაც არ ელი, კარგია, ჩიტო... კაროვ, ძვირფასო, ჩაყვინთე და ფრანცკა მოძებნე... კარგია, ასე, ამოიყვანე, ცოტა ხანს ეგდოს. ვირი კოჭლობით არ მოკვდება~.

`ახლა ტყორცნები, გვრიტუნებო. თაჰოვ, შოშიავ, შე დამპალო, აბა სად ისვრი, ემაგ ბურთში ხარ გასატარები, მე შენი დედა და დეიდები! ჰუან, შენ ყოჩად...~

ხოლო ერთხელ კი სასომიხდილმა ფრანსისკომ, რომელიც რომ შემღებული ოჯახიდან იყო, რ.დ.ჟ. რექსაჩს გიშრისთვლოვანი ბეჭედი და ლარნაკი რამ უცხოდ მოხატული, მოუტანა და გაუწოდა.

_ აბა ეს როგორ შეიძლება, უხერხულია, _ აღნიშნა ჩიტუნელა ძიომ და ბეჭედი თითზე გაიკეთა, ლარნაკს კი გული ჯიბეში ჩადებამდე დააკვირდა, ატრიალა, _ სადაურია, შვედურია?

_ იაპონურია.

_ მაინც კარგია, საღოლ.

.ერე, სხვებს უთხრა:

_ ფრანსისკიტოს დღეის ამას იქით რომ ვინმემ ფეხი ახლოს, თავს ძირში მოვჭრი.

`ჰუან, შე ვირო, ჩემო ნიბლიავ, როგორ წაგართვა ჯანკარლომ ბურთი, ფრანსისკოვ, მიდი, ჩემი ბიჭი და, ჯიგარში ლეწე. კარგი ყოფილა ფრანსისკოს წიხლი, ჰჰუანსიტო? ჰა?~

`ჯანკარლოვ, ბნელო, ვარსკვლავბიჭუნავ, საით მიცრუავ, რომ დაგიდია ეგ ქათმის ტვინით გამოტენილი ფუტურო თავი, ახლავ ამოდი აუზიდან და წყლის პირას წაკუზული დადექ. მოდი შენც, ჩემო ტკბილო ფრანსისკო და პანლური უთავაზე კოხტა-ისეთი ერთი, პირიდან ენა გამოვარდეს. კარგია, ასე~.

_ აეს რაღა? _ იკითხა რ. დ. ჟ. რექსაჩმა და უცნაურად მუსბუქ ლამბაქსა და ფინჯანს ისე დაადგა მახვილი თვალი, კილამ გაბზარა, _ უხერხულია. იაპონურია?

_ ჩინურია, _ უთხრა ჯანკარლომ, _ დედამ თქვენთან გამომატანა. და ესეც, ქოლგა.

_ ესეც ჩინური?

_ დიახ, ბიძიო.

_ უხერხულია, ძალიან კარგი. რაღა დღეს არ წვიმს.

`ჰუან, დამპალო, ეგ რანაირი გაუშვი ბურთი, ააბათ, ჩემი ბიჭები, ფრანსასკო და ჯანკარლო, ჰუანს აქეთ-იქიდან აუტივტივდით და იმდენი ურტყით, სანამ ფეხები არ

დაგცვივდებათ~.

_ სადაურია, ჩინურია?

_ არა, ბიძიოვ, გერმანულია.

_ კი მაგრამ, ჰუან, სად იშოვე ასეთი კობტად ლამაზი სურა?

_ გვქონდა, ოჯახში.

_ ხომ ვერცხლისაა?

_ დიახ, როგორ არა, კი!.. დიახ.

_ უხერხულია; სერვანდაზე დავდოფ.

`ფუნის ხევ, თაჰო, რამდენჯერ გითხარ, წყლიდან მშრალი ნუ ამოხვალ-მეთქი, აბა, ბიჭებო, ჩემო ფრანსისკო დ ჩემო ჯანკარლო და ჩემო ჰუან! ეგ ბანჯგვლოვანი შუაში კობტად გამოიჭირეთ და...~

ძან საწყალი მშობლები ჰყავდა, გაფხეკილები იყვნენ, მაგრამ ტახომ თავისით იმარჯვა – ორ სოფელს გასცდა ბნელი ღამით და, გათენებისას, მობრუნებულმა, აიმ გომურში რ. დ. ჟ. რექსაჩს სამმაგოვნად ვრცელ სახელზე დამაკვებული ძროხა მიაბა.

... ბესამეს ერთხანს ღაწვის ფხანვით დასცქეროდა აღმადგენელი. მერე ასე თქვა:

_ მე კარო-მარო და ძვირფასები სულაც არ ვიცი. აბათ, ბიჭებო, ჩემო ჰუან, და ჩემი თაჰო, და ჩემო...

ოთხ აღსადგენელს მღვრეი წყალში ოთხივ მხრიდან მოემწყვდიათ ბესამე, კარო. და დაგვემილი, იმავე ღამით, ბუჩქებში თავქვე ჩახერგილი, ატირებული, თავისი უნებური დანაშაულის გამოცნობას ამაოდ ცდილობდა:

ქურდობა – ეს ხომ ცუდი გახლდათ; არადა, სად რა ეგულებოდა, ან საიდან რა მოეტანა, ობოლი იყო.

15

აჰ, ფანტასტიკის ნება არ არი?! _ ოთხი სამი თვე ისე გავიდა, როგორც რომ ვითომ არაფერი.

ეს აქ, ქაღალდზე, თორემ ისე, სინამდვილეში, ჰეე, ოო... _ საწყალ ბესამეს, უმცროსთა ჯგუფის სხვა დანარჩენი აღსადგენლები რექსაჩის მითითებით თავ კი არა და, თავს ქვემოდან ესხმოდნენ და, იმასაც, ბეჩავს, რა დარჩენოდა – ისედაც სხვებზე სწრაფად ცურავდა, დაუკეთესი კიდეე უფრო, მღვრეი წყლისა კვეთა უნდა ესწავლა, მაგრამ ხანდახან ისეც ხდებოდა, სადმე კუთხეში გამოიჭერდნენ ხოლმე და მიმწყვდეულს, ოთხი წყვილი ხელი და ფეხი შეძლებულთაგან და მპარავთაგან სასჯელად ჰქონდა. აქ ტირილი და ხვეწნა-კვნესა რომ ვერ გასჭრიდა, ხვდებოდა ბესამე, თვალები ავად უელავდა, ვისიმე წვივს თუ დაიჭერდა, იმ უნდო ხორცის ამოფლეთა სურდა ხოლმე და, იმ აუზის გაწებულ ჰაერს ბესამეს გარდა სხვა რომელიმე აღსადგენლის ყოვლად ძლიერი შებღავლებაც აჯანჯდარებდა.

გრძელ ღამეობით, სხეულში მუდამ ალაგ-ალაგ ჩაღეწილსა და დაღურჯებულს, უმოწყალოდ ნაგვემს, თავის გატანის მკვეთრი სურვილი არ აძინებდა ბესამეს, ღრღნიდა, ცხოვრება, ვითომ, სწორედ ეს იყო, ეს ვატერპოლო?!.. არდანდობა და, გაუტანლობა? ტახოსგან მაინც, იმ ზედმეტად მძლავრ წიხლებს არ მოელოდა – აკი მანამდე ერთ მერხზე ისხდნენ... მერხი არა, ის. და როგორმე რომ გადარჩენილიყო, ნაამხანაგრებს ჩახრჩობამდე რომ არ გადაექელათ, რა, რა ელონა, რა უშველიდა ნეტავი ობოლს... და არც

თუ ისე მოგვიანებით, მიხვდა: რა და, ძალა და, სიმძლავრე უხ, და, თანაც, რაც მთავარია, აჰ, სითვალთმაქცე – ისეთი ტკბილი და გემრიელი, და აკრძალული ცხოვრებაში ვითომცდა, ხილი.

დღითა თუ ღამით, ნაშუადღევს ან საღამოთი, ანდა სამხრობით, გინდაც რიჟრაჟზე, თუკი ეღვიძა, ბესამე მუდამ ღონეს იკრეფდა. რომ შესძლებოდა უფრო მწარედ ვისიმე ჩქმეტა, იმ სამი თითით, რომელბითაც რომ სოფლის პატარა ეკლესიაში კვირ-კვირაობით პირჯვარს იწერდა, ახლა გომურთან, თუკი არავინ უყურებდა, ხის კედელში თითისტოლა ლურსმანს თითქმის ბოლომდე აჭედებდა და, პირმოკუმული, დამაბული, იმ სამი თითით დიდად ურჩ ლურსმანს უკანვე თრთოლვით ამოაძრობდა ხოლმე; აჭედებდა კვლავ.

მოზრდილტა ჯგუფის ჯერაც უხილავ აღსადგენლების მძლეოთა-მძლე გრგვინვა აუზიდან თუ არ ისმოდა, გვიანი ღამით შეიპარებოდა ხოლმე და, რისხვიანად დაცურავდა იქ. დიდ ქვებს ათრევდა აღმართებში; ორად მორკალულს, გაუგონარი სიმძიმე აწვა, და მაინც, მაგრამ, დასაცემად არა დრკებოდა. ლოდს დათქმულ ხესთან აზიდავდა, იქიდან – თავქვეზე დააგორებდა და, უტვირთო, მძლავრი, მხრებგაშლილი, ბორცვზე სუნთქავდა, ისე ღონივრად, ისე ძლიერ...

ერთ დღეს იყო და, მკაფიოდ იგრძნო, სხეულში რაღაც მომცრო თავგები რომ ჩაებუდა, განსაკუთრებით, კიდურებში – მუშტს თუ ღონივრად შეკუმშავდა, და მთელ ხელს სიგრძივ დამაბავდა, მაჯიდან მხრამდე, შიგნით, ხელში, რაღაც თავგევით რამ მოძრავი, თავგევით უხმო, ძაან ერთგულად აურბოდა – კუნთები იყო.

მაგრამ ის ოთხი აღსადგენელი, ჯგუფად შეკრული, ჯერხნობით მაინც ერეოდა და, უკანმიხედვით აწყდებოდა აუზის კედლებს ბესამე კარო, ხანდახან კი, მის დევნაში გართული მავანი სხვებს თუ გამოუსწრებდა, მოულოდნელად ბესამე მისკენ მთელი სისწრაფით გაცურავდა, და იმ სამი თითით ვაიდედამდე აყვირებდა. ამიტომ, უფრთხოდნენ, ცდილობდნენ, რომ სულ მუდამ ოთხად ყოფილიყვნენ, ესეც – კვარტეტი. აქ აფრედერიკს, მიმოფანტასტეს, სწორედ კვარტეტზე გაახსენდა, რომ ერთხელ ჩვენი აღსადგენლები კონსერვატორიაში წაასხეს, იქ გამოცდაზე ურიგოდ შეუშვეს და ეგება გახსოვთ, კარტუზო-აღა, ბაბილონია, იყო ასეთი, აღკარასისა ყველაზე ნათელ შენობაში ბნელ ჰისტორიას ისწავლებოდა იგი, ბესამეს მუშტრის თვალთ ახედ-დახედა და, ჰკითხა:

– რომელი არის ადამიანის ყველაზე დიდი დამარცხება?

რა ჟამი დადგა? – ბონაპარტისტი ბონაპარტეზე `დიადის~ თქმას ველარ ბედავდა – უხერხულია, რაც გინდა იყოს, სამშობლოს მტერი... მაგრამ კარტუზო შეუპოვარი რადგან იყო, `ადამიანში~ თავისთვის, გულში, ღრმად, `დიადსაც~ აკი გულისხმობდა და, შეუპოვრობა~ – კარგია, არა? – ასეთნაირად ახსენებდა. ის კი არა და, რთხელ ერთი მაღალი თანამდებობის პირი რომ გაიცნო, ისიც კვლავ მერგრეტ ბოსკანას (მის ცოლს ერქვა ასე) წყალობით, და როცა პირმა საკოცნელად უწყალობა ხელი, სენიორ კარტუზო კანის ნაცვლად ბეჭედზე ემთხვია, აი ასეთი გახლავდათ კაცი, სულ სხვაა მაინც, ესპანური ამაყად მიმოჩქეფარე სისხლი. ახლა კი, როცა ბესამეს აიასე ჰკითხა: `რომელი არის ადამიანის ყველაზე დიდი დამარცხება?~, ბესამემ განზე იქცია თავი, ფანჯარაში გაიხედა და ჩაილაპარაკა:

– ვატერპოლო, სერ.

_ როგორ? _ იკითხა მონსენიორ-კარტუზო ეფენდიმ და ყური ხელისგულით მოიმარჯვა, რადგან სმენასთან ცოტათი მწყრალად ბრძანდებოდა, _ როგორა თქვი, ა?

_ ვატერპოლოო, სერ, _ დაასმინა თანააუზელი ტახომ. ისე იყვირა, ააწყდა ღილი.

_ რაღა თქმა უნდა, _ მთლად გაიბადრა პან კარტუზო, _ ვატერლოოა.

და იქავ დასძინა:

_ ძალიან კარგი, კარგოვანს გიწერთ. ორივეს. წადით.

_ მე ფრიადი მინდა, _ თქვა ტახომ.

აღსადგენელთა ნებისმიერ დუეტს უკვე თამამად უსწორდებოდა ბესამე კარო, ერთს რომ მუცელში ჩაასობდა ქუსლს, სხვას ყელში მძლავრად წაუჭერდა, და მეორე ხელით არხეინად ისწორებდა თმას, `კარგი, გეყოფა, ნუ დაახრჩე, შენი გაჩენილი კი არ არი, _ დასძახებდა რ. დ. ჟ. რექსაჩი, _ შენ რომ ვირი ხარ, ეგ ვირიშვილი კი არ არი, ამოდი, ჰუნან, და დაისვენე~.

ტანთ რომ იხდიდა, თვალს გაოცებით უსწორებდა შეორთქლილ სარკეს – ვიღაც ამაყი, მძლავრი, მრისხანე, მძიმედ, გოროზად შემოჰყურებდა; რაღა რა ვიღაც, იემმაკა რა, აფრედერიკმა, თავისი ჭკუით – ვიღაც კი არა, ბესამე იყო, სარკეში ხომ საკუთარი მოჩანს ხოლმე თავი, მარტოკა და პირდაპირ თუ დგახარ.

`ამოდი, ბიჭო, ეხლავე წყლიდან, არ გესმის, კარო?!! _ დროდადრო ასე დასჭექდა ხოლმე გრდემლკაც რექსაჩი, _ მე აქ მაგათზე პასუხსაც კი ვაგებ, ისე კი არ არი... ძაან გეტკინა, ფრანცსკავ, ჩიტ-გვრიტო?~

სიმართლე ითქვას?: ახლა მთელ ტრიოს ბესამე ისე უმკლავდებოდა, კიდეც ზოგავდა – დიდი ტკივილის მოლოდინით თვალდაჭყეტილნი, მოფართხალენი, ეცოდებოდა. თანაც, ბესამეს სხვა აღსადგენლებიდან მოშორებით, აუზის კუთხეში ავარჯიშებდა თუჯკაც რექსაჩი, სუყველას ერთად არიგებდა: `ააბა, გვრიტებო, გაიქნიეთ მძლავრად ფეხი და წამსვე სახეზე უნეტარესი, უსათნოესი ღიმილი მსწრაფლვე აღიბეჭდეთ, გესმით, ვირებო? ჯანკარლოვ, ტკბილო, აბა, ფეხი მონდომებულად გაიქნიე, თან მთელი შენი ნაბიჭვრული ძალით წყალსაც უჩქმიტე და უცებ სახე მიიღე ისეთი რომ, ვითომც მდელი და ფერად-ფერადი ყვავილები გიდგას თვალწინ, ნაკადულები, ბულბულები, ხავერდოვანი ფარშავანგები, იასამანი, ერთი, მეორე, ნამდვილი თაფლი... ასე, კარგია~. ხოლო ერთ ისერა დღეს, გარეთ ცოტათი მოღრუბლულობა იყო, ჩია მუსიკოსის ჯერიც კი დადგა:

_ მოდი აქ, ჩხინკო, დამიგდევი ყური.

აუზის პირას მოკუნტული ბიჭი იდგა, ვიოლინოთი ხელში.

_ ხომ დადებითად მოასწარი გავარჯიშება?

_ დიახ.

_ სრული პასუხი, ღორის ბახალავ!

_ მე კარგად მოვასწარი მთელი ამ დროის განმავლობაში გავარჯიშება, ჩიტუნელა ძიავ.

_ მაშინ, სხვადასხვა რამეებში დამიკარი. ოღონდ კარგი და ძლიერ სათუთი, ჩემს ჯორებს შენს დაკვრაზე სპეტაკოვანი იერი რომ აღებეჭდოთ.

ნისლიან ჰაერს შეეჟღინთა ვიოლინის ხმა.

_ აეგ ვინაა?

_ ბახი გახლავთ, ძიოვ.

_ არ ვარგა, რაღაც მოსაწყენია, პროზაულია, _ აღნიშნა რექსაჩმა, იმასაც აკი ხომ ესმოდა

რაღაც-რულაცეები, _ სხვა დაუკარი.. აეგ ვილაა?

_ ეს ბეთჰოვენი გახლავდათ, ძიოვ.

_ არ ვარგა, რაღაც ღონივრულია, მე კი ისეთი ჰაგები მინდა, ჩემს გვრიტუკოებს ვირის სახეზე უწყინარობა რომ აღებეჭდოთ. განაგრძე, შტერო. ეგ ვილა იყო?

_ როსინის ერთი ჰანგი გახლდათ.

_ არც ეგა ვარგა. რაღაც ზედმეტად ჩიტირეკულია. აბა, ახალი... ეგ აკი უკვე მოვისმინე.

_ ეს ჰენდელია.

_ ეგ ხომ პირველად დაუკარი.

_ ის ბახი იყო.

_ ეგეც იმის პოლკის ჩანს, მოსაწყენია. სხვა ვინმე სცადე...

და ამჯერად კი რკინკაც რექსაჩი ნეტარებისგან ისე შეძრწუნდა, ლამის სულ დადნა და აუზის წყალს ჩაედვარა, _ ოი, აი, უუ, გენაცვა, აეს ვილაა, ნამდვილი ხმეცი?..

_ ეს მენდელსონი გახლავდათ, ძიოვ.

_ დიდებულია, აეგ რომელი ჰანგიდანაა?

_ მენდელსონის სავიოლინო კონცერტის დასაწყისი გახლავთ, სერ.

_ სერც მოგცემ მე შენ, ვირიშვილო, ჭირიმე შენი, აეგ დაუკა.

აბათ, ბიჭებო, ძალღისთავებო, ხომ გესმით ყურში რა ჰანგებია, რა ჯიგრიანი, გაინაზე ფრანცსკ! შენცავ, ჯანკარლო, ნეტარების დაიდე შუქი, ასე როგორი ძალიან კარგი ვიტამინებიანი მუსიკაა. ორმოცი კვერცხისძალიანიმ მწვანილით, რამე... ჰუან, თხის თავო, თვალებს შტერივით ნუ აპაჭუნებ, შე მაი დარლინგ, ო ალმა მია, გენაცვალე შენ, მზერა მინაზე... ბესამე, ბიჭო, ნეტარეული აღმაფრენისგან მაგრად დახუჭე ორთავე თვალი, მაგრად მომუწე საჭყეტელები, გეუბნები სენ! ასე, ძვირფასო, წარმოიდგინე ზეცით მომსკდარი ბედნიერება და უწყინარობა, ეგრე იყავი, იტივტივე, ბარაქალა შენ, ცხოვრებაში არ დაიკარგები, მაგრამ იცოდე, ახლა ცალიც რომ გაახილო, კბილებში გადაგჭრი, ინეტარე და იბედნიერე შენ, მონ შერ მია, აი, კარგი ხარ, აი, ასე~. და აქ ბესამემ უცებ იგრძნო, ვილაცამ მძლავრად რომ შეუბოჭა ორივე ფეხი და მწარე მუშტიც ტუჩებში მოხვდა. იმ აღმაფრენულ ზმანებებში ასე უმოწყალოდ ელდანაკრავი, ჯერ გაოგნებით შეცქერდა დაღმეჭილ ჰუანს, ვინაც რომ თმაში ჩაფრენოდა და სიღრმისაკენ ექაჩებოდა, ხოლო ჯანკარლო და ფრანსისკო სახეში სცემდნენ. ახლა ხელებსდა უნდა ეხსნათ ბესამე კარო, თავდასხმისათვის სად ეცალა, რომ არ ჩაეძირათ, ღონიერ მკლავებს გამწარებით ამოდრავებდა, ტახო არ ჩანდა, რაღა თქმა უნდა, ის უბორკავდა წყალქვეშ ფეხებს, ღრმად შეისუნთქა ჩაყვინთვამდე ალბათ ყმაწვილმა და მერე ფეხებზე მარწუხებივით შემოაჭდო ორთავე ხელი. ახლა, ურტყამდნენ დაუნდობლად, თავ-პირში სცემდნენ, ჩამოაფხოჭნეს შემკრთალი სახე, ყელში უბწკინეს, ხორხში ულმობლად ჩააზილეს წიხლი, ფერდიდა ხორცი ამოაგლიჯეს, შეძრწუნებულმა, წყალნაყლაპმა, თავზარდაცემულმა რექსაჩისაკენ იმედითა და სასოებით აღაპყრო თვალი, ის კი, თუჯკაცა, თურმე ასე გაიძახოდა: `მიდით, ჩაახრჩეთ, ვინმე გვიჩვილებს მაგზე თუ რა, უპატრონოა ეგ ვირიშვილი~, და აქ სულგაბრაზულმა ბესამემ ძალიან იგრძნო, რომ ობოლია, რომ არავინ ჰყავს, მთელი შიგანი ღრიალით გრძნობდა სისაცოდავეს, გარედან – ჰგვემდნენ, თანაც, ესმოდა: `შენ არ შესწყვიტო დაკვრა, ჩხინკო, თორემ დაგამტვრევ, გვრიტუნებო, თან იცინევით~, და ის ფრანსისკო, მინამდე ლაყე, ისე ძალუმად რამ გააცოფა, მხარში კბილებით ჩააფრინდა და სულელს, უვიცს, ძლიერ ზედმეტად

მოუვიდა რადგანაც კბენა, განრისხებულმა უცებ ბესამემ მთელი ძალით აიქნია მუხლი და ფეხები წამსვე გაუნთავისუფლდა – წყლიდან ბლავილით ამოყვინთა ტახომ, ფართო ნესტოებიდან სისხლი სდიოდა და ბესამემ ფრანცისკას სულელურ თავზე გამეტებით დაუშვა მუშტი, ჰუანს ხელში სწვდა და ორი თითი გადაუმტვრია, ჯანკარლო შერჩა ჯერაც დაუსჯელი, ორთავე ყულით ჩაბლუჯა და შიგ ცხვირ-პირში ლეწა თავი, ამაზრზენად ყრუ ხმა გაისმა რაღაც, ჯანკარლოს თვალები აუტრიალდა, თავგადაგდებულს, ყელში მუშტი ჩასცხო ბესამემ, `რას სჩადი, ბიჭოო, _ გამწარებული ყვიროდა მშრალზე აღმადგენელი, _ აჰა, ფრანცისკოო, და შენც, ჯანკარლო, მაშველი რგოლიი!, მხეცოო, რას ჩადი~, ბესამემ კი ყველაზე მეტად თმახშირი ტახოს ჯავრი სჭირდა – ხომ მოგეხსენათ, ოდესღაც რომ ერთ მერხზე ისხდნენ – მძვინვარე ცურვით დაედევნა და, უკვე თითქმის თავდალწეულს, აუზის კიდეზე აფორთხებულს, კისერზე მოსდო მრისხანე ხელი და ისევ აუზში გაადენინა ზღართანი. უტყამდა, მაგრამ რანაირად, მერედა როგორ დაუნდობლად, ანდა რა ძალით, ურტყამდა, როგორ... იმ სიმღვრივეში ღია ვარდისფრად, ამ ნაზი ფერით დამწყებ გველად იკლავნებოდა ტახოსა და ჯანკარლოს სისხლი, აუზში ყეფით გაისმოდა: `მე შენი აქეთ გამომგზავნიი!~ _ გავემებული თუჯკაც რექსაჩი ფინიასავით მიმორბოდა, მქუხარებდა, მქევრმეტყვეულად იმუქრებოდა, მაგრამ ბესამე აშვებული იყო ზვავივით, სისასტიკე რომ გაუგონარი ყოვლად, ხდებოდა, აუზის პირას ამ უჩვეულო დაუნდობლობით მონუსხული, ჩია მუსიკოსი იდგა, ამ ჟამისათვის საოცრებამდე ზედმეტი ვიოლინოთი შეყინულ ხელში, ბესამე ახლა ხუანს მიძგნიდა, რექსაჩის მიერ დიდი ბადით ამოთრეულნი ჯანკარლო, ტახი და ფრანსისკო სამშვიდობოზე პირქვე ეყარნენ, და ჰუანილა სავსავებდა აუზის პირქვე, სისხლანერვ წყალში, და ბესამეს აქ თავში უეცრად კეტი მოხვდა. სულ ერთის წამით თვალთ დაუბნელდა, რექსაჩმა ისევ შემართა ხელი, და მოუნაცვლა, მაგრამ ბესამემ დროზე უტაცა კეტზე თითები, რექსაჩი მკვეთრად დაიძაბა, ფერი დაედო, ვერ გამოგლიჯა მიანც კეტი, და გაკვირვებით დააცქერდა იმ აღსადგენელს, გაუგონარი რამ თავხედობა რომ აგრძნობინა, ერთმანეთს მკაცრად შეჰყურებდნენ ბრაზიან თვალში, ხუანმა კიდეც – დრო იხელთა და აუზიდან დამდულრულივით, ღრიალით რომ ახტა, ზურგზე დაეცა მიძინებულ თითქოს ჯანკარლოს, და ისიც მყისვე ზეწამოიჭრა, შეხებისაგან ძრწოლადავლილი, იმის ბლავილზე ფრანსისკოცა და ტახოც მყისვე წამოფრინდნენ, გარბოდნენ, მაგრამ რას გარბოდნენ, და ერთმანეთს თუ შეეხლებოდნენ, კედლებს არყევდა საზარელი მათი ყვირილი, ძალადატეხილთ, რისხვანაგებით, ძვირფასი ხორცის გადარჩენა სასწაულებრივ ამოდრავებდათ, რა სწაფად მერე, ერთი მეორის გადასწრებას დიდად ლამობდნენ, შეფერხებისას ჯიკაობდნენ, ერთურთში ყველას ბესამე კარო ელანდებოდა, აუზის გარეთ როგორმე უნდა გაეტანათ მთლად დაბურძგვნილი სხეულები, ნაგავემი ტანის ყოველი მისხალი ქარიანობის ცაცხვებივით უფრთხიალებდათ, ასე გარბოდნენ ერთ დროს დამწყები მუსიკოსები, მოწყალმობურთნე – მერე, შემდგომ, ახლა კი, შიშის ვოკალისტები, ღრიალებდნენ, აჰ, კვარტეტი იყო? _ ხმაშეუწყობი, რა თქმა უნდა, და ტიტლიკნურად, ველურად რომ გაიჭრნენ გარეთ, ღრიალზე მეტად მნიშვნელოვანი, ჰოი, როგორი დამაბული ასაფეთქებლად სიჩუმე ჩამოწვა მთელ აუზში, რადგან წყლის ბესამეს და ხმელეთის რექსაჩს ერთი კეტისა ცალ-ცალი ბოლო მძლავრად, ღონივრად ჩაებლუჯათ და, მთლად აკრეფილნი, კვლავაც თვალებში შესცქეროდნენ ერთურთს, მერე

ბესამემ კეტი თავისკენ ძალიან წელა, დინჯად, ჩაგუბებული მუქარით მიიზიდა, რექსაჩმა იგრძნო, რომ ცოტაც და – ტანსაცმლიანა, საათიანა აღმოჩნდებოდა იმ მღვრიე წყალში, დამარცხებული თითები გაშალა, ბესამემ კეტი მომსუბუქოდ შეათამაშა ხელში, დახედა, მერე აღმადგენელს ისევ გაუყარა თვალი თვალში და, ცბიერად, ყალბი ზრდილობით ჰკითხა:

– სად მიგიტანოთ აეს წკეპლა, მონსენიორ?

აჰ, მაინც რა დალოცვილი პროფესიონალიზმი... უთავუბოლო განრისხების, უკიდევანო სიძულვილის მიუხედავად, რექსაჩი მიხვდა, რომ ჭეშმარიტი ვატერპოლოსთვის ვარგოდა ბიჭი.

ბესამეს კეტი მაღლა ეჭირა, სისველეს თუ არიდებდა ალბათ, და აწეული ხელის იმ მთავარ კუნთში რისი თაგვი, რაის თაგუნა – კარგა მოზრდილი ვირთხა ეჯდა.

აუზის პირას ბოლთა დასცა რიხობერტო დანიელ ჟუსტინიო რექსაჩმა, დაფიქრებული მიმოდიოდა; უთხრა მერე:

– მოზრდილთა ჯგუფში, აღდგენილებში გადაინაცვლებ ხვალდან, კარო. თვეში სამასი პესო გექნება.

16

აშარო, კარმენ, ხედავ, რარიგად მიავიწყდა ჩვენს აფრედერიკს, აფრედერიკ მეს დაუძალეულად ამორჩეული ჟანრი? ცოტათი უნდა გავასწოროთ ეს ხარვეზი და სისულელეს ვთქომთ, მაგრამ მაინც ერთიოდ წუთით მომაპყროთ თავაზიანი ყური – ლოკოკინა ხტის, სპილო დაფრინავს, ფლეიტას ობი მოსდებია, თევზი ყმუის და მგელი წინდას ქსოვს, ცოტათი, ვგონებ, რაღაც გასწორდა იმაში, არა? – ჟანრსა ვგულისხმობ. საკვირველია მაინც, ცხოვრება, ზედ მიწაზეც და ასოთხმოციოდ სანტიმეტრით ცოტა მაღლა, იქ, სადაც ჩვენ-ჩვენი საკუთარი და სანუკვარი დაგვაქვს თავი, რადანაირი ჰოპ-აზრები არ მოგვდის ხოლმე და, ყველაფერ ამას, გენაცვალე, ქალაღი უნდა – აფრედერიკისათვის მაინც.

ხოლო ბესამეს ქალაღი სულაც არ სჭირდებოდა – აკი სველდება სახლში. არადა, თვითონ სულ აუზში ეგდო, ღრმა ვატერპოლოს ამოუხაპავ სიბრძნეთა ოთხკუთხა საბადოში, ერთ-ორ, ერთ-ორ: – გადიოდა დრო, ჩვენი ბესამე მოზრდილთა ჯგუფის სხვადასხვანაირ ხელობისა და ჯურის აღდგენილებში დიადი პოლოს მთალ ახალ-ახალ ხვაშიადებს ეზიარა, ადრეულ ხერხთა ის ანა-ბანა არსენალი აქ, ამ ჭეშმარიტ აღდგენილებში, შვიდ-რვა-საათა უშესვენებოდ მოლაქლაქე ორატორთან აღუა-ჩვილის ლულულუსა ჰგავდა, კბილებით მეზრძოლთ, აქ თავიანთი აქიმიც ჰყავდათ, შუბლშეკრულ, გოროზ აღდგენილებს ფრთხილად ადებდა ძვირფას მალამოთ, ბესამეს რაღაც ქვურ კმაყოფილებას ჰგვრიდა სხვისა სხეულზე თავისი ნახელავი. ძნელი ის იყო, დაუნდობელი ქიშპის შემდეგ, ხმელეთზე უარესი თავაზიანობით რომ უნდა ესაუბრათ, სულ დაშაქრული გამოთქმებით, მაგრამ ამასაც შეეჩვია, ადამიანი იყო ისიც, ბესამე. ჭამა-სმა, ტახტი, უფასო ჰქონდათ, ყოველი თვის თერთმეტ რიცხვში – სამასი პესო, და ნუგბარეულს თავისი ჯიბით ყიდულობდნენ. ახლა სხვებსავით წაბლს კანიანა ლეჭდა ბესამე, და რაგინდ კერკეტი თხილი კი არა, თუნდაც კაკალი შეხვედროდა, ნებისმიერი ორი თითით ღიმილიანად ტეხდა, თითები ძალა გააჩნდა? – მტრისას; ერიდებოდნენ. იმ

დღიად კუნთში ბესამეს ახლა გატრუნული ბაჭია ეჯდა, ადამიანის სიახლოვეს ისე იცოდა იმან დაძაბვა თანააც... განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდაო, როგორც იტყვიან, წყლისა ბესამე კარში ბურთის მძლავრად ტყორცნას უთმობდა, რადგან რექსაჩმა, აქ მას ბიმიკოს ეძახდნენ და ის კი აღდგენილებს ძამიკობით მიმართავდა, ბესამეს მიერ ფიცის მიღებისას გარკვევითა თქვა: `ოფიციალურ შეჯიბრებებში ყოველი სამი გატანილი ბურთის ავტორი ჰონორარად რიკარდოს ქუჩის ბოლოში მდგარ სახლში ყოვლად უფასოდ შეშვებას მიიღებს, ორ ბურთზე – ნახევარს ფასს გადაიხდის, ერთზე – მთლიანად, ვერც ერთზე – უშემწვარხორცოდ დარჩება ხუთ დღეს. აბაა, ძამიკო~. მაგრამ სახალხოდ შეჯიბრი ჯერ არა ჩანდა. ეჰ...

ბესამეს ხელით ნატყორცნი ბურთი ისე შხუილით მიგრიალებდა, უჰ, ნულარ იტყვით, ჩვენს მტერს და მტრისას... ერთხელ, შემთხვევით, კარში მდგარ რომელიღაც ბეხლეწს მოხვდა და, გონს რომ მოიყვანეს, რვა ნაკერი აღმოიჩინა დაბალ შუბლზე.

აიმიდროინდელ ვატერპოლოში ვადას წუთობით არ აღნუსხავდნენ – კარის რვაჯერ აღებამდე იყო თამაში. კარგი სიტყვაა თამაში, არა?.. მოვატერპოლნე შეჯიბრებისას რიგრიგობით უნდა მდგარიყვნენ კარში, ყოველი ბურთის გატანისას იცვლებოდნენ, ასე რომ, სანუკვარი გოლების გატანა ყველას შეეძლო, თუ ძალუძდა ეს. გადახოტრილ თავზე კუპრივით შავი საღებავით სუყველას რომელიმე ციფრი ეხატა _ ნუმერი ოთხი, ანდა ხუთი, ექვსი, გინდ _ სამი...

ქუჩაში გასულთ, სუყველანი ერიდებოდნენ. ერთხელ, ნაპოლეონის გაყოფვისას, ერთიმეორეში ჩხუბი ქნეს ისეთი რომ, მოშორებით დავანებული მიჯნურწაგვრილი ავაზაკი ისე გარბოდა, კეფაზე ქუსლებს იტყაპუნებდა. იმ აუარება ღონის დახარჯვას, აღდგენა კარგად უნდოდა და – ოდნავ შემწვარი ძროხის ჯაგარი, ანუ ნაზად როგორც ეძახდნენ, ღვიძლი, ყველაფერს ერჩივნათ. თვით ძამიკო ბერნარდოც კი, აღდგენილებში შეუპოვრობით გამორჩეული, მოტივტივეებში ერთ-ერთი მძლეეთამძლე და ყოველივესი დროისებრ ამტანი, ერთხელ საწოლზე მოკუნტული ჩამჯდარიყო და გულამოფსკვნილი სტიროდა. აქ შეგვიშფოთდა ბიმიკო რექსაჩი:

- _ რა მოხდა, რა იყო...
- _ დღეს ხორცი არ იყო... _ ამოისლუკუნა ძამიკო ბერნარდომ.
- _ აბა რა იყო...
- _ მარტო ფხალი იყო...
- _ როგორ თუ მარტო ფხალი იყო...
- _ მე რავი, მარტო ფხალი იყო, ჰიკ!
- _ მერედა, უნდა შეგეწვევინებინა, მზარეული სად იყო...
- _ აბა მე რავი, სად იყო.
- _ სად იყო, ვირიშვილი ეგ.
- _ აბა მე რავი, სად იყო.
- _ აჰ, ეგ ჩათლახი _ აღნიშნა რექსაჩმა.

მერე დასძინა:

- _ ნულარ ტირი, ძამიკო, ხვალამდე გასძელ, და სამ ულუფას მოვაცემინებ.
- _ და ხვალამდე კი რა ვქნა?
- _ როგორ, მახათი არ გაქვს, ძამიკო?

ხანდისხანობით, თვალეზახვეულ ჩია მუსიკოსს შემოიყვანდა ხოლმე რექსაჩი:

გადააბიჯე... ეგრე, კარგია... მიდი, მიდი, – უჯიკავებდა, – ჰოო, აი აქ დადექ და აწრუწმაწუნე~. სახვევი რომ არ ჰქონებოდ, ნამდვილად გული შეუღონდებოდა ჩია მუსკოსს – აღდგენილების ზეჯანსაღ სხეულში ისეთი კატები, ლეკვები, ციყვები, თაგუნები, კურდღლები, ჭიაღუები, გოჭები ისხდნენ. აბაათ, ძვირფასო ძამიკოებო, კარგად დაუგდეთ მანდჰელსონს ყური, ხედავთ, როგორი პატრიოტულად კეთილშობილი ჰანგებია? თქვენი სიფათიც შესაფერისი უნდა იყოს, ჯიგრებო...~ დაა, როგორც იქნაა, დი-იდი დღეც დადგა – ოფიციალური ქიშპისათვის ტერუელელი მევატერპოლნე ეწვივნენ ქალაქს. აჰ, სამი გოლი!.. – რიკარდოს ქუჩა!! იმდროინდელ ვატერპოლოში ხუთ-ხუთი სხეული ერკინებოდა ერთურთს, სათადარიგო მოთამაშედ შეიყვანეს გუნდში ბესამე, ახლად აბიზინებული თავი კვლავ საგულდაგულოდ გადახოტრეს, და აღიარებულ კალიგრაფს ზედ კინკრიხოზე დაახატინეს ა~ – ალკარასის საწყისი ასო და იმის გვერდით – ნუმერი ექვსი. ოვაციებით შეხვდა დარბაზი მოვატრეპოლნეთ, ვერცხლით მოოჭვილ სავარძელზე თვით დიდი ჰერცოგი, ლოპეს დე მორალესი, ბრძანდებოდ-იჯდა. საზეიმო რამ განწყობილება მძვინვარებდა მთელს აუზეთში, მესაყვირებმა რაღაცა დიდად შთამბეჭდავი რამ ფილტვების უკიდურესი დამაბვით დასცხეს. ზედ წყლისა პირას ჩამწკრივდნენ გამზადებული აღდგენილები, მოცუნცრუკე ხალხს რიდით შეავლო თვალი ბესამემ. დარბაზი კი შეძახილებითა და აპლოდისმენტებით შეირყა, როცა რექსაჩის საუკეთესო მოწაფე, გრძელთმიანი ახალგაზრდა ადამიანი შემოვიდა, იქვე გაიხადა, ტანსაცმელი ორი მხლებლის გამოწვდილ ხელებზე ჩამოჰკიდა და ალკარესელ რჩეულთა შორის დადგა. იმას თავის გადაპარსვასა და ნუმრის დაწერას აბა რომელი ჰკუათმყოფელი გაუბედავდა, ტერუელელთა გუნდშიც ერია ერთი ასეთი, ისიც უნომრო და გრძელთმიანი, ოღონდ – მკერდზე რაღაც პეიზაჟი ეხატა. დიდი მსაჯული გამოჩენაზე საგანგებოდ აჟღერებული ჰანგებისა ხმა ოვაციებმა გადაფარა; მსაჯულს პრიალა ფრაკი ეცვა, ყელზედ – პეპელა უბზინავდა ხელოვნური, თავზედ – მოსამართლისა შთამბეჭდავი ქუდი ეხურა. ქვედა საცვლისამარა აღდგენილების წინ საზეიმოდ წარსდგა და, კეთილი ჩვეულებისამებრ, სახალხო ფიცის დადება წამოიწყეს. ჯერ მსაჯული ამბობდა: `დიდი ჰერცოგის სატევარს ვფიცავთ...~, და `ვფიცავთ, ცავთ, ავთ, ვთ...~ – გუგუნებდა აღდგენილების ღონიერი ხმები აუზში, მთელი დარბაზი ჰერცოგიანა ფეხზე იდგა, `რომ ძმურ პაექრობაში ვიქნებით პატიოსანნი...~, `პატიოსანნი, ოსანნი, სანნი...~, `მართებულნი და უმწიკვლონი...~, `და უმწიკვლონი, მწკვლონი, ღონ-წკვლონნი...~ და ერთმანეთი როგორც წყალზემოთ, ასევე წყალშიც გვეყვარება~. `გვეყვარ, ყვარ, ყვება...~ ტაშისცემამ კვლავ შესძრა დარბაზი, მერე კი იმავე მსაჯულის ნიშანზე მოვატერპოლნენი ერთურთს მიეხალნენ და ძველი ბასკური წესისამებრ, ერთიმეორეს მხარზე ემთხვივნენ, კილამ შეჰყვირა აქ ბესამემ, რადგან ტერუელელთა სათადარიგომ, ტ-ექვსმა, დამსწრეთათვის შეუმჩნევლად და ამასთანავე კარგა გვარიანად, უკბინა – არ მოელოდა ამას ბესამე, თორემ უბრალო კბენა განაცვიფრებდა? თმოსანებმა კი ერთიმეორისკენ ფეხაკრეფით გასწიეს, შედგნენ, მერე ნელ-ნელა გადაიხარნენ, ხელი წაიშვირეს, საჩვენებელი თითის წვერები ერთმანეთს ისე ფრთხილად დაჰკრეს, უთოს სიციხელეს ამოწმებდნენ თითქოს, და სიმხურვალისგან მყისვე უკუგახტნენ. ყოფილი თოთხემტფუტიანი ღორის ფაშვი კენჭისყრით ტერუელეებს ერგოთ, სიამისაგან გაიზადრა იმათი მწვრთნელი, აღტაცებულმა, გაურკვეველი მისამართით ასე ჩაილაპარაკა: `შენი ჭირიმე, შენი გვარში

გასათხოვარი...~, იქვე რექსაჩმაც დაიგინა, ოღონდ სხვაგვარად, და აღდგენილებს უკანასკნელად მიაჩურჩულა: `კარგად გახსოვდეთ მანდჰელსონი~.

ქიშპი დაზვერვით დაიწყო, ხალხნო. ბურთი მეკარეს ჩააბარეს ტერუელელებმა, მეტოქეები ფრთხილად დაწყვილდნენ, ოღონდ ერთმეორისაგან ფეხმიუწვდნენელ მანძილზე ძალიან ფრთხილად ტივტივებდნენ, გაბედულები ხელს წამქეზებლურად გაიშვერდნენ ხანდახან – მტაცეო, აბა, თუ ბიჭი ხარო, თითები, აბა... სულგაკმენდილი დარბაზის დუმილს მხოლოდ შხეფების მცირედი ხმა არღვევდა ზოგჯერ, უჩვეულო დამაბულობა იკლავნებოდა მღვრიე წყალზე, და უცებ ალკარასელთა ნუმერმა სამმა დამუშავებული ილეთი იხმარა: ბულბულივით იცოდა სტვენა, ისე ბამავდა, ხნიერ კატასაც კი შეაცდენდა, და მისკენ ზურგით მოტივტივე ტერუერელთა ნუმერმა ოთხმა გაკვირვებით რომ იბრუნა თავი – აუზში ბულბულს რა უნდოდა?! _ ალკარასელთა ნუმერმა ოთხმა თავისი ქვედა კიდურებით მარჯვენა ფეხი ფიქრის სისწრაფით გამოუჭირა და, მენდელსონით სახეზე, მეტოქეთა გადაწყვეტილებას ელოდებოდა. აქ ტ-მეოთხეს, დედამისის შვილი იყო და რამე არ ელონა? _ წამსვე გადაემტვრეოდა ფეხი, მორჩილად გაყურებულყო უნდა, ხოლო მის ნიშანზე, ნიშნად ენის გამოყოფა ჰქონდათ, მეკარე ბურთს ალკარასელებს თუ არ დაუთმობდა, წასული იყო ჩვენ რომ ვიცით, იმ ფეხის საქმე. ყოფილი ფაშვი ალკარასელთა ნუმერ სამს დამსახურებულად გადაეცა, მაგრამ იმისკენ მოკლედ ჩაიღრინა რექსაჩის საუკეთესო მოწაფემ, მყისვე მიიღო შეშინებული პასი, მეტოქეთა კარისაკენ მძვინვარე ცურვით, დაუბრკოლებლად გაეშურა, თანაც ფაშვს ხელებშუა ანანავებდა, მერე, შემართა მრისხანე ხელი, დაიქნია და აჰ, რარეც ერთხმად აგუგუნდნენ მაყურებლები, როგორ ერთგულად სკანირებდნენ: `ალ-კა-რას, კარრას!~, და რექსაჩმაც ნერვიულობით თავიდანვე აქავებული ზურგი მხოლოდ ახლავდა მოიფხანა, ა-მეოთხემ კი ტ-მეოთხეს დაუბრუნა ფეხი.

მეკარეები გამოიცვალნენ, განრისხებისგან მთლად ფერწასულმა ტ-ების თმოსანმა სიმწრით სულ თითზე კბენანი ჩაიტარა – როგორი ამბავია, ფაშვი შენ გქონდეს და, ბურთი კი იმათ გაიტანონ? საბარაუდო ცენტრიდან განაახლეს ტერუელელებმა თამაში, ბურთი მეკარეს გადააწოდეს. ისევ სიჩუმე და ფრთხილად ტივტივი დადგა, მერე კი ტ-თმოსანმა ჰაერი მოშიებულებით, ძალიან ღრმად შეისუნთქა და, მღვრიე წყალში გაუჩინარდა. აქ რისხვიანად აფართხალდა ა-თა თმოსანი, ხელ-ფეხს წინ, განზე, გამეტებულად იქნევდა, ჩაყვინთულს რომ არ ეტაცნა ხელი, მაგრამ ტერუელელებსაც მოემევებოდათ ხერხთა არსენალში საუცხოო ილეთი: თ-თმოსანმა ყვინთვით აუზის შორეულ კუთხეში გასწია, იქ ა-მეხუთეს ფეხი ჩაუბლუჯა და თანამოილეთე ტ-მეხუთეს გადააბარა, თავად კი უკან გამოეშურა, და სწორედ ძველ ადგილას უწყინრად ამოყვინთა, რადგან მღვრიე წყალშიც კი შესანიშნავად ერკვეოდა ორიენტირებაში, და თან იმასაც, ოხერს, სულ ზედმიწევნით სცოდნია მენდელსონი თუ ვიღაც იმგვარი, ხოლო ენაგადმოგდებულ ა-მეხუთეს გამო ვერავინ დაესხა ჯერ ტ-მეორეს, რომელმაც მეკარის მიერ გადმოწოდებული ბურთი ტ-მესამეს გადასცა, იმან – თავიანთ ქოჩორა კაპრალს და კაპრალმა კი ძლიერი ტყორცნით ფაშვი ბადეში მოათავსა. წარმოიდგინეთ, აქა-იქ კანტიკუნტა ტაშიც გაისმა – ისევე, როგორც ყოველ ქალაქში, სხვაგან არსად იყო ალკარასელებისთანა ობიექტური მაყურებელი.

ა-თა ბადეში მეორე და მესამე ფაშვიც რომ გაეხვია, თუმც სულ არ იყო თუჯკაცას ბრალი, ხმელეთზე იდგა იგი, მაყურებლები ერთხმად აყვირდნენ: `რექსაჩ, მეწაადე!, რექსაჩ, შე

ფუნაა!~, ყოველივე კი, სინამდვილეში, ტ-მეორისა გამოისობით გახლდათ – იმან ა-მეორეს ვითომც შეცდომით, დროებითად დაუთმო ფეხი, გახარებულმა ა-მეორემ მაგრად ჩაბლუჯა საჩუქარი, მაგრამ შემწირველს კონტრილეთი სცოდნია რაღაც, და იქვე ენაგადმოგდებულმა ა-მეორემ ბურთი მუდართ მოითხოვა, გადააწოდეს, იმან კი მოწინააღმდეგეს დაუთმო ფაშვი. მესამე ბურთიც, როგორც იტყვიან, ანალოგიურად გავიდა – გაბრაზებულმა ა-მეორემ ისევ მიიღო ცბიერი ფეხი, წინა შეცდომის გამოსწორებას საგულდაგულოდ შეეცადა და ოთხივე კიდურით ისე ჩაბლუჯა, ქვასაც კი ზეთებს გაადენდა, მაგრამ კვტრილეთის მთელი მადლი იმაში იყო, რაც უფრო მონდემებით ირჯებოდა შეტყუებული, უფროვე სჭრიდა.

აქ ტაქტიკური გადაადგილება მოხდა: ტ-მეორესთან ა-პირველმა გადაინაცვლა, მაგრამ ნუგბარა მოსატყუარით ისიც ხაფანგში აღმოჩნდა მალე, ა-თა თმოსანს კი, გავეშებულს, იმისი დარდი სულაც არ ჰქონდა, უსოლიდარო ნაბიჯი გადადგა – ვითომც, აქაოდა, ენაგადმოგდებულს ვერა ვხედავო, ფაშვი არ დათმო, სამი ბურთის გატანით შეპყრობილმა, საკმაოდ შორიდან იკისრა ტყორცნა, და მძლავრად სროლა კი გამოუვიდა, მაგრამ რა გინდა – რომელიღაცა გულშემატკივარს მუცლის ჯიბეში ღრმად ჩამალული ოქროს საათის ბროლისა შუშა გაუტეხა მხოლოდ, ფეხმოტეხილი ა-პირველი კი აქიმთა დასმა გასახდელისკენ გააქანა, საქმიანად და უგულო გენაცვალეობით დაჰფუსფუსებდნენ, კოხტად მოარგეს წინასწარვე გამზადებული ნედლი არტახი, ხოლო ტერუელელებმა ამასობაში მეოთხე ფაშვიც გაიტანეს.

ბატონებო – ეს ნამეტანი იყო უკვე, მთელი დარბაზი გრანდიზოულ საცივგადასხმულივით იჯდა: როგორ, შენს პროვინციაში თამაშობდე, კუთვნილ ქალაქში, მშობლიური აუზის წიაღსა და ღვიძლ მღვრიე წყალში და, ჯიგრიანი თანაქალაქელების წინაშე, ოთხით ერთს აგდებდე? აჰ, ბატონებო, აჰ... და, წამოიჭრნენ, დააღეს ხახა, რექსაჩს ფუნობაც აღარ აკმარეს, ხოლო ვიღაც ერთი ჭემმარიტი ინტელიგენტი ასე ყვიროდა: `თქვენ, როგორც მწვრთენლით, ორივე ფეხით მოიკოჭლეებთ, სენიორ რექსააჩ~, `გაბრაზებულ რკინკაცს კი ცალკე გაეხმო სათადარიგო მოთამაშე და გამალეებული უჩურჩულებდა: `ყური დამოგდე, აბა, შენ იცი, ჩემო ბესამე, ახლა შენზეა დამოკიდებული მთელი ქალაქის ღირსება და სინდის-ნამუსი და, ორ გოლზედაც კი, სიტყვას გაძლევ, რიკარდოს ქუჩის ბოლოში ყოვლად უფასოდ გატარებ ოთხ დღეს, აბა, შეხედე...~ და ქურთუკი ოდნავ გადაიწია, სათადარიგოს საიდუმლოდ დაანახა სარჩულზე მიკრული ზენატარული ზესაოცრება – ერთი მხატვრის, გვარად რუბენსის, უსაცვლებო ქალის მომცრო რეპროდუქცია, დაჭიმული ქურთუკის შიგანს გაოგნებული თვალების წინ უტრიალებდა, `დღეს თუ ივარგებ, ასეთ ქალთან იკუნტრუმებ ბუმბულზე, კარო...~ და ა-პირველის ნაცვლად წყალში თავით გადაეშვა აღგზნებული ჯეელი.

სუნთქვა შაჰკარით, ბატონებო, პატარა ხანიც და – ახალი ერა დაიწყება ვატერპოლოში, ჩვენ სუყველანი ამის მოწმე ახლავ გავხდებით, და ვიტრაბახებთ მეზობლებსა და უცნობებში ამაყად მერე, რომ სანახაობას დავესწარით ძლიერს და ისეთს, თვით ზვიგენსაც კი გააკვირვებდა, ფანტასტიკურად რომ დავუშვათ და რომ გავგეშვა იმ მღვრიე წყალში:

ზვერვით იწყება ყველაფერი, ძვირფასოებო, და ეს ზეუცხო სანახაობა გამონაკლისი აბა რად უნდა ყოფილიყო – დაწყვილებულნი, დატივტივებდნენ, – ჯერ. გამოზომილად

ამოდრავებდნენ ვირთხა-კატოვან კიდურებს წყალში, ათ-ათი ყურო გამოებათ, თვალი – კიდევ უფრო მეტი, დაძაბვისაგან სხეულზე სულ ჟრიალი გადასდიოდათ, ბურძგლი დასხმოდათ, მაგრამ მთავარი – გუმანი იყო... რაღაც დიადის მოლოდინში გაყუჩებულ მაყურებელს – ვინ თქვა, წინათქმა არ არისო – ტანი უგრძობდათ რაღაცა დიადს, კისერწაწვდილნი, სანახაობის ერთ გოჯს იგებდნენ, ტუჩმოკუმულნი, დაბერილი ნესტოებით სუნთქავდნენ გულსულშიგანშემატკივარნი და, ვიღაცამ ხველაც რომ დაიოკა, სწორედ აქ, ამ დროს, ბესამემ მუხლთან აიმ ვერაგი მოილეთის ფეხისწვერისა ცაცუნი იგრძნო.

სწვდებოდა, აბა როგორ არ სწვდებოდა, ასეთ საჩუქარს მიიღებდა კი არა, მთელის არსებით ჩაბლუჯავდა, აჰ, ისე ავად ჩაეხუტუნებოდა, მაგრამ ბესამეს დიდი რამ ნიჭი ამოუმჟღავნდა – ქალაქად მოხვედრილი სოფელელის მსხმოიარედ უცნაური ეშმაკობა სჭირდა, და ქიშპს ანგარიშმიუცემლად არ აჰყოლია – აქავებულ ხელ-ფეხს იოკებდა, დიდის წვალეებით, მაგრამ მაინც იმორჩილებდა, ტ-მეორე კი კვლავ გულუბრყვილოდ სთავაზობდა მითომ-უბიწო ფეხს, აჰ, რა საჩუქარს, აჰჰ, მაგრამ ბესამე თუმც უმოქმედოდ დატივტივებდა, დროს არ ჰკარგავდა, გამალებული ფიქრობდა რადგან, თანაც, ტანჯული წინამორბედის გადატეხილი წვივი გამაფრთხილებლად ჩამოჰკიდნოდა ფიქრების ცაზე, და, საუცხოო რამ გადასწყვიტა! – ჯერ ერთი ფეხი შემოაჭდო ვერაგ საჩუქარს, ტ-თა მეორეს თვალთა სიღრმეში ღიმილ-ბოროტმა გაჰკრა, ბესამემ ცალი ხელიც შეაშველა ვითომცდა ფეხს და, ვითომც ამისთვის გადაიხარა და, უცებ მეორე, რკინისთითება, შიგ ყრონჭში სტაცა!.. ტ-თა მეორემ აქ კი მართლა გადმოაგდო ენა, ფაშვი ბესამეს მსწრაფლ დაუთმეს ტერუელელობა, და თუმცა ა-თა მრისხანე კაპრალი უყვიროდა: `გადმომაწოდე!~, ბესამემ ბურთის ხელთაშუა ნანავით მეტოქეთა კარისკენ ძალუმი ცურვით გასწია, მაგრამ თვალი კუთხით იმასაც მოჰკრა თვალი, ტ-თა კაპრალმა რომ ჩაყვინთა და, სწრაფად იაზრა, განზე გაცურდა, ფაშვიანი ხელი შემართა, იყო, იცდიდა, ტ-თა კაპრალმა კი მღვრიე წყალში ბესამეს ფერხთა უშედეგო ძებნის შემდეგ გაკვირვებულმა რომ ამოყვინთა, ბესამემ შიგ სახეში უსწორა წყლით გაჟღენთილი მძიმე ფაშვი და აჰ, როგორ დაუნდობლად ხეთქა, არეკლილ ბურთს თვითონვე დაეპატრონა, აქ მეორედაც დაიქნია მძვინვარე ხელი და მეკარეს ისღა დარჩენოდა სანუგემოდ, ბადის ერთ-ერთი გაგლეჯილი ნაწილი რომ არ იყო. `ბესამეე, ხმეცოო!~ – მოფერებით და აღტაცებით ყვიროდ ხალხი, საზოგადოება, აქიმთა დასი კი ტ-მეორეს და ტ-თა კაპრალს პუნქტისკენ ციმციმ მიაქანებდა, ახლახან ცბიერთ, ახლა – უგონოთ, მძლავრი ხელები ჩამოჰკიდნოდათ, სისხლისგან სხვაფრივ შეღებილიყო ტ-თა კაპრალის მკერდისა პეიზაჟი, `ბესამეეე, რავოო, ბესამეეე, სალოლ!~, ჰყვიროდ ხალხი, ხოლო ა-თა კაპრალი წედანდელი ურჩობისათვის დასასჯელად მიუცურდა და როგორც კი შეჰსისინა: `ფშავი რატომ არ გადმომაწოდე, შე შობელძაღლო!~, ბესამემ მყისვე გადაუტეხა ნეკა და ცერი – ვატერპოლოსთვის უაღრესად საჭირო ეს ორი მთავარი თითი, ფაშვის ჩასაბლუჯი ალფა და ომეგა.

ტ-თა ფერმიხდილმა მწვრთნელმა კი გაცრეცილი ტუჩი მოიკვნიტა და სულ სხვა ტაქტიკა იხმარა – რადაგან წამყვანი და ცბიერა მოთამაშეები წყალ-ხმელეთშუა გამოეცალა, ორ ბრგე, უზომოდ ღონიერ სათადარიგოთ წყალში ჩაზღართანება უბრძანა – ძალისმიერი მებრძოლნი იყვნენ, მაგრამ ბესამე აწყვეტილი იყო შარვლის უბრალო ღილივით კი არა, არამედ ზვავივით, და მინამ სამთა აგრიგალება ჩაწყნარდებოდა, ა-თა

ბერნარდომ ისარგებლა და ორი ინდივიდუალური გარღვევის წყალობით ფაშვთა ანგარიში გაათანაბრა, ამასობაში სამთა ორომტრიალიც ჩაცხრა და ესპანურად-ენსპანსიური მაყურებლები უმაგალითო და მზინავი შხეფების გამო აქამდე ბრძოლას თუ ვერ ხედავდნენ, თვალნათლივი და საუცხოო შედეგი იხილეს აწ – ორთავ ძალისმიერ მებრძოლს ხაოიანი ენა გადმოეგდო, წყალთა ბესამე კი გადაცემას ითხოვდა, რაღა თქმა უნდა მიიღო კიდეც, ტ-თა კარისკენ სულ ნახტომ-ნახტომ გასწია და ისეთი ძალით სტყორცნა ბურთი, რომ მომდევნო ტყორცნაზე ტ-თა მეკარემ უმაღლ ჩაყვინთა, ტ-თა მწვრთნელი კი აუზის პირას გონმიხდილი ჩაიკეცა და გულისწასვლა ჰქონდა პირწავარდნილად ღრმა და იგეთი, რომ აქიმთა დასის ყველა გონებამხვილმა წვერმა მეყვსეულად იქ სტაცა ხელი; მთელი დარბაზი კი, ალკარასული საზოგადოება, ხალხი, ისეთის ძალით სკანდირებდა: `ბე!, სა!!, მე!!!, ბე!, სა!!, მეეე!!!~, – რომ არამცთუ მთავარ მსაჯულს, არამედ ძალიან შორს, თივამი შემძვრალ, მთელ ღამენათევ მიჯნურწავრილ ავაზაკსაც კი გაეღვიძა და თვალებს გულდასმით ახამხამებდა, სმენა დამაბა იდუმალ სარკმელთან მოფარებით მდგარმა დონნამ და ერთხანს ისეც კი მოეჩვენა, თითქოს მის ყოფილ მეტრფეს ხვდებოდა ასეთი დიდის აღფრთოვანებით ხალხი, მაგრამ აჰ, არა – აღფრთოვანება სულმთლად ბესამეს ეკუთვნოდა, რომელიც ახლა, გასახდელ-ჩასაცემელშიაც კი, კვლავაც შეუწყვეტ კედლისმიღმა ბარაქალოებს კმაყოფილებით გაზიზინებული უსმენდა, იქვე ყურჩამოყრილ იჯდა ა-თა კაპრალი, და ბესამემ უპირატესობა საბოლოოდ რომ განემტკიცებინა, თქვა: `აეგ ჩემი შარვალი მომაწოდე, ვაჟკაც. ეგრე~, ხოლო უმთავრესი რამ აღტაცება მაშინ ელოდე, როცა რექსაჩმა გარეთ, ქუჩაში გაიყვანა, ხედლი მსუბუქი მოფერებით უბიძგა, და, უთხრა: `მე ფულიანა უკან მოგყვები, შენ კი, ბესამე, აბაა, სმენა-ა, რიკარდოს ქუჩის ბოლოსკე-ენ... იარ!~.

17

როგორ გადის დრო?!

რა შეუმჩნევლად, ვითომ...

საკვირველია პირდაპირ, მაგრამ, მაშინაც, თურმე, ფული ძალიან კარგი რამე ყოფილა თურმე – საჭმელი გინდა, სასმელი გინდა, ქალი გინდა, ტანსაცმელი გინდა თუ ბრილიანტის ბეჭედი გინდა თუ მოხარშული საზამთრო, პატივისცემა გინდა, მოკლედ, რა გინდა... – ყველაფერი ახლდა.

ოღონდ თუკი გქონდა.

ხოლო თავქოჩორა ბესამეს – ძალიანაც ჰქონდა. სხვა რომ არარა, კაპრალიბისთვის – რვაასი პესო. ეს იქით იყოს, ყოველი გოლი ფული არ ღირდა? ესეც რომ არა, გულშემატკივართაგან შეძლებული ხალხი – ჰერცოგები, მემწვანნილეები, ქალაქისთავები, ოფიციანტები, მეხეტყევეები, ადმირალები, ჰერცოგთათვის სარგებლიანად მეფილოსოფოსები, კონტრაბანდისტები თუ სხვა, რჩეულ მევატერპოლეს ყოველი მტკივნეული ილეთის ჩატარებისათვის უხვად აყრიდნენ საჩუქრებს თავზე, დააზიანებდნენ თუ რა – ბესამეს, ამაყს, იმოდენა ქოჩორი ედო. ახლა, გულმფრქვევად დონებს აღარ იკითხავთ?! სარკმელში ღამით შემოსროლილი ძვირფასთვლოვანი მედალიონი და შიგ თმის კულული და ხოლო ირგვლივ დასუნამოებული გრაგნილი და გრაგნილზე კი: `საიდუმლოდ ატარეთ. კ-ს ტ., პ.~ ბესამე კეცვად ოქროს გადახსნიდა, კულულს სულისშებერვით გააცლიდა ნივთს, ნივთი ა-თა რომელიმე თავგადახოტრილს

მიჰქონდა, გრაგნილი და კულული ბუხარში აღესრულებოდა, ბესამე უგულო ამთქნარებდა, ხოლო ამასობაში ა-თა რომელიმეს ფული მოჰქონდა, არა უშავდა-რა ცხოვრებას, თითქოს...

ჰოი, რა კარგიყო ქუჩაში გასვლა, ოი... ისეთი რა წვიმა უნდა მოსულიყო, ბესამეს ორმოციოდ თაყვანისმცემელი მაინც რომ არ ასდევნებოდა. გოროზად მიმავალს, ყურში თაფლად ეწვეთებოდა აღტაცებულ-მორიდებული: `ეს ბესამეა... ბესამეა ეს, დიდი ბესამე...~ მზიან დღეობით უფრო დიდი რამ კუდი ახლდა, ფერად-ფერადი, ჭრელა-ჭრულა, თანაც, აზნექილ-ჩაზნექილი – თაყვანისმცემნი სხვადასხვანაირი სიმალლისანი იყვნენ; სამოსიცა და პირადი ასაკიც განსხვავებული ჰქონდათ, გულშემატკივრები ხომ უცნაური ხალხია... შემოხვედრილნი ჯერ მოწიწებით, პირ-დაბნეულ-გახარებულ-ლიმილიანნი, დაუთმობდნენ გზას, ყოველივესი ამტან კუდს შეერთვოდნენ, მიაბიჯებდა დიდი ბესამე დაპყრობილ ქალაქ ალკარასში, მომცრო სარკმელთან შეჩერდებოდა, გაისუსებოდა წამსვე კუდიც, ბესამეს წაბლიან პეშვს გამოუწვდიდნენ, ფულს არ ართმევდნენ, მხრებს ვითომცდა გაკვირვებით აიჩქავდა ხოლმე ბესამე, და, კიდევ კარგი, წაბლს კანიანა ჭამდა ხოლმე, რადგანაც, სხვაფრივ, ჩენჩი ქვაფენილზე რომ დაეგდო, სუვენირისთვის ერთმანეთს ნაღდად დახოცავდა ალკარასული საზოგადოება, ხალხი. ეს იმიტომ რომ... ეს იმიტომ, რომ დიდმა ბესამემ პატარა ქალაქ ალკარასის ოთხმარცვლოვანი სახელი სრულიად ესპანეთში ღირსეულად და გადასარევად გაიტანა: ვალენსიაში – რვით სამი და, სარაგოსაში – რვით ერთი; ალბასეტეში – რვით ორი და, სეგოვიაში – რვით ხუთი; პენიაროაში – რვით სამი და ტარაგონაში – აღარ მახსოვს; ვალიადოლიდში, ბურგოსსა და პამპლონაში შესაბამისად _ რვით ერთი, რვით ნოლი და რვით ნული; ბადახოსში – რვით არცერთი და მადრიდში – რვით მხოლოდ ერთი... აიამ თამაშთა შუალედებში მუდამ მშობლირ წიაღს უბრუნდებოდნენ, იყო დახვედრა, ერთი, მეორე, ბრავო, ტუში და ყვავილები. `ერთ მერხზე ვისხედით, _ ამბობდა ტახო, _ თუ ვიტყუებოდე, ფინთი ვიყო...~ _ მაგრამ არც ერთი მდედრი არ უჯერებდა. რექსაჩს მგზავრობაში საგანგებოდ მიჰქონდა ბესამესათვის საჭმე-სანოვაგე-სასმელი, რათა დამხვდურთა თავაზიან მზა-მზარეულებს თამაშის დღეს კერძში კუჭის მოსაფონფლოვებელი რაიმე ეშმაკობა არ შეერიათ. როცა ბესამე ვარჯიშობდა, ჩაცუცქული რ. დ. ჟ. რექსაჩი სადმე მინდორში ცვრიან მწვადთათვის ქვაზე ხახვსა სჭრიდა, თამაშის შემდეგ კი, სტუმარ-მასპინძლობის წმინდა ადათით, იყო ბანკეტი და ბროლის ჭურჭელი... ბესამეს მადა კარგი ჰქონდა.

სახელგავარდნილ ა-თა კაპრალს ბევრი რამ ფრიად უნდა სცოდნოდა და ეცოდინებოდა, მა რა: ა-თა მეორეს შაირთა შეთხზვა ემარჯვებოდა, ოღონდ სხვისათვის ცოდვილობდა – ბესამე აქაც გამორჩეული უნდა ყოფილიყო, და ერთხელ, ლებრიხაში, მატჩისწინა პრეს-კონფერენციაზე მოწინააღმდეგეთა კაპრალს საკმაოდ უნიჭო ტაეპზე ასე უპასუხა:

გლადიატორი სპარტაკი
იყო თრაკიელი მონა,
ჩემი გუნდი – ოტელოა,
შენი გუნდი – დეზდემონა,
და-გახ-რჩობთ!,

და ამით ტაში გამოიწვია, რომელს არ გვიყვარს ენამახვილობა, ვიღას ახსოვდა

მენდელსონი.

რა გამოლევდა შემოსავალთ... თუნდ კორდოვაში, ვთქვათ: `სენიორიტა მიყვარს ერთი და... _ ლელავდა განზე გამომხმობი კო-თა ნუმერი სამი, _ გამატანინეთ, რა იქნება, თუ შეიძლება, დიდო ბესამევე, ორი ბურთი, რაა...~ `რად გინდა, ბიჭო...~ `თავს შევყვარებ~. `რამდენს მომცემ რო...~ `სამ ათასს, დიდოვ~. `კარგი, _ დიდსულოვნად დასთანხმდა ბესამე, მაგრამ დაამატა: _ ოღონდ თითი ფაშვზე~.

ქალაქის თავის განკარგულებით, ძველს სახლებს წუთში ამტვრევინებდნენ, რა გამოლევდა შემოსავალთ. ოღონდაც, ღამით სჩადიოდა ამას ბესამე.

ისე კი, სხვა დროს, ბნელ ღამობით, როგორ გგონიათ, რაღაცა აკლდა? არაფერი, არა, ნავარჯიშევსა და ბარაქიანა ნავახშმევს, კუნთურის ძილით ღრმად და ღონივრად ეძინა ხოლმე, დილაადრიან გამოღვიძებულს, ეზიდებოდა მღვრიე წყალი, დგაფუნა ტალღა, საღამოობით – რიკარდოს ქუჩის ბოლოსკენ სულ სტვენა-სტვენით, პესოებიან ჯიბეებში ყელეხაწყობილი მიეშურებოდა ხოლმე, პატარა ხანიც და – იქავ იყო, განლუქულ ოთახში სავარძლის ზურგზე მძლეთამძლურად გადაწოლილს, ხელები თავქვეშ ამოედო, ხოლო თითო მუხლზე ორ-ორი პატარა ცელქი როსკიპი უჯდა. ერთი – მძლავრ მკერდზე ეფერებოდა, მეორე – ფორთოხლისა და ბროწეულის ნარევს ასმევდა, მესამე – ღილებს უპრიალებდა და მეოთხე კიდევ, რაღაც. მერე ერთ-ერთთან ცალკევდებოდა და წყვილდებოდა დიდ-დიდი ბესამე, იმნაიროვან ღამობით – უფრო ეძინა, მაგრამ, დაიჯერებთ? – რაღაცა მაინც აკლდა ხორცთ და, კონსერვატორიის ერთმა მასწავლებელმა, გვარ-სახელად ბაბილონია კარტუზომ, იყო ასეთი, შესანიშნავი რამ ურჩია ქალაქის თავს და, აღასრულებინა კიდევ:

ყოველი დილის შვიდის ოც წუთზე სამრეკლოს თავზე მოექცეოდა ხოლმე ბესამე, ფეხებს ზედ მაგრად დააჩაჩხავდა, ქამარში ორფა სატევარივით გაჩრილ ტრომბონს დაამრობდა, მოიძარჯვებდა, რაღარანაირ, დიდ-პატარა ქალთა მცოდნე ტუჩებზე მრგვალად მიიჭერდა და, ქალაქში სიფრიფანად დაკიდულ ჯერაც ნედლ ჰაერს ჭურვივით მკვეთრად და მრისხანედ მიაპობდა სამხმოვანებით გაწყობილი, მაჟორულ ყაიდაზე აგებული მძლავი ოქტავა: რეე!, ფადიეზ., ლააა!!, რეეე!!! _ და ამა ხმაზე ეღვიძებოდათ ალკარასელებს, შვიდის ოც წუთზე მადრიდის დროით, ზუსტად, და დროის ასეთ მკაცრ წუთიწუთობას მაინცდამაინც ნუ გაიკვირვებთ, რადგანაც სწორედ ამა დროს თავის დროზე დაბადებული იყო პროვინცია მურსიის მთავარმართებელი დიდი ჰერცოგი დიადი ლოპეს დე მორალესი.

ამაშიც კიდევ – ათასი პესოო. შეჯიბრ-გაცდენა, რაღა თქმა უნდა, საპატიოდ ეთვლებოდა, დიახ.

ახლა კი, მართლა აღარაფერი აკლდა – მოვატეროპლე ხომ იყო და იყო, და მემუსიკეც გახლდათ და გახლდათ, წონას მატებდა, აღაზევებდა ხალხის თვალში ეს – თან, ათლეტი და, თანაც, ჰანგმტყორცნა... ჰოიი, რა კარგი, გადასარევი იყო პირდაპირ ქუჩაში დინჯად სეირნობა, მის დანახვაზე ატეხილი ცხელი ჩურჩული, ცქვიტ ყურებამდის ძირითადად თანხმოვნებად მოღწეული: ეს ბსმ-ა, დდ ბსმ... _ სიამოვნებდა ყურს, უხაროდა თვალს, არკი იმჩნევდა, და მოსირმული ტანსაცმელი უბზინავდა ეჰა, იმდენის მომსწრე მზეზე, სუნამოუხვადნაპკურები, აღებულ ქალაქ ალკარასში რიგითი ფეხოსნების წინ მიდიოდა დიდი ბესამე – მევატრეპოლე და ჰანგამწევი ერთდროულად, კი... მაგრამ ცხოვრებაში რაღა არ ხდება და, ესინაში კაპრალი დახვდა? _ არც დაიჯერებთ: ერთ რაღაცა დროს

მუსიკოსი ყოფილა აგრეთვე იგი. და მატჩისწინა, ბუნების წიაღში აუცილებელი დასამეგობრებელი გაბაასებისას, თავიდან რაღაც საერთო ნახეს:

– თქვენ რაზე უკრავდით, სენიორ? – ე-თა კაპრალმა იკითხა ასე.

– მე ახლაც ვუკრავ, ოღონდ ტრომბონზე. და თქვენ, სენიორ? – დიდმა ბესამემ იკითხა ასე.

– მე ვალტორნაში ვბერავდი ჰაერს, დონ ბესამე.

– კარგი საკრავია ვალტორნა, დონ.

ძალიან ციოდა, ოღონდ სხვათათვის, აესენი კი წელზემით შიშველულები ისხდნენ მინდორზე და კუნთებს მალულად უთვალთვლებდნენ ერთმანეთს, ისე კი, მოწყვეტილ, გაუჭირდებოდათ ეს თუ რა, მოგვიანებულ ბაბუაწვერებს უბერავდნენ სულს, ვითომ.

– თუ შეიძლება, ერთი რამ გკითხოთ, სენიორ?

– ბრძანეთ, სენიორ.

– თქვენ ოთხის დროზე რა ვერ ჩააბარეთ, დონ?

– მე ოთხის დროზე ჰისტორია ვერ ჩავაბარე, დონ.

– ჰისტორიას? – გაოცდა ე-თა კაპრალი, – ისტორიის ჩაბარებას რა უნდა, იგი ხომ შავით თეთრზე წერია, დონ?

– ხოლო თქვენ, სენიორ? – გაღიზიანდა დიდი ბესამე, – ხოლო თქვენ რაღა ვერ ჩააბარეთ, დონ?

– მე ჰარმონიაში ჩავიჭერი.

ელაპარაკე ამას!

– ხოლო ჰარმონია, პატივცემულო, ნამდვილ მუსიკოსს სულში უნდა ედგას, პატივცემულო.

ე-თა კაპრალიც აიმრიზა:

– მაშ, თქვენის აზრით, მე ნამდვილი მუსიკოსი ადრევეც არა ვყოფილვარ, არა?

– არა, – პირშიმთქმელურად უთხრა ბესამემ.

– როგორ თუ – არა?

– ეს თქვენვე ბრძანეთ.

– არა, ასეთი რამ ჩემს ბაგეებს არ დასცდენიათ, – თქვა ე-თა კაპრალმა, ისეთი მსხვილი ტუჩები ჰქონდა, ლაპარაკობდა ძლივს.

– ნამდვილად დასცდათ, მოწყალეო ხელმწიფე, – ამაყად მიუგო ბესამემ, – ჰარმონიაში ჩავიჭერიო, შენ არა ბრძანე?

– მერედა, ამით რა გინდა რომ თქვა, ბიჭო?

– რა და, ბიჭიკო, ნამდვილი მუსიკოსები ჰარმონიაში რომ არ იჭრებიან, ის.

– ამას ჩვენ წყალქვეშ დავაზუსტებთ, ჯორო, – თქვა ე-თა კაპრალმა. კარგა-ზე მეტად ჯანიანი იყო ის.

– ნამდვილად დავაზუსტებთ, ვირრო, – ქედმაღლურად შეეპასუხა ბესამე, ჯანიანობით აბა რომელი გააკვირვებდა, მძლეთამძლე იყო იგი. თუმცა, გარკვეულ წინააღმდეგობას მაინც გადააწყდა, რადგან ალკარასში დაბრუნებულს, ჰკითხეს:

– თვალზე რა დაგემართა, ბესამე?

– ეგ არაფერი, შენ ის უნდა გენახა. სხვა, როგორა ხარ, რასა იქმა, ჰაა?

ჰალად მიმავალს, გოგო შემოხვდა, ჰალის რამონა.

– რამდენი ხანია, აღარ მინახავხარ, გოგო, – დაურიდებლად ათვალთვლებდა ბესამე, –

გამოცვლილხარ, აი.

_ ორი წელია.

_ კარგად გამოცვლილხარ, ძალიან კარგად, _ სჭვრეტდა ბესამე, _ რაღაც-რულაცები დაგტყვია ტანზე. ასე უნდა, აბა... არაა დრო თუ?... რამდენისა ხარ?

_ ჩვიდმეტის.

_ ძალიან კარგი, _ აღნიშნა ბესამემ, _ ეგება ხომ არ გათხოვილხარ, ჰა?

_ არა.

_ მერედა, ჭალაში არ გეშინია? ასეთი კარგი, მშვენიერი, ქორფა...

ცხრამეტი წლის მუტრუკი და, ჩვიდმეტი წლის გოგო.

_ მშვიდობით. წავალ...

_ სად უნდა წახვიდე, აბა რას ამბობ? _ თქვა ბესამემ და მაჯაში ჩასჭიდა მხოლოდ ცერთითი, მაგრამ ისეთი... _ წამოდი, ტყეში წავიდეთ, გოგო.

_ ტყეში რა მინდა...

_ ტყეში ერთი ძალიან კარგი რამე უნდა გასწავლო, გოგო, წამოდი, წამოდი, შენ განა კარგი გოგო არა ხარ? დამჯერი.

_ გამიშვი ხელი!

_ წამო, კულრაჭავ, თორემ წელში გადაგტეხ, ეს კი ცუდია, _ ამბობდა ბესამე და მახლობელ ტყისკენ ჯერ მსუბუქად ეზიდებოდა, _ რბილად დაგწვებით, ბალახი ტყუილა კი არ ამოდის.

_ ვაიმე, ხელი!

ცხრამეტი წლის მუტრუკი და, ჩვიდმეტი წლის გოგო.

_ შენით წამოდი, ის გირჩევნია, თუ არა და, გვრიტო, ილღიაში ამოგიდებ. ჯერ ხომ არ იცი, რა უნდა გასწავლო, დამიჯერე, მოგეწონება.

_ პირუტყვო, მხეცო! ვაიმე, მიშ...

_ აბა, აბა, ყვირილს მოუკვდა პატრონი, _ გამკაცრდა ბესამე და ქვის ხელისგული პირზე ააფარა, _ თავიდან ყველა კი ინაზება, მერე კი ისე კოხტად კრუტუნებთ, გაინაზე რა, რა მენაღვლება, პატიოსნებაში ჩაგეთვლება, _ ტყისკენ მსუბუქად მიდიოდა, ილღიაში ფართხალა ტვირთით, _ მაგრამ აბა მეც მკითხე, მესამე დღეა, უქალოდა ვარ. შენ რომ არ გინდა, მე მინდა, და რატომ უნდა გავიდეს შენი და არა ჩემი? რა, ჩემზე ღონიერი ხარ? _ ტყე ახლო იყო, _ და გინდაც პატიოსანი იყო, ქალი ერთია ყველა. ქალი კი აი ასე უნდა დაიჭირო და...

_ არ შემობრუნდე.

ოხ, ხმა იყო რომ... შედგა ბესამე.

_ ეგრე იდექი.

ხმა იყო წყნარი, მშვიდზე მშვიდი. ოღონდაც, თითქოს ხავსლამაზადმოდებული, თრთოდა ბესამე... რამონა უკვე შინისკენ მაგრად გარბოდა, გახევებული იდგა ბიჭი.

_ იდექ, მისმინე.

მხარზე დაედო, ჩამოაწვა მრავალნაცადი, დიდი ქრისტობალდ დე როხასის უუმძიმესი ვეება ხელი. და, როგორც ლომის გამოჩენაზე, კიდურთმიერი ვირთხ-კატები, ძაღლ-კურდღლები, სადღაცას გაქრნენ.

ეს რა ხმა იყო, რარიგმიერი წამღერებით ამბობდნენ კანტეს! _

ფარაში დამიდიოდა

ერთი ციკანი,
მოფერებამ გადამიქცია
გარეულ მხეცად...

ბესამე, გახსოვს?

- _ დიახ.
- _ მუდამ გახსოვდა?
- _ დიახ.
- _ ცრუობ.

წყვილი კურდღელი მაინც შერჩენოდა, რას მოჰკურცხლავდა, აჰ...

_ ადამიანი იყავ ერთ დროს და, რამ გაგამხეცა...

მთლად მოკუნტული იდგა ბიჭი.

_ რისი გული გაქვს, თავი რით მოგაქვს, რა გაზადია...

და აქ ბესამემ უცებ იგრძნო, მინამდეც, სადღაც მიმალულში, ერთი წრუწუნა მის შიგანში რომ დაჩიფირთობდა და, ამავდროულად, პესოებიან ჯიბეებში თითქოს რაღაცას კვნეტდა და ღრღნიდა, ახლა კი უფრო ამოქმედდა და, თავის ნაღრღნავი სხეულში ძალად ეწვეთებოდა, მოეცა ღონე, თავი შემართა, თქვა:

_ მე მდიდარი ვარ, როგორც რომ ალბა.

შემართულ თავზე დაადეს ხელი.

_ შენ ღარიბი ხარ, როგორც ისეო.

მოიმჩვარა, კი. მოიმჩვარა და, მერე როგორ, გადაფითრდა და, მერე რაფრად...

_ შენი ალბა კი მათხოვარი იქნებოდა, ხომ?

დაეთანხმა:

_ ხომ.

_ წადი, იარე.

სიარულისას, თავსა და მხრებზე კვლავაც ვაეზად დასწოლოდა დიდი ხელები, ძნელ უსინათლოს მიუძლოდა თითქოსდა ბიჭი, მაგრამ საითკენ – არ იცოდა. საღამოვდებოდა.

საღამოვდებოდა. ბინდდებოდა და, რაღაცით ნაცნობ ბილიკს ტანჯვით მისდევდა ძალიან ნელა, ძალიან მძიმედ, შიშით და ფრთხილად, ღამე იყო შავი, უშავესი.

და, სუნზე მიხვდა! _ გომურთან შედგენენ. იდგა, იცდიდა, საძაგლობა რამ მოჰქონდა სიოს, იცდიდა, იდგა.

_ მოდი, შევიდეთ.

შიგ გომურში კი, ჩამყაყებული, დამძიმებული, ობმოდებულად წებოვანი რან სუნი იდგა, წვივებით დამბალ ნაკელს გრძნობდა ბესამე, რაღაცა მოტკბოდ საზარი სუნი ყნოსვას უფლეთდა.

_ იცი, სად ხარ?

_ კი!

_ მოგწონს?

_ აჰ, არა!

_ გიშველო?

_ დიახ!

_ ჰა, გამომართვი.

ტანში, დაზრინა. აქ, ამ უწმინდურ შენობაში, ბინძურ უკუნში, მუხლამდე ზიზღში იდგა

და იდგა, ხელთ კი ფლეიტა დაეჭირნა, ისეთი სუფთა, გრილი, შიშველი... უფრა დამძიმდა მოხუცის ხელი, ჭანგები მხარში ესობოდა, ეგება შველას უპირებდნენ, აფრენას მალლა... შხამი და ლორწო კი დაბლისაკენ ეზიდებოდა, მთლად წაბილწული სუნთქვა ეკვროდა, რა იყო მაინც, ასეთი სუნი!, ასეთი უნდო, ასეთი მჭახე, გამოსავალი სად იყო, ნეტავ.

– მიიდე პირზე, და ეამბორე.

ღამე იყო ბნელი, უშავესი.

ხოლო ფლეიტას...

18

ხოლო ფლეიტას მთვარის სალუქი, ვერცხლად თხიერი სული ედგა და, დიდი ხნით ობლად მიგდებული, მოშიებული აქ, გომურისმიერ სიბინძურეში, ჯერ მკრთალად, სუსტად წრიატებდა და აქამომდე მისავათებულს, უნდოდ მიგდებულს, სასოება რამ ეფინებოდა, რადგან ბესამეს ქავილამდე აჟრჟოლებული, დამთბარი სული იმა ჯადოქრის შიგანს ჩასწვდა და, შეიშმუშნა.

ღრმად მოერთგულე სულის ჩაბერვით, მჭვირვალ თანხმოვანებს გამოსცემდა მჩატე საკრავი ფლეიტა – შმორში, მერე – ხმოვნებად იწელებოდა, მშვინავი სუნთქვით იმ კუნაპეტში უჩუქარ ბზინვად იჩეკებოდა ვერცხლის ყლორტები, რადგან ფლეიტა – მთვარის შტო იყო. და თუმცა ღამე იყო ნაღდი, უშავესი, მეღნისფერ ბნელში მთვარით იისფრად მოვარაყებული ის სიფრიფანად ღონიერი, უმოქმედებოთ მოშიებული ჯადოქარი რაებს აღარა სჩადიოდა – დიდ ხელისგულებს ყოველივეს აღსაზევებლად უსვამდა თითქოს, და შედედებულ, გაქვავებულ მინამდე სიმყრალესა და უწმინდურობას ფაქიზად სათნო ხმებით ბზარავდა, რაც კი რამ იყო შესაზიზიდი თუ სამუღველი, აჟრობდა, შლიდა, ვინ იფიქრებდა, მყაყე გომურშიც თუ ექნებოდა ასეთი ძალა, და იმოდენა ხანს თუ ძილად ეგდო, ნაამბორალი, ფაქიზად სულშთაბერილი, შთაგონებული ახლა, კუმშვად სურვილად იწელებოდა, ღამეულ მფლობელს, რალა არ ჰქონდა გომურშიაც კი, მოსაფერები – ისეთი ტყე და, ისეთი ბორცვი, იმსიდიდო ცა...

საკმეველივით ედებოდა ფლეიტა ჰაერს, და თუ რამ იყო უწმინდურობა, სწმენდდა და ითვინიერებდა, რადგან საკრავთა შორის ვიოლინოსებრ უპირველესს, ორი დიადი უმთავრესი რამ – თავისუფლება და სიყვარული გააჩნდა, ჰქონდა; ვითომც სხვების გადამქელი და, სინამდვილეში ისევ თავად გადათელილი, ჩვენი ბესამე მომცრო ქვეყანას ისევ იმა მუსიკის რბილად აჩაჩხულ მწვერვალებიდან დასცქეროდა და, აჰ, კაცთ ხედავდა მიმომავალთ თუ მევატერპოლნეთ, ვით ჯინჭველთ, ისე, და ეს სუსტი ხმა რა იყო ნეტავ, ღონიერებით როგორ სავსებით დატენილი, რა, და სიფაქიზის მიუხედავად, რა, ეს რა იყო – დაგორებული მთებიდან ძალა? ამბოხებული გამოქვაბული? მიქისძვრა, ეგებ... ოკეანიდან ამოზრდილი დიდი ლურჯი მთა, ოკეანისა შესაფერი, გრძნობიერებით აღმომავალი... მაინც რა იყო – უდიადეს ხელს აბოლებული ვულკანიდან ამოჰქონდა გრძნეული ფიჭა, რა იყო ეს და – მუსიკა იყო, ქვეყნის მფლობელი, რას დააკლებდა შმორი და ზინზლი, ჩაბინძურებულ შენობაში დამპყრობლად კი არა, არაა, ღმერთმა დაუფაროს, მომთვინიერებლად იდგა ბესამე, და ისე კუმტად ჩამოეძრწოდა დიდ მოხუცს სახე, რადგანაც ობლის დაკარგული და აწ მოძებნილი, დაკემსილი ახლად ბგერები, ვინ-ვინ და დიდმა მუსიკოსმა, ქრისტობალდ დე როხასმა კარგად იცოდა,

კარგად უწყობდა ამ ცხადეული, მძიმედ უწონო სიზმრების ფასი, ჯადოქარს რაღა არ შეეძლო, მაღალ ბგერებზე მოზივითურო ნაყოფისკენ ხტებოდა თითქოს, დაბალ ხმაზე კი – სიოში თოვდა, ნისლი ეფინათ შორეულ ბალებს, რაღაც ხატება ღრმა ჭაში ჩანდა, გუბეზე წვრილად, მეჩხრულად წვიმდა, და ზღვათა ფსკერზე გატრუნულიყო უცხო ბუჩქნარი, მისჯილად სველი – რაღაცა იყო ფლეიტის ხმაში, მძინარე ბავშვის ნიკაპზე მძიმედ ჩამოღვენთილი ნერწყვივით წმინდა, თავად ფლეიტაც იმ დაბინდულ ჰაერს ჰმონებდა, შორეულ გზაზე სავალად რომ ციაგით ედო, რადგანაც მთვარე – ფლეიტის სათნო კუნძული იყო, ლურჯ, მიმოფანტულ კუნძულთა შორის უსათნოესი, მიწით გრძნეული, ჰაერით წმინდა... სიფრიფანა ხმით იმსჯვალეობოდა განწმენდილი და შვების გომური, წიწვოვანი ტყის სურნელება თვალნათლივ იდგა, რადგან ბესამე თავად წააგავდა ახლა ჯადოქრულად მასუნთქებელ, გირჩებოვან მცენარეს, ერთი პატარა, გრძნეული ტოტით, რომლიდანაც რომ უცხო ნაყოფად ამოდიოდა თვით ის: უფსკერო, განუზომელი, თვით ის – მაღალი, უხვი, მდიდარი, თვით ის – უზომოდ მწყალობელი, – ლალი, ფარფატა ბედნიერება, სიბედნიერე თვალთუხილველი, ყოვლისმომცველი ჩვენი მეუფის, თავად ჰაერის, ჰაერის მეფე უზუნაესი, დიდალზევების მასუნთქებელი თვით იის – მუსიკა!

დიდ მოხუცისგან ნაბოძვე სამოსს – სოფლურ ტანსაცმელს გომურის წინ იცვამდა ბიჭი, ყალბად ბრწყინავდა იქვე მიყრილი მოსირმული პანტალონები და ეპოლეტებიანი ქურთუკი; გაისმოდა, ბნელში: `კარგად გახსოვდეს, ბესამე რომ, ბგერები ჰაერში არ იკარგებიან~. იცოდა, კი, კარგად იცოდა, სიამნარევი ტკივილით გაბუჟებული ნამცეცები ბითურ მოძმეებს რომ ეხლებოდნენ და, აკეთილშობილებდნენ იმათაც მერე, `და რაგინდ დიდი დრო გავიდეს, ბესამე, კარო, ალბა-კალიგულაიანი მონაკვეთები, ძრწოლა და სისხლი, დიადი რხევა მაინც რჩება, გვეწვეთება ყურთ, ჯერ არ ყოფილა ქვეყნად ნამცეცი, რომ დაიკარგოს!~, შუბლზე, კეფაზე, გრილი ხავერდი შემოახვია, მიმოფლეიტის ნიშანი სანდო, `გზად კორდოვაში შეჩერდი, კარო, ის დაი გაგბანს... შენს პესოებს კი რა ვუყოთ, ბიჭი~. `გლახაკებს ჰქონდეთ~. `როდის ვუბოძო~. `აღდგომა-დღეს. ბევრნი არიან?~ მოხუცმა თავზე კვლავაც დაადო ხელისგული, ოდნავ უბიძგა, და სოფლისაკენ მთელი ღამე ქვეითად მავალი, სამყაროს დიდი მშობიარობით თითქოს, ისე წვალეებით, ისე ნელინელ ამომჭვირვალე ცისა და მიწის დანახვაზე მიხვდა, რატომ წააგავს გათენება დაბადებულის ღონიერ ტირილს, რატომ ჩახჩახებს მერე ქვეყანა, ბნელდება მერე უხმაუროდ – რისთვის და რატომ, და, როგორც ნამდვილი, ჭემმარიტი ქვეყნისა კაცი, კაცი – მიწისა, ბესამე დღისით ხნავდა, სთესავდა, რწყავდა, იმკიდა, ხოლო ფლეიტას, რადგანაც მთვარის კუთვნილი იყო, მაინც ღამე, კი, ღამე ერჩია, ნაშუაღამევს ქობიდან ფრთხილად გამოდიოდა ბესამე კარო, და უმაღლებო მახლობელ სოფლებს ღამ-ღამობით ისე ფაქიზად, ისე წმინდად ედებოდა მთვარის ეჟვნები, მძინარე გლეხებს, მიწის მუშაკთ, დალოცვილ მიწის მფლობელებსა და ყმებს, ძილში მკრთალ შვებად ეფინებოდათ ამ სუყველაზე იდუმალი საკრავის ხმები, შვებასვე გრძნობდა ბესამე კარო, ისევ ობოლი, რადგან მიწაზე ფეხშიშველად მდგარს და ფლეიტით ღამის მაკეთილშობილებელს, არ აწვალეებდა ბევრ ჩვენგანისთვის ისეთი უნდო: `რატომ ვარ... რისთვის...~ _ ღამის ლებანში თითქოს კენტად იჯდა ბესამე, გარემოსილი ფლეიტის მწუხრით, და ეს, სწორედ ეს გახლავდათყე მისი ნამდვილი აღდგენითი სამუშაოები, ქვეყანასა და მის ჯინჯველთზე მჩატე ფლეიტით მიმომფენი თავისუფლება, და

სიყვარული, იქავე სადღაც გატრუნულიყო აფრედერიკ მე, ძლიერ ობოლზე სულთავიდანვე მიჩენილი, და უხაროდა, ძნელმა ჟანრმა ცოტათი თითქოს რომ გაუმართლა – თავისუფალი იყო ბიჭი... და აფრედერიკს ხანდახან თუკი ავიწყდებოდა კიდევ ამორჩეული და მისჯილი დარგი, ის ფანტასტიკი, დროდადრო ტყუილ-უბრალოდ კი არ ახსენდებოდა თავნება ქალი, სახელად – კარმენ, თავისუფლებას, სულის ველურა აყვავებულ ბუჩქნარს, მისით ეტრფოდა და, დიდად უყვარდა თავისუფლება და, შემთხვევით ხომ, მოგეხსენებათ, არაფერი ხდება მორჩილ ქვეყნად და, აფრედერიკი აბა რად უნდა ყოფილიყო შემთხვევითი ფანტასტიკი, ხოლო ჟანრი რომ განიმტკიცოს, მოახლოებულ დამშვიდობებისას ყოვლად ჭეშმარიტ, ფანტასტიკურ ხერხს გთავაზობთ – არ დაიჯერებთ, გამოყენებულ ლიტერატურას გთავაზობს იგი! როგორცაა:

1. პროსპერ მერიმე, `კარმენი~, თარგმანი არ. ცაგარლისა, და
2. ფრედერიკო გარსია ლორკა, `ისპანსკიე კოლიბელნიე პესნი~, პერევიდ ვ. ბიბიხინა ი. ვ. ჩერნიშვილი.

და, ბოლოს, მასაც მოვუსმინოთ, რამდენი ხანია, არაფრით არ შეუწყენია უჩინარი თავი, ჰოი, საწყალი, საბრალოესი აფრედერიკ მე, ვისაც რომ ბევრი ჭკვამხიარული გასართობიც მრავლად შემოხვდა ცხოვრების გზაზე, მაგრამაც იმან ამოირჩია შეხვედრილთაგან ყველაზედ მეტი ხელობა, პროზა, და თუ ხანდახან ლექსად უქცევდა, ოჰ, აპატიეთ, ვის არ გაგვირბის ლამაზ ქალისკენ ოხერი თვალი, აღარც ის უკვირს, დროებითად ყოვლისშემძლე, უფლებადიდადშემოსილი კურფიურსტები მთლად როგორი გაქრნენ, დაიკარგნენ საცხა, ხოლო ბეთჰოვენი, თითქოს იმათზე დამოკიდებული, თქვენ წარმოიდგინეთ, დარჩა. და ამ პატარა გახსენებაზე აფრედერიკ მეს ერთი სული აქვს, ჰაერთ-დიადი-მპყრობელები, ისე თვალნათლივ რომ არხევენ თავად მეუფეს, სრულიად ჰაერს, მისთვის ხანდახან ჩუმჩუმად და ხანაც – ძლიერ ხმამაღლად სათაყვანებელი ხალხი, დიდბატონები, სულ ექვსი კაცი, ჩამოგითვალოთ: ბახი, ჰენდელი, მოცარტი, ვივალდი, როსინი, ვერდი...

ერთხელ კიდევ, რაა?:

იოჰან სებასტიან ბახი,

ვოლფგანგ ამადეუს მოცარტი,

გეორგ ფრიდრიხ ჰენდელი,

ანტონიო ვივალდი,

ჯოაკინო როსინი,

ჯუზეპე ვერდი,

კაროვ, ძვირფასო! აფრედერიკ მემ თავისი მცირე საშუალებით შენ მოგახმარა თავისი შრომა, თავისი მოკრძალებული აღდგენითი სამუშაოებიც არამცთუ დაუყვედრებლივ, სიხარულითაც კი შემოგწირა შენ, საბოლოოდ ბედის რჩეულს, სად აღარ გაგყვა, სადღა არ გახლდა, ქალაქ-ქალაქად და სოფელ-სოფელ, უცნაურია, მაინც, ცხოვრება, ნეტავ რა ძალამ დაგაკავშირათ ის, ამა ძნელი საუკუნის კავკასიელი აფრედერიკი და შენ, ისე ძალიან შორეულო, ბესამევე, კარო, საიდან მოსწვდა ეგ შენი ხმები, ალბათ მბჟუტავი ნამცეცები მართლაც არსად იკარგება, ყოველთვის რჩება, უფრო ჩანს – ღამით, და თუმც საბრალოდ ახლაც არ იცის, რომელი სოფლის მიწაში ხარ, რომელ პატარა სამრეკლოსთან ნემტად ჩაფლული, მაგრამ, იცოდეთ – უპატრონო საფლავები არ არსებობენ, რადგანაც

მიწა – ყველასია და, აეს ჰაერიც, მუდამ ირხევა.

აქ აფრედერის სხვა აღარარა დარჩენია, დაგემშვიდობოთ.
ხოლო სივრცეში არაფერი იკარგება, ეჰ.

1980-81 წწ.